Alberto Manguel

Bütün İnsanlar Yalancıdır

ROMAN

Çeviren: Saliha Nilüfer

Yapı Kredi Yayınları

Harika insan Hatice'ye ithafımdır bu düzenlemem.
Sevgilerimle.

BÜTÜN İNSANLAR YALANCIDIR

Alberto Manguel 1948'de Buenos Aires'te Arjantinli bir ana babanın çocuğu olarak doğdu. Çocukluğunu babasının diplomatik görevi nedeniyle İsrail'de geçirdi. Çek bakıcısından İngilizce ve Almanca öğrendi. Anadili İspanyolcayı, 1955'te Arjantin'e döndükten sonra öğrendi. Öğrenciliğinde Jorge Luis Borges'e dört yıl süresince kitap okudu. Yaşamını Fransa, İtalya ve İngiltere gibi değişik ülkelerde sürdüren Manguel, 1988'den beri Kanada vatandaşı.

Yazarlığı yanında çokdilli bir çevirmen, antoloji yazarı ve yayıncı olarak uluslararası ün kazanan Manguel'in başlıca yapıtları arasında *Hayali Yerler Sözlüğü* (Çev. Sevin Okyay-Kutlukhan Kutlu, YKY, 2005), 1992'de McKitterick Ödülü'nü kazanan romanı *News from a Foreign Country Came* (Yabancı Bir Ülkeden Haberler Geldi) ve Kanada'da Kurmaca-Dışı dalında Genel Vali Edebiyat Ödülü'nü kazanan *Reading Pictures: A History of Love and Hate* (Resimleri Okumak: Aşk ve Nefretin Tarihi) sayılabilir.

Manguel'in Türkçeye çevrilen diğer kitapları şunlardır: *Başka Ateşler: Latin Amerikalı Kadın Hikâyeciler Antolojisi* (Çev. Tomris Uyar, 1988); otuzdan fazla dile çevrilip uluslararası bir çoksatar olan, *Times Literary Supplement* tarafından Yılın En İyi Kitapları arasına seçilen ve Fransa'da Médicis Ödülü'nü kazanan *Okumanın Tarihi* (Çev. Füsun Elioğlu, YKY, 2001); Borges'e kitap okuduğu günlere ilişkin anılarını anlattığı *Borges'in Evinde* (Çev. Cem Akaş, YKY, 2002), *Palmiyelerin Altında Stevenson* (Çev. Cem Akaş, YKY, 2004), *Okuma Günlüğü* (Çev. Mehmet H. Doğan, YKY, 2007), *Geceleyin Kütüphane* (Çev. Dilek Şendil, YKY, 2008), *Kelimeler Şehri* (Çev. Esen Ezgi Taşcıoğlu, YKY, 2009).

Saliha Nilüfer 1972, İstanbul doğumlu. İngilizce ve İspanyolcadan çeviri yapıyor. İlk şiirleri *Kitap-lık, Ludingirra*'da yayımlandı. İlk romanı *Sebastian Knight Bir Endülüs Hikâyesi* Pan Yayıncılık tarafından 2006'da yayımlandı.

Başlıca çevirileri: *İnsanın Bir Dakikası* (Stanislaw Lem), *Tuhaf Zamanlar* (Eric Hobsbawm), *Nietzsche'nin İdeası* (Fernando Savater), *Gölgedeki Gezgin* (Federico Andahazi), *Dünya ve Ben* (Juan Jose Millas), *Cennet Başka Yerde* (Mario Vargas Llosa), *Dört Ziyafet* (Meir Shalev), *Neden New York Neden İstanbul*, (Ahmet Gürsoy), *Yasak Bölge* ve *Çekişme Diyarında* (Juan Goytisolo).

Alberto Manguel'in
YKY'deki kitapları:

Okumanın Tarihi (2001)
Borges'in Evinde (2002)
Palmiyelerin Altında Stevenson (2004)
Hayali Yerler Sözlüğü (2005)
Okuma Günlüğü (2007)
Geceleyin Kütüphane (2008)
Kelimeler Şehri (2009)
Bütün İnsanlar Yalancıdır (2012)

ALBERTO MANGUEL

Bütün İnsanlar Yalancıdır

Çeviren:
Saliha Nilüfer

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Bu kitap, İspanya Kültür Bakanlığı
Kitap ve Kitaplıklar Genel Müdürlüğü'nün desteğiyle yayınlanmıştır.

Yapı Kredi Yayınları - 3704
Edebiyat - 1059

Bütün İnsanlar Yalancıdır / Alberto Manguel
Özgün adı: Todos los hombres son mentirosos
Çeviren: Saliha Nilüfer

Kitap editörü: Ersel Topraktepe
Düzelti: Ömer Şişman

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Altan Basım Ltd.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sit. 222/A Bağcılar / İstanbul
Tel: (0 212) 629 03 74 Faks: (0 212) 629 03 76
info@altanbasim.com
Sertifika No: 11968

Çeviriye temel alınan baskı: 2008, RBA Libros, S. A. Barcelona
1. baskı: İstanbul, Eylül 2012
ISBN 978-975-08-2358-9

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

“Şaşkınlığımda dedim:
Bütün insanlar yalancıdır.”
Mezmurlar 116:11

Asla yalan söylememiş olan Craig Stephenson'a.

1
Savunma

> "Doğru mu dağların sınır çizdiği ve onların ötesinde uzanan dünyada ne var ne yoksa bir yalandan ibaret olduğu?"
>
> MICHEL DE MONTAIGNE
> *Apologia de Raymond Sebond*

Demek Alejandro Bevilacqua hakkında konuşmak için bana, bilhassa bana geldiniz. Sevgili Terradillos, bundan otuz yıl önce hayatıma giren bu insan hakkında bilmem ne söyleyebilirim size. Eğer onu biraz olsun tanıdıysam, veya tanıdığımı söylesem bile, bu son derece yüzeysel bir biçimde gerçekleşmişti. Ya da dürüst olmam gerekirse, onu eni konu tanımak gibi bir derdim olmadı hiç. Evet, tanımaya tanıyordum, itiraf ediyorum bunu şimdi, ama gönülsüzce ve aklımı vermeden. İlişkimizde (ona bir isim vermek gerekirse) aynı ülkeden sürgün edilip yabancı bir ülkede yaşayanlarda bulunan bir nevi resmi nezaket, paylaşılan geleneksel o geçmiş özlemi vardı. Bilmem anlıyor musun beni. Bizi kader bir araya getirdi, böyle denebilir, ama elimi vicdanıma koyup da yemin edecek olursam, arkadaşlık etmiş olsak bile, pasaportlarımızın üzerindeki yaldızlı harflerle yazılı *Arjantin Cumhuriyeti* ibaresi dışında ortak bir yönümüz bulunmadığını itiraf etmeliyim size.

Acaba sizin ilginizi cezbeden, bu adamın ölümü mü oldu Terradillos? Kendi gözlerimle görmediğim halde hâlâ kabûslarıma kaynaklık eden o görüntüsü – adeta cansız yatan bedenden firar etmek istercesine, bu menfur cinayetin ve böylesine adaletsiz, beklenmedik bir sonun parçası olmak istemiyormuşçasına kaldırımdan lağıma doğru akan oluk oluk kanlar içinde kaldırıma uzanmış, kafatası parçalanmış o görüntüsü mü? Bu mu peşinde olduğunuz?

İzin verin buna şüpheyle yaklaştığımı belirteyim. Sizin gibi hayata âşık bir gazetecinin işi değil bu. Benim tabirimle, dünyevi bir adamın. Siz Terradillos, ölüm ilanları sayfalarına ölülerin hayat hikâyelerini yazan bir muhabir olamazsınız. Tam aksine. Siz dünyayı araştırıp sorgulayan biri olarak, yaşamsal şeyleri bilip tanımak istersiniz. Ataları vaktiyle Poitou-Charentes bölgesinde eşelenip durmuş Bevilacqua gibi bir zanaatçıyı pek az umursayacak okurlarınız için dirimsel şeyler yazmak istersiniz. Orası, unutmayalım Terradillos, aynı zamanda sizin de bölgenizdi. O okurlar hakikati bilsin istiyorsunuz, şayet hakikat diye bir şey var olduysa, tehlikeli bir kavram bu. Bevilacqua'yı mezarında günahlarından kurtarmayı istiyorsunuz. Ona sıfırdan, kelimelerle inşa edilmiş anıları temel alan, detaylarla örülmüş yeni bir biyografi bahşetmeyi. Ve tüm bunların tek bir sefil nedeni var; Bevilacqua'nın annesinin sizinle dünyanın aynı bucağında doğmuş olması öyle mi! Boş işler bunlar dostum! Bakın size tavsiyem nedir biliyor musunuz? Daha başka kişiliklere vakfedin zamanınızı, Poitou-Charentes'in gerçekten göğsünü kabartacak daha renkli kahramanlara, sözgelişi donanma subayı o çıtkırıldım heteroseksüel Pierre Loti ya da Amerikan üniversitelerinin şımarık çocuğu o keltoş Michel Foucault gibilerine... Benden size tavsiye. Siz, Terradillos, benim bildiğim şeyler hakkında ferasetli makaleler kaleme almayı becerirsiniz. İhtiyar bir huysuzun karmakarışık anılarıyla, sisli puslu şeylerle zamanınızı heder etmeyin.

Ve yeniden soracağım: Niye ben?

Bir bakalım. Doğum yerim, bir Yahudi ailesinin Asya'nın bozkırlarından Güney Amerika'nın bozkırlarına doğru gerçekleştirdiği bitmek bilmeyen uzun göçte onca uğrak yerinden biriydi; beri yandan Bevilacqua'nınkilerse dosdoğru Bergamo'dan

on sekizinci yüzyılın sonlarında Santa Fe bölgesi denen yere gelmişti. Mazide kalan topluluklarında bu maceraperest İtalyan atalar bir mezbaha kurmuştu; 1923'te Venado Tuerto'nun belediye başkanı kanlı başarılarının anısına, doğu bölgesindeki pek de burjuva olmayan bölgelerden birindeki sokağa Bevilacqua adını verdi. *Père* Bevilacqua karısı olacak Marietta Guittón'u vatansever bir lokantada ızgara başında tanıdı; birkaç aya kalmadan evlendiler. Alejandro bir yaşına bastığında, annesiyle babası 1939 yılındaki tren faciasında öldüler ve babaannesi çocuğu Cumhuriyetin başkentine götürmeye karar verdi. Orada Belgrano semtinde mezeci dükkânı açtı. Bevilacqua (sizin de bileceğiniz üzere detaylar konusunda insanı canından bezdirircesine kılı kırk yaran bir titizliği vardı) ailenin daima füme et ve bağırsakla iştigal etmediğini, yüzyıllar önce İtalya'da Bevilacqua'lardan birinin bir kardinal ya da piskoposun maiyetinde cerrahlık yaptığını açıklamıştı bana. Bu seçkin, mazide kalmış cetleriyle daima övünen bayan Bevilacqua (kendisi Fransız Protestan kökenlerini daima göz ardı etmeyi tercih ederdi) gençliğimde iffet kumkuması adını verdiğimiz tiplerdendi ve sanırım kendisini zayıf düşüren kalp krizine kadar yetmiş yıllık hayatında tek bir ayini bile ıskalamamıştı.

Sevgili Terradillos, size Bevilacqua'nın güvenilir, yürekten, hararetli bir portresini sunabileceğimi sanıyorsunuz – zikrettiğim niteliklerin yanı sıra Poitou'ya has renkli bir fırça darbesi de icat ederek kâğıdın üzerine boca edebileceğiniz bir portre... Ama açıkçası bu benim elimden gelmez. Evet Bevilacqua bana güvenirdi, hayatının en mahrem ayrıntılarını bana açtı, ufacık tefecik sırlarıyla beynimi doldurdu, ama hakikat ne olursa olsun Bevilacqua'nın tüm bunları bana neden anlattığını asla anlayamadım. Sizi temin ederim onu teşvik etmek adına kılımı kımıldatmış değilim. Tam aksine. Ama belki de bende, yani hemşehrisinde aslında mevcut olmayan bir merakın varlığını tahayyül etti ya da aleni şefkat yoksunluğumu, duygusallık konusunda itidalli olmak diye yaftaladı. Kesin olan şu ki, acilen yapmam gereken işleri, hayatımı kazanma mecburiyetimi umursamadan gecenin ya da gündüzün bir vakti evimde beliriverir ve adeta kelimelerin –*onun* kelimelerinin– akışı kendi bildiği ya da hissettiği

ve umarsız bir biçimde yitip gitmiş bir geçmişi yeniden kuracakmışçasına bana maziden söz etmeye koyulurdu. Sürgün olmadığım konusunda onu ikna etmeye çalışmak nafileydi; ondan on yaş küçükken Arjantin'den neredeyse bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlı olarak seyahat arzusuyla geldiğimi veyahut Poitiers'de çekingen kökler saldıktan sonra kısa bir süreliğine sakin sessiz yazmak için Madrid'e –üstelik Arjantinlilerin anavatanın bu başkentine yönelik duydukları mecburi küskünlüğe rağmen ve dolayısıyla San Sebastián ya da Barcelona'da yaşama klişesine teslim olmadan– yerleşmiş olduğumu anlatmaya çalışmak da öyle...

Söylediklerimi kötüye yormayın: Bevilacqua öyle kanepeye yapışıp da sonrasında tinerle bile kazıyamayacağınız türden kaba saba insanlardan değildi. Tam aksine. En ufak bir kabalıktan eser göremeyeceğiniz o insanlardandı ve ona bir an önce çekip gitmesini söylemeyi zor kılan da yine bu özelliğiydi işte. Bevilacqua'mn doğuştan gelen bir zarafeti, sade bir şıklığı ve alelade bir dış görünümü vardı. Sıska ve uzun boylu haliyle ağırdan hareket ederdi, tıpkı bir zürafa gibi. Sesi aynı zamanda hem boğuk hem yatıştırıcıydı. Bana göre Latinlere has sarkık gözkapakları ona uyurgezer bir görünüm atfederdi ve konuştuğu vakit öyle bir dikerdi ki gözlerini üzerinize, başka yöne bakmanız imkânsız olurdu. Karşısındakinin yenini yakalamak üzere nikotinden sararmış parmaklarını uzattığında, insan tüm direnişin beyhude olduğunu bilerek kendini onun ellerine teslim ederdi. Ancak ayrılık vakti gelip çattığında, bütün bir akşamı heba ettiğimin ayırdına varırdım.

Belki de Bevilacqua'mn İspanya'da –hele de o henüz kasvetli günlerde– kendini rahat hissetmesinin nedenlerinden biri, hayal gücünün daima somut değil zahiri bir gerçekliğe demirliyor gibi olmasıydı. Benimle hemfikir olup olmadığınızı bilmiyorum ama İspanya'da her şey gerçekliğe teslim olmayı ister: Her bir binaya tabela konur, her anıta bir etiket. Elbette, gerçekten ehil kimseler, eski köy-kent Madrid'in daha başka bir şey, gizli ve örtülü bir şey olduğunu, etiketlerin sahte ve turistlerin gördüğünün *mis-en-scène** olduğunu bilir. Ama tuhaf bir sebepten ötürü gözlerinin açığa çıkardığı gölgelere nazaran, Bevilacqua için hatıraları-

* Fr. mizansen. [ed. n.]

nın ve düşlerinin meziyeti daha büyüktür ve on yıllar boyunca, ana vatanımızda siyaset kalpazanlığının ve basının martavallarının mağduru olmasına rağmen, yeni memleketinde basının sahtekârlığına ve siyasetin martavallarına şaşırtıcı bir iman besler; onların yalan, bunlarınsa hakikat olduklarını savunarak...

Acaba beni anlıyor musunuz? Bevilacqua sahte gerçeklik ile gerçek sahteliği ayırıyordu ve birincisi ona daha gerçek geliyordu. Belgesellere bayıldığını ve bunlar ne kadar yavan olursa ona o kadar iyi geldiğini biliyor musunuz? Bir roman yayımladığını öğrenmeden önce de bir kurmaca eser kaleme almak için yeteneği olduğundan hiç şüphelenmedim, öyle ya, tüm bir akşamını, Asturia'da bir buzhanede ya da Algamitas'ta bir sanatoryumdaki hayatı anlatan o filmleri seyrederek geçirebilecek tanıdığım yegâne kişiydi.

Şimdi ona değer vermediğimi düşünmeyin. Bevilacqua -onu anlatan *mot juste*'le* ifade edeyim– *samimi* biriydi. Eğer bir söz vermişse, insan buna inanmaya mecbur hissederdi kendini ve kimsenin aklına bunun boş yere ya da laf ola söylenmiş olduğu gelmezdi. Çocukken Buenos Aires'te gördüğüm kimi adamların hali tavrı vardı onda; üzerlerinde kruvaze takım elbiseler, fasulye sırığı gibi uzun boylu ve zayıf, siyah saçları şabat şapkalarının altında jölelenmiş, cuma sabahları çarşı yolunda anneme selam veren tipler gibi. Anneme bakılırsa (ben de buradan biliyorum) dilleri öyle temiz adamlardı ki onlar, bir madeni paranın sahte mi gümüş mü olduğunu ağızlarına yerleştirerek anlayabilirdiniz; şayet sahteyse tükürüklerine değer değmez kararırdı. Yargılarında daima acımasız olan annem herhalde Bevilacqua'ya şöyle bir baksa hemencecik hükmünü verir, onun bir *Mensch*** olduğunu söylerdi. Zira Alejandro Bevilacqua'da bir tür taşra beyefendisi havası vardı, insanı yanında şakaların dozunu azaltmaya ve anlatılan hikâyelerde mümkün mertebe sarih olmaya iten bir merak yoksunluğu vardı. İnsanoğlundaki hayal gücünden yoksun olduğundan değil, fantezi kuracak becerisi olmadığından. Tıpkı havari Aziz Tomas gibi, bir görüntüye inanmadan önce ona elle dokunmak konusunda ısrarcıydı.

* Fr. en uygun kelimeyle. [ed. n.]
** Alm. Adam. [ed. n.]

Bunun için, gecenin bir yarısı evime gelip hayalet gördüğünü söyleyerek karşıma dikildiğinde şaşıp kalmıştım.

Bakalım bir. Kehribar rengi iki uzun parmağının arasında kaydırarak sigara üstüne sigara yakışını, bacak bacak üstüne atıp durmasını ve birdenbire ayağa fırlayarak odamda uzun adımlar atışını izlerken, hayatından yavan kesitler terennüm edişine kulak verdiğim o sayısız sabah ve akşam, adeta kemikleri sayılan bu kederli adamın münhasıran işgal ettiği tekil ve canavarane bir tek gün olup çıkıyor belleğimde. Gaf yapmaya her geçen gün daha meyilli hale gelen hafızam hem çok keskin hem çok unutkan. Demek istediğim, intizamlı bir anılar örgüsünden değil, deyim yerindeyse edebiyatla kirlenmiş baştan aşağı karmakarışık pek çok anı yığınından müteşekkil bir bellek. Bevilacqua'yı anımsamak istiyorum ama Camus'nün, Boris Vian'ın hayat hikâyelerini düşünüyorum.

Ve bugün o Bevilacqua'yla cılızlığı değilse de kesinlikle hüzünlü ses tonunu paylaşıyorum. Bunun dışında inanılmaz kocadım, göbeğim var; o ise onu tanıdığım yaşta hâlâ, o vakitler olgunluk dediğimiz, bugünlerdeyse henüz genç sayılan yaşta. Ben, bir yerde denebilir ki, artık bizim olmayan bir Arjantin'de ikimizin birlikte ya da Bevilacqua'nın tek başına başlattığı o anlatının okumasını devam ettirdim. Onun ölümünü müteakip bölümleri biliyorum ("kaybolmasını" müteakip diyecektim ama dostum Terradillos bu kelime yasaklı bize). O elbette bilmiyor. Onca kez dokuyup yeniden söktüğü hikâyenin artık benim hikâyem olduğunu söylemek isterim. Onun kaderine karar verecek olan, seyahatnamesine mana katacak olan benim. İşte budur hayatta kalan kişinin vazifesi: Anlatmak, yeniden yaratmak ve –neden olmasın– yabancı bir hikâyeyi icat etmek... Bir adamın hayatındaki olaylardan istediğiniz miktarda alın, onları canınızın çektiği gibi dilediğinizce karın ve işte karşınızda su götürmez akla yatkınlıkla bir şahsiyet çıkacaktır. Bir nebze farklı bir tarzda karın da bakın aman Tanrım! Şahsımız değişivermiş, başka biri oluvermiş ama eşit oranda hakiki. Size tek söyleyebileceğim, Alejandro Bevilacqua'nın hayatını anlatırken, sıra benimkini anlatmaya gelmiş olduğunda, anlatıcımın göstermesini arzulayacağım azami özeni göstereceğim.

Çünkü burada söz konusu olan bir öz yaşam öyküsü değil. Size ilginç gelen Alberto Manguel değil. Bu ırmak koluna yapılan saldırı, sonrasında ırmakta daha çok sağduyuyla yüzmek için gerekli. Söz ama size, ne ırmak kenarında oyalanacağım ne de dipleri karıştıran bir çubuk sürükleyeceğim peşim sıra. Ama paylaşılan belli başlı olayları açıklamam gerekiyor ve bunun için bir biçimde konudan sapmak kaçınılmaz olacak.

Terradillos, bir keresinde benimle röportaj yaptığınızda galiba size, yetmişlerin ortalarında bir Amerikan bursu sayesinde, insanın ancak otuzlu yaşlarına gelmeden sahip olduğu o sıhhatin keyfini sürerek, Madrid'de, Calle del Prado'nun tepelerinde, küçük mü küçük odalardan birine nasıl yerleştiğimi anlatmıştım. İster inanın ister inanmayın oracıkta taş çatlasa bir buçuk sene geçirdikten sonra olanların ardından buraya Poitiers'ye sığınmak üzere kaçtım. O zaman bana neden Poitiers diye sormuştunuz. Şimdi veriyorum yanıtını: Benim açımdan Alejandro Bevilacqua'nın gölgesiyle kararıp kirlenmiş o kentte, yani Madrid'de kalmamak uğruna. Her şeyin tamamen değiştiği ve şehrin artık müzikle ışığa kavuştuğu o yıllarda geri döndüğüm tek tük seferlerde de, Castellana ya da Opera'nın bir kafesine oturduğumda bile varlığını yanı başımda, parmaklarını kollarımın üstünde, tütün kokusunu burnumda ve sesinin ahengini kulaklarımda hissettim. Madrid'in böylesi büyüler için uygun olup olmadığını bilmiyorum. Siz de ben de biliyoruz ki Poitiers'de böylesi şeyler olmuyor.

Tuhaftır, kimi zaman belli bir hatıranın bana mı ona mı ait olduğuna emin olamıyorum. Bevilacqua babaannesiyle birlikte Belgrano'da yaşadığı evden sevecenlikle söz ederdi. Ben de o son derece gösterişsiz evler ve erguvan ağaçlarıyla çevrelenmiş sokaklardan ibaret mahallede yaşamıştım ama Bevilacqua'nın merkeze taşınmasından yedi sekiz yıl önceydi bu. Maskara gibi rengârenk camlı kapılarıyla, dimdik merdivenleriyle, salonu yemek odasından ayıran kadifeden perdesi, maun masaya yansıyan ahizenin ışığıyla, *El tesoro de la juventud*un* mavi kapaklı ciltlerinin durduğu kütüphanesi ve dilsiz bir konser su-

* Gençliğin Hazinesi. Arjantin'de yayımlanan, gençlere hitap eden ünlü bir ansiklopedi. [ed. n.]

nan *Meissen* marka, tüyleri toz içinde porselenden bir maymun orkestrasıyla size röportajda bahsettiğim benim evim mi yoksa Bevilacqua'nın tarif ettiği ev miydi, bilmiyorum şimdi. Kısmen onun kısmen benim olan anılarla yaratılmış bir ev mi, değil mi, bilmiyorum ve asla bilemeyeceğim bunu, zira gökdelen inşa edilmek üzere mahalle yerle yeksan oldu bile. Halüsinasyonlarından bile tam bir hassasiyet talep eden Bevilacqua için bunun önemi olabilirdi. Benim için değil.

Bevilacqua kuruntularının babaannesinden geçtiğini tahmin ediyordu; katı ve tahammülü güç biri olan ve burada Avrupa'da, Katolik değil de daha ziyade Lutherci diye adlandırdığımız babaannesinden. Alejandro'nun tüm çocukluğu boyunca babaanne, ona Tanrının gözünün daima, gece gündüz güneşin amansızlığıyla üstümüzde olduğunu hatırlatıp durdu ve her bir hareket, her düşünüş tıpkı dükkânın tezgâhında açık duran büyük muhasebe defteri gibi onun Büyük Defterine kaydediliyordu. Bu inanca sıkı sıkıya bağlı olan bayan Bevilacqua işini örnek bir gayret ve temizlik önlemiyle sürdürüyordu ve formika kaplı rafları ve neon ışıklarıyla, bakkalların yerini alan süpermarketler dalgasının cazibesine asla kendi kaptırmadı. Altmışlı yılların gelişine kadar La Bergamota, Belgrano semtinin gururuydu.

Torununa da aynı sertlikle muamele ediyordu. Yasaklamalar, men etmeler, hah dövme tokaçları, sırasıyla ödül ve okşamaları takip ederdi. Kim bilir ne mene bir yeniyetme zevzekliği nedeniyle onu tam üç gün boyunca odasında kilitli tutmuştu. Bevilacqua bunun sık tekrarlanan bir şey olmadığına yemin etmişti: Günde üç kez bir dilim ekmek ve bir sürahi musluk suyu vermişti. Bayan Bevilacqua'nın ortaçağa has bir hali tavrı vardı, haşin ve aman vermez bir toprak ağası, kalfa başı ya da vekil sultan gibi bir havası...

Ve bayan Bevilacqua'nm, torununun aile geleneğini devam ettirmesi konusundaki genel arzularına rağmen beriki asla kaderinin sosis ve peynirden ibaret olduğunu hissetmedi. Bevilacqua okuldan sonra meşe fıçılardan kaşık kaşık zeytinyağı avlamak, ya da pişirilmiş domuz pastırması kesen kolu çevirmek için babaannesine yardım etmek üzere salamura kokulu dükkâna adımını attıktan sonra, raflarında sarı ciltli Robin

Hood koleksiyonunun durduğu kütüphaneye (bunu ben hayal ediyorum) yönelir ve uzak diyarların, sıra dışı karşılaşmaların hülyalarına kaptırırdı kendini. Kâh bir Sandokan kâh bir Phileas Fogg olur, uzak diyarları Tigre adaları, Hindu prensesi de eczacının kızı olurdu. Çok sonraları, artık yetişkin biri olduğunda kendisine cazip gelenin seyahatler ve maceralar değil, sadece ve sadece erişilmez görünen şey olduğunu anladı.

Onu ilk kez ne zaman gördüm? Madrid'de 1976 yılının Şubat ya da Mart ayında bizim çöpçatanımız ve intikam meleğimiz Quita'nın bürosunda.

Blanca, Blanquita, Blanquita Grenfeld. Larralde de Grenfeld. Daima seçkin, daima aklı başında ve en son *nouvelle vague*dan* daima haberdar Blanca. Kimi kastettiğimi bilmiyor musunuz? Ah, Terradillos, şöhretin tuzakları ne gariptir! Arjantin'de diktatörlükten önce Blanquita Grenfeld kültür dünyasında her şeye karar veren kadındı. Larralde çiftçilerinin en büyük kızı, –bilmiyorum Arjantin ovalarında Tibet öküzü mü deve mi ne yetiştirmeye çalışırken hepsini kaybetmişlerdi– neredeyse melezler kadar esmer ve siyah saçlı, evlilikten kısa bir süre sonra vefat etme lütfu gösteren bilmem hangi Alman sanayiciyle handiyse çocuk yaşta izdivaç etmiş ve hem elle taciz eden bir babadan hem de beyinsiz bir kocadan erken kurtulmasını sağlayan dulluğuyla murada ermiş Blanca Larralde de Grenfeld, kendi edebiyat ve güzel sanatlar cumhuriyetini kurmak için ensestçi babasının ismini ve merhum kocasının servetini kullanmıştı. Quita (resmi makamların en bürokratından sanatçıların en anarşist ruhlu olanına varıncaya kadar herkes ona böyle hitap ederdi) "tamamdır" demeden Buenos Aires'te tek bir tablo asılamaz, tek bir kitap yayımlanmaz ya da tek bir eser sahnelenemezdi. Quita'nın her çorbada tuzu vardı. Aynı zamanda çekip gidenlerde de başı çekti. Askerler mekânları kapatmaya ve galeriler ile tiyatrolara baskın düzenlemeye başladığında "Anavatana** sanat yapmaya gidiyoruz" demişti.

Madrid'e yerleştikten birkaç hafta sonra küçük kulübeler ve işçi evleri arasında Prospe'de dördüncü kattaki dairesinde

* Fr. Yeni akım [ed. n.]

** La madre patria: Anavatan. Güney Amerikalıların İspanya'ya verdikleri, herhangi bir ideolojik göndermesi bulunmayan isim. [ed. n.]

la Casa de Martín Fierro'yu* kurdu. Orada kibar bir patroniçe gibi, muhtelif Latin Amerika diktatörlüklerinin tamamen kaybedemediği (geçişli fiil kullanmamı mazur görün) kaçaklarına, mahvolmuşlarına, kefaret ödeyenlerine, kaybolmuşlarına ve kurtarılmışlarına kol kanat gerdi. Tayyörünün, incilerinin, bir harmani gibi omuzlarının üstüne kondurduğu leopar kürkünün içinde, üst dudağının tepesinde aristokratik bir tüyle ve kaplumbağa bağasından gözlüklerinin arkasından her daim dikkatle bakan gözleriyle, genelde hayırseverlere has o hafiften hakir gören ses tonu olmadan Quita'nm herkese söylenecek münasip bir lafı vardı. Resepsiyon masasının arkasında yepisyeni bir kitaplıkta sığır derisiyle ciltlenmiş halde Hernández'in ölümsüz eseri, askerler tarafından yasaklanan yazarlara ait muhtelif kitaplar ve daima vefalı yardımcısı Andrea'nın yeni gelenlere ikram etmeyi öğrendiği birkaç mate şişesi duruyordu. O zamandan itibaren hiçbir sığınmacı, Quita'ya referans mektubu sunmadan İspanya'ya kapağı atamadı.

Gençliğin ayrıcalığı olan uzun düşlerin insana yüklediği ağırlıktan silkinme derdinde olduğum bir sabahın köründe telefon çaldı. Quita'ydı arayan.

"Hemen gelin lütfen."

Gözlerimi yumarak, "Nereye?" diye sordum.

"Martín Fierro'ya tabii ki."

Anlamadığımı söyledim. Quita sabırsızlanarak içini çekti. Bizim yardımımıza muhtaç yeni bir grup Arjantinli vardı. Nedenini çözemediğim bir çoğul ifadeyle beni de dahil etmişti. Ve itiraf edeyim içim kıvançla doldu. Quita bana danışıyordu. Demek ki ben vardım.

Anlaşılan mültecilerden biri yazardı.

"Roman yazıyor" diye ekledi Quita. "Soyadı Bevilacqua, çok iyi bir delikanlı, tanıyor musun?"

Tanımadığımı söyledim. Doğrusu Buenos Aires'ten ayrıldı-

* la Casa de Martín Fierro: Martín Fierro Derneği. *Martín Fierro,* Arjantinli yazar José Hernández'in (1834-1886) iki bölümden oluşan 2316 dizelik epik şiirinin adı. *El gaucho Martín Fierro* adıyla 1872 yılında yayımlanan ilk bölümde toplumca dışlanan bir goşonun yaşamı anlatılır. Goşo edebiyatının en güzel örneklerinden sayılan şiirin ikinci bölümü *La vuelta de Martín Fierro* adıyla 1879 yılında yayımlanmıştır. Bu bölümde goşo, toplumla yeniden bütünleşir. [ed. n.]

ğımdan beri Arjantin edebiyatına ilişkin pek güncel bilgim yoktu. Gençliğin kibriyle bu Bevilacqua'nın son iki üç yıl içinde bir şey yayımlayıp yayımlamadığını sordum, kitapları şüphesiz ya resmi propaganda veyahut yalancı romantizm püresi olabilirdi.

"Bir yeniden canlanma beklentisi içindeyiz" diye ekledim ama Quita çoktan kapamıştı telefonu.

Martín Fierro'ya girdiğimde Bevilacqua tahta kurulmuş bir adamın haşmetiyle küçük bir sandalyeye oturmuştu. Beni görünce ayağa kalktı.

O güne dek tanıdığım en hüzünlü insandı. Onun yanındaki ötekiler, yeni gelen üç dört kişi bir köpek kulübesindeki köpekler gibi bakıyorlar ve ona kıyasla sadece yorgun görünüyorlardı. Buenos Aires'lilerin ekserisini etkileyen melankoli hali Bevilacqua'nm tüm vücuduna yayılarak ete kemiğe bürünmüştü. Acı çektiği aşikârdı ama öyle derin ve içten gelen bir şekilde acı çekiyordu ki, hüznünü içinde saklaması imkânsız hale geliyordu; hüznü teninin rengini koyulaştırıyor, omuzlarını büküyor, yüz çizgilerini yaşını söylemenin imkânsız olduğu raddeye kadar sarkıtıyordu. Birisi ona dokunmaya yeltenecek olsa ürperirdi. Kim bilir hangi diplomatik manevralar onu taş çatlasın iki gün içinde hapisten çıkarıp küçücük bir valizle bir uçağa yerleştirmişti.

Quita oradaki varlığımı mazur göstermek istercesine beni bir yazar ve onun hemşerisi olarak tanıttı. Beceriksizce, sırf bir şey söylemiş olmak için hangi kitaplarının yayımlandığını sordum. Bevilacqua ilk kez gülümsedi.

"Hayır birader" dedi. "Kitap yazmadım, hayatımı fotoroman hazırlayarak kazanıyorum."

Terradillos, belki de sana bu fotoromanın ne olduğunu açıklamalıyım zira galiba Fransa'da bu türde edebiyat üretilmiyor. Sinema filmlerinin cazip tarafını, çizgi roman ve romantik hikâyeleri birleştirerek otuzlu yıllarda oralarda adı meçhul bir sivri akıllı fotoğraf ve resimli hikâye arasında yer alan bu melez türü icat etti. Bunun için oyuncular istenen pozlarda fotoğraflanır, farklı planlardan fotoğrafları çekilir ve sonrasında fotoğraflara gerekli diyaloglarla konuşma balonları eklenirdi. Bevilacqua bu metinleri yazardı.

Quita caymak bilmezdi.

Daha sonra yalnız kaldığımızda, "Bu da sanat" demişti. "Herhalde birine yardım etmek için illa ki kendini has edebiyata adamış olması gerektiğini söylemeyeceksin. Benim birini içeri alma koşullarım Real Academia'nınkilerle aynı, İspanya'nın başında H harfiyle yazılmadığını bilsin yeter! Bokluk yapma Manguel! Bu adam desteğimizi hak ediyor."

Bevilacqua'ya bol şans dileyip ona adresimi verdikten sonra şişman bir adam bana sarılarak veda etti ve "Başka bir gözde daha, her yerde aynı" dedi.

Siz elbette Bevilacqua'nın mazideki hayatının detaylarını bilmek istersiniz: İlkokul eğitiminin cefalı ayrıntılarını, ilk âşık oluşunu, yeni filizlenen siyasi etkinliklerini, hapishane ve işkenceyi... Ve size yeniden söyleyeyim, bu gibi şeyleri sormanız gereken kişi ben değilim. Onunla benim aramdaki ilişkiye bu aylar boyunca alttan alta damgasını vuran, kayıtsızlık değilse de basiret oldu çünkü. Evet, tamam biliyorum o konuşuyordu ve ben de çaresiz onu dinliyordum ve siz de tüm bu sebze çorbasından etkileyici bir sahneyi, önem teşkil edecek bir bölümü kurtarmış olduğumu farz ediyorsunuz. Ben bundan o kadar emin değilim. Bevilacqua bana hayatını dereden tepeden karmakarışık bir tarzda, eline geçirip küllük yaptığı bir kabı sarıya çalan izmaritlerle tıka basa doldurarak, vakayinamesine ne tarihsel tutarlılık ne de bir sıralama vermek gibi bir tasası olmadan anlatırdı. Bir *Bildungsroman*ın* parçalarını bir araya getirmiyordu da ölümcül, sonu belli, aşırı duygusal fotoromanlarından birinin konusunu tasarlar gibi görünüyordu.

Sözgelişi, eskiye olan özlemi sayesinde anımsadığını sandığı şu Buenos Aires var. Bevilacqua, anladığım kadarıyla anılarında hatırı sayılır bir iyileşmeye uğrayan bu kenti özlemediğime inanamıyordu. Öte yandan, kendisi sadece yaşamış olduğu başkentin değil Arjantin'in tüm coğrafyasının hasretini çekiyordu. Demek istediğim, ormanların, dağların ve ancak birkaç kez bir trenin penceresinden görmüş olabileceği, göz alabildiğine uzanan ovaların hasretini. Bense tam aksine, giderek daha küçük mekânlar peşindeydim; taşranın değil çarşı meydanının, kentin

* Alm. Kahramanın psikolojik yapısıyla ve eğitimiyle ilgili konuları işleyen roman tarzı. [ed. n.]

değil küçük köyün. Sizin de bildiğiniz gibi, Madrid de, Poitiers de büyük kent olmaya heves eden küçük köylerdir. Bevilacqua'da siz Fransızların *mal du pays** dediği şeyden vardı ama geri dönme imkânı olsaydı dahi yine bundan kurtulamayacaktı. Bir yerin değil, geçmişteki bir anın özlemini duyuyordu; artık var olmayan sokaklarda, yıllar önce yıkılmış evlerin eşiklerinde ya da *boiserie*sini** değiştirmiş ve mermerin yerini çoktan cam ve formika almış kafelerin eşiklerinde beklerken kaybolan saatlerin coğrafyasına dair bir özlem. Sizi temin ederim, onun bu geçmişe duyduğu özlemini anlamaya anlıyor, ama asla paylaşmıyordum.

Benim açımdan Buenos Aires, içinde pek az yaşadığım bir kentti ve bu kenti tanığım yıllarda dahi kötü bir şekilde inişe geçmişti. Öte yandan, Bevilacqua henüz kentin satenler ve topuklular içinde, parfümlü ve mücevherli, köşe başları hafif rujlu, fiyakaya kaçmadan şık ve gösterişe kaçmadan hünerli olduğu zamanlarına, *grande dame**** olduğu zamanlarına sevdalıydı. Ama geçtiğimiz on yıllar içinde (Bevilacqua Arjantin'in yakın tarihini böyle açıklıyordu) utanç verici bir maraz onu harap etmişti. Maharetini, hitabet yeteneğini kaybetmişti. Yeni bulvarları ve gökdelenlerinde, protez bacaklarda olduğu gibi sahte bir şey vardı. Bahçeleri sararıp solmuştu. Gece oldu mu opak bir sis kaplardı kentin üstünü, turuncuya çalan lambaların kesik kesik parlamasıyla pek az kırılan bir sis. Tepe takla inişe geçen bu Buenos Aires'le kıyaslandığında çocukluğunun kenti bin kere daha alımlı ve ışıltılıydı.

Çok öncelerinden itibaren, teninin altında bariz bir kıpırdanma ve kasık bölgesinde bariz bir doluluk fark ettiğinden beri, Buenos Aires için hissettiği şeyin erotik bir çekime benzediğini biliyordu. Kaba taştan evlerin dış cephelerine, soğuk demirlerine dokunmak, eylül ayında yasemin kokusunu ve mart ayında ıslak nemli kaldırımların kokusunu (ben de Arcadia'daydım!) duymak onu fiziksel olarak heyecanlandırıyordu. Evine giden yolda yürümek ya da otobüsün muşamba koltuklarına oturmak onu nefes nefese ter içinde bırakıyordu.

* Fr. Sıla hasreti [ç. n.]
** Fr. Doğrama [ed. n.]
*** Fr. Soylu kadın [ed. n.]

Birisinin dediği gibi, *"Souvenir, souvenir, que me veux-tu?"** Aklıma bir şey geldi, sanırım bu, gazetecilere has ve o korkunç merakınızı doyuracaktır.

Bevilacqua ilk kez on iki yaşına bastığında âşık olmuştu. Şaşırtıcı ama ismi Babar** olan (bundan ötürü hiç unutmadım zaten) bir okul arkadaşı ona Retiro istasyonuna birkaç blok ötede, Paseo Colón'un yolunu ayıran duvarların ardında gizli saklı bir sinemadan bahsetmişti. Biletçi kadın, sesini yapay biçimde kalınlaştıran delikanlının, afişte ilan edildiği üzere on sekizi doldurup doldurmadığını merak filan etmemişti. Kalbi kulağında atan Bevilacqua karanlığın içine sızarak el yordamıyla bir koltuk buldu. Sizi temin ederim sinema salonu amonyak ve ter kokuyordu.

Bevilacqua filmin adını anımsamıyordu (hiç öğrenmiş miydi acaba), bir Alman ya da İsveç filmi olduğunu sanıyordu ve bir daha izlemedi. Bana bolca ayrıntıyla bezenmiş halde anlattığı kadarıyla film kente servet yapmaya gelen bir köylü kızı hakkındaydı. Yüzü kalp biçimliydi ve üzerine sımsıkı oturan bir beyaz elbisesi vardı, filmin en yoğun sahnesinde onu aniden üzerinden çıkarıp sandalyenin üzerine atıyordu. Delikanlı (elbette bir erkek kahraman da vardı) kadının yüzü tüm perdeyi kaplar haldeyken onu öptüğünde, Bevilacqua nutku tutulmuş gibi seyrediyordu. İnsanın içini bulandıran bir duygusallıkla sanki kadının öpüştüğü dudakların kendisine ait olduğu hissine kapıldığını söylemişti.

Perde kararır. Bir sonraki sahne çatıların üstünde şafak vaktini gösteriyor. Delikanlı ayağında bir çift soket çorap dışında çırılçıplak yataktan atladı ve sahanda bir iki yumurta kırdı. Uyku mahmurluğunu henüz üzerinden atamamış olan kız, oğlana yumurta yemek için çok erken bir saat olup olmadığını sordu. Verilen yanıt, sadece kızarmış ekmek ve kahveden oluşan Arjantin usulü kahvaltıya alışık olan Bevilacqua'nın aklmdan asla silinmeyecekti: *"Canım ne zaman ne isterse onu yerim."* "İşte o zaman" diye anlatıyordu bana, "Babaannemin dükkânında daima hayalini kurduğum özgürlüğün ne mene bir şey olduğunu idrak ettim. Özgürlük, şafak sökerken sahanda yumurta yemekti."

* "Hatıralar, ne istersiniz benden?", Verlaine [çev. O. V. Kanık]

** Bir Fransız çizgi romanında fil karakteri. [ç. n.]

Zavallıcık bu budalalığa gerçekten inanmış mıydı yoksa sadece macerayı yeniden yaşamak için mi ondan söz etmişti, bilmiyorum, ama kesin olan şu ki Bevilacqua ergenliğinin büyük kısmını beklenmedik yerlerde sıra dışı şeyler yapmayı isteyerek geçirmişti. Bu esnada hayatta kalmak için, geleneğin kendisinden beklediği rolleri –vefalı torun, disiplinli öğrenci, kaygılı yeniyetme gibi– kuzu kuzu yerine getirdi. Bevilacqua kendini tüm yetişkin yetkelerden daha bilge bir genç, tüm maceraperestlerden daha gözüpek ve öylesine tutkulu bir aşkla dolu hissediyordu ki, hayallerinde Arjantin'de şeytanın salyaları* denen o lifler gibi dünyanın nesnelerine tutunduğunu tahayyül ediyordu.

Adını bilmediği aktrisin kalp biçimli yüzü gece boyu rüyasına musallat oluyordu. Bana öyle geliyor ki bu yüzü ilk karşılaşmadan yıllar sonra bile gördüğü her kadının yüzüne kondurmuş olmalı. İnsana illallah dedirten tariflerinde bu kadının özellikleri bağlama göre değişirdi, saçları bazen Loredena'nınkiler gibi ipek gibi ve simsiyahtı, gözleri bazen Graciela'nınkiler gibi korku dolu ve ışıl ışıldı, bazense hatıraları çoktan solup gitmiş herhangi bir kadın gibi, tüm yüzü yarı saydam ve sisli puslu idi. Tüm ergenliği boyunca bu yüzle karşılaşmak için uğraştı. Bir keresinde onu erkek berberlerinde üst üste yığılan *Rico Tipo* ya da *Tutti Frutti* gibi hafiften pornografik dergilerin birinde gördüğünü sandı, sonrasında Panamericana'nın sütunlarının altında, Puente Saavedra'daki gazete satıcılarında aradı. Asla bir daha karşısına çıkmadı.

Bu konuşmaları (kayıtsızlığıma rağmen) nasıl olup da hatırlayabildiğimi merak ediyorsunuzdur. İtiraf edeyim: Madrid'de kaldığım esnada henüz sakallarım ağarmamışken ve şişmanlamamışken bir roman yazmayı düşündüm. Kitap yazmaya bariz bir *flairi*** olan her insan gibi evrensel kütüphaneye bir kitap ekleme fikri günah gibi ayartıyordu beni. Tek bir yalan yüzünden hayatı mahvolan bir yaratıcı, sanatçı kişilik tasarladım kafamda. Roman Buenos Aires'te geçecekti ve belleğime nazaran hayal gücüme daha az güvendiğimden kendi kendime Bevilacqua'nın

* Babas del diablo: Aynı zamanda Julio Cortázar'ın bir eserinin adı, Arjantin'de örümcek ağının ince lifleri anlamında kullanılan söz. [ç. n.]

** İng. Yatkınlık, beceri. [ed. n.]

verdiği sırların kurmaca karakterimi anlatmak için bana yarayacağını söylüyordum. Ama çok geçmeden Bevilacqua'nın anılarının fazlasıyla renksiz ve tutkudan yana kıt olduğunu fark ettim ve neredeyse farkına varmaksızın hikâyelerine biraz fantezi ve espri eklemeye başladım. Bevilacqua'nın kesin anlatımına ironik bir perdah ve yorum kattım.

Tekrar edeyim: Bevilacqua anılarını mümkün mertebe detaylı anlatıyordu, sizin de bildiğiniz gibi duyguları boğmanın bir yoludur bu. Sırlarını bana anlatmamak için bol bol yüzeyde geziniyordu. Üst üste yaktığı sigaraların arasında ayağa fırlar, kişilerin nasıl davrandıklarını açıklar, sapsarı parmaklarıyla yaptıkları hareketleri tarif eder, seslerinin nasıl olduğunu anlatır, yer, tarih ve isim listeleri verirdi. Bevilacqua'nın kesin verilere olan takıntısı ve yanılma korkusu öyle bir raddeye varıyordu ki, beni kendi varoluşuna inandırmak için, bir geçmiş uyduruyor gibi geliyordu bana.

Bilmem anlatabiliyor muyum, dostum Terradillos. Hiç kimse, onca mazide kalan yılları fotoğraflamadığı, arşivlemediği, yeniden kurgulamadığı takdirde o denli iyi anımsayamaz. Görünüşe bakılırsa Balzac yapmıştı bunu: Karakterleri için bir yüz yarattı, onları ayna karşısında taklit etti ve sonra da onları yazmak üzere masaya oturdu. Bevilacqua için de aynısı geçerliydi. Geçmişindeki insanlardan öyle bir berraklıkla söz ediyordu ki, adeta Babar'ın Lennon tarzı gözlüğünü (onu kendim takmış kadar), asker yeleğini, bulaşıcı gülüşünü bildiğime eminmişim gibi geliyordu. Bevilacqua kendi meselelerini anlatırken onu teşvik etmemek için çıtımı çıkarmıyordum. Ama çekip gittiği vakit, geçmişe dönük bir temsile katılmışım gibi hissediyordum kendimi.

Gerçekliği, elle tutulur olaylar, şifreler ve belgelerden ibaret gören kimi insanlara hayranlık beslerdi. Yaratıcılığa şüpheyle yaklaşıyordu. Bevilacqua görünüşlere karşı bu güvensizliği çok erken bir evrede, neredeyse çocukken edindi. Tam tarihi de verebilirim: Bir eylül ayının pazar günü mecburi ayinin ardından olmuştu bu. Babaannesinin peşi sıra yürürken, Bevilacqua köşe başında bir erguvan ağacının yanında ihtiyar ve çapaçul bir adam gördü. Rahip, hayırseverlik üzerine verdiği vaaz sırasın-

da, bir kış günü Aziz Martin de Tours'un karşısına yarı çıplak yarı örtük vaziyette çıkan dilenciyi anlatmıştı; ihtiyarın tel tel olmuş sakalları ve havı dökülmüş yenleri tam da ayinde anlatılan dilenciye denk düşmekteydi. Bevilacqua açısından bu hayaletvari görünüm rahibin kelimelerini ete kemiğe büründürmek üzere gerçekliğin kudretinin bir kanıtıydı. Bu kudrete yanıt vermek istercesine, cebinden çıkardığı bir iki bozukluğu ihtiyarın kupkuru avucuna koyuverdi. İhtiyar adam bir paracıklara, bir de hayırseverine baktı ve kahkahayı basıverdi. Bevilacqua bir açıklama geveleyecek gibi oldu. Gülmeye devam eden ihtiyar özür diledi, bu davranışından ötürü teşekkür ederek paraları geri verdi.

Birkaç gün boyunca Bevilacqua köşe başında ihtiyar adamı aradı. Bir akşamüstü okul dönüşü, yine onu ilk gördüğünde olduğu gibi, aynı ağacın altında kımıltısız buldu. İhtiyar yanma gelmesi için işaret etti. Bevilacqua biraz endişeli bir halde yanına gitti adamın. Onu yeniden karşısında görünce ne diyeceğini bilemedi. Söze ihtiyar başladı.

"Şayet bir dilenci değilsem, burada böylece yapayalnız, pejmürde bir halde ne işim olduğunu merak ediyorsun değil mi? Dilencilerin böyle olduğunu sanıyorsun. Beni görüyorsun ve içinden işte bir dilenci diyorsun. Heyhat! Ama görünüşe aldanmamak gerek evlat. Kuklaları sever misin?"

Bevilacqua hayatında bir sefer sıkıcı bir doğum günü partisinde bir kukla gösterisi izlemişti. Şaşkınlık ve meraktan, evet anlamında kafasını salladı.

"Gel benimle" dedi sahte dilenci ve çocuğu kolundan tutarak Barrancas bölgesine kadar götürdü. Genişçe pencereleri olan viraneyi andıran bir evin önünde durdu.

Size sahneyi çizeyim.

Bevilacqua buluğ çağma henüz girmişti. Cinsel içgüdüden şüphelenmekten ziyade, yetişkinlerde uyandırdığı ilgi kuşkusuz merakını kışkırtmış olmalıydı. Bir otobüsteki o ikinci bakışı, karşılıklı bir ilgi olup olmadığını yoklayan sokaktaki o üstü kapalı denemeyi, o karanlık sinema salonunda dizine dayanan dizi, Bevilacqua kişiliğine bir armağan, yetişkinliğin eşiğindeki kendisine yapılan bir hoş geldin olarak algılamış olmalı. Size,

ne ihtiyarın bir sapık olabileceğini ne de Bevilacqua'nın Yunan edebiyatında öylesine iyi tariflenmiş o hazlara meyilli olabileceğini söylüyorum. Ama o vakte kadar algılamadığı bir şey şimdi korkusunu ortadan kaldırıyor, onu daha ileri gitmeye, ihtiyara eşlik etmeye ve bilinmeyen evin odalarına süzülerek girmeye teşvik ediyordu.

Hiç direnişle karşılaşmadan ilerlemek anlamına geldiği için, muhtemelen süzülmek doğru fiil değil. Evin odalarının hepsinde engeller vardı. Her biri her türden eşyayla doluydu: Dolaplar, kırış kırış olmuş kitaplarla tıka basa dolu kütüphaneler, sandalyeler, küçük ve büyük masalar, taştan yapılmışa benzeyen ve kâğıt hamurundan yapıldıkları anlaşılan heykeller, paket ipiyle bağlanmış yığın yığın gazete, sepet sepet giysi, ne idüğü belirsiz öbekler ve her bir nesnenin, mümkün olan her bir deliğin üzerinde de her tür ve ebatta kukla. Kollar, bacaklar, yalapşap boyanmış suratlar, rengârenk perukalar bir mobilyanın arkasından iffetle bakıyor ya da bir sefahat âlemi ya da savaş meydanını anımsatırcasına bir sandukanın üstünde açık saçık bir biçimde serili duruyordu. Bir anlığına Bevilacqua tıklım tıkış cüce kadavralarıyla dolu bir umacının mağarasına girdiğini sandı.

İhtiyar, eski püskü bir sandalyenin üstünü işgal eden bir Romalı askeri kaldırarak, Bevilacqua'ya yer açtı ve onun önüne, boyanmış bir sandukanın üstüne oturdu. Anlaşılan o ki ihtiyar (adını da tam söyleyeyim, Spengler'dı) o akşamüstü Bevilacqua'ya bizim yanılsamalı dünyamıza nazaran kamu önünde daha sarih bir gerçekliği temsil eden pelüşten ve ahşaptan yapılma yaratıkların, kuklaların sanatına dair uzun mu uzun ve cezbedici bir övgü düzdü. Okullarda ve parklarda, fabrikalarda ve hapishanelerde Spengler "sahici yalanlar" adını verdiği şeyi anlatmak için tiyatrosunu kurardı. Bevilacqua'ya, "Ben bir hikâye misyoneriyim" dedi. Ve onun poposuna bir şaplak indirerek (çocukcağız bu şaplağı ahlaksızca bir hareket olarak adlandırmazdı belki ama ben aynı fikirde değilim) mobilyaların üstünden hoplaya zıplaya ve acayip sesler çıkararak, yığınları elden geçirmeye başladı.

Tahmin edebileceğiniz gibi, Bevilacqua bunca küçücük burun, gövde, kollar ve göz karşısında ayran budalası gibi kaldı. On iki on üç yaşlarında hiçbir şeyin bize tuhaf gelmemesini is-

teriz ama beri yandan tuhaf olan da bize kaçınılmaz biçimde çekici gelir. Hem çekici hem irkiltici. Bevilacqua hem gitmek istiyordu hem istemiyordu. Tam bu sırada bir genç kız, handiyse bir kadın odaya girerek, tıka basa dolu masalardan birine kurulup kuklaları onarmaya koyuldu. Sonrasında Bevilacqua adının Loredana olduğunu öğrenecekti.

Bevilacqua akşam sabah bay Spengler'a uğramaya başladı: Yıllar sonra da, başkalarının vaktini canının istediği gibi çalabileceği fikrine dayanan bu nahoş huyunu kaybetmeyecekti. Bayan Bevilacqua, La Bergamota'da meşgulken, akşam çökerken ya da okuldan sonra giderdi oraya. Bana öyle geliyor ki, ihtiyarın koltukları kabarıyordu: Bevilacqua'nın sarkık göz kapakları, uzun kaşları ve simsiyah gözbebekleri bakışlarına ayartıcı bir hava veriyordu. Öte yandan bıyıklı ihtiyarın müptelası haline gelmeye başlasa da esas görmek istediği Spengler değildi. Ağzını açıp kendisiyle zar zor üç beş kelime konuşan Loredana'nın peşindeydi; başı öne, dikiş nakışına doğru eğilmiş, bacak bacak üstüne atmış, elma gibi parıl parıl baldırıyla gözlere ziyafet çeken Loredana'nın... Spengler'ı, elinde bir kitap, koltuğun birinde uyuyakalmış halde, ya da o an buluverdiği bir kürsüde kuklaları deli gibi hareket ettirirken veyahut dalgın dalgın pencereden dışarıyı seyrederken ya da bir sahneyi veya kuklayı seri fırça darbeleriyle boyarken bulurdu. Bay Spengler ortalama haller olmaksızın neredeyse kataleptik bir durumdan hummalı bir etkinliğe geçer gibi görünüyordu ve Bevilacqua da filanca akşamüstü ya da sabah ihtiyarı ne halde bulacağım diye içinden bahis tutuyordu.

Loredana her zaman evde değildi ama sırf saatler önce orada bulunmuş olması ya da kendisi çoktan gittiğinde geri dönecek olması bile Bevilacqua'nın içini ıstırap veren ve hülyalı bir duygulanımla dolduruyordu. Eğer onu görebilmişse, Loredana asker ve prensesleri bir tanrıçanın maharetiyle elden geçiriyor gibi geliyordu. "Tanrıça" kelimesi, Bevilacqua'nın ağzından çıkarken mübalağalı gelmiyordu kulağa.

Şimdi Bevilacqua'ya bir hayat icat etmeye niyetlenmiş olsaydım başka bir tarzda ilerlerdim. İspanya'ya geldiğinde nasıl olduğunu bilerek, trajik sonunu ve onu buna sevk eden korkunç koşulları bilen biri olarak ona çok daha şaşaalı bir çocukluk at-

fedebilirdim: Çetelere karışmalar, kendinden büyük kadınlarla ilişkiler, ilerleyen yıllarda, ergenliğin bitiminde devrimci tavra dönüşecek bir tür yasadışı faaliyet gibi mesela. Ama bizzat kendisinin anlattığı üzere, şiddet, aşk kudurganlığı, siyaset (onu hapse sokan buydu) hayatında rastlantılardan, kaderin cilvesinden öte bir mana taşımıyordu. Tıpkı ne ailesinin ne dostlarının, kimselerin umursamadığı, sadece bulutların *–les merveilleux nuages**– umursadığı Baudelaire'in o gezgini gibi, Bevilacqua da meslek olarak izleyiciliğe, seyirciliğe yazgılıydı.

Dostum Terradillos, sanırım, küçük şeyleri bir porno film yapımcısının edepsizliğiyle detaylandırma ve muhasiplik yeteneğini doğuran da bu seyircilik hevesiydi. Sözgelişi Loredana fasılasına sadece bir giriş olarak anlatacağı Spengler'ın yaşam öyküsünü baştan sona anımsadığını söylerdi.

İhtiyar, filozof Hegel'in evine çok da uzak olmayan bir yerde, Stuttgart'ta doğmuştu, anlaşılan filozofla dedesi bir iki kez selamlaşmışlardı. Ailenin işi saatçilikti ve saatlerin biteviye ritmi onları zamanın akışına karşı hissiz kılmıştı. Baba Spengler öfkesi burnunda sofu bir Yahudiydi ve vaktini, Tanrısının büyük adaletsizliği üzerine mızmızlanarak geçirirdi. Sonsuzluğun büyük saatçilerine hürmeten ama onlara onayını bahşetmeden kendini saatlere adamıştı. Tanrı'nın biteviye ve sonsuz bir zaman icat etmiş olması ve buna mukabil insanlar içinse kısa mı kısa, üstüne üstlük içinde hayal kırıklığı ve acıdan başka bir şey barındırmayan zaman dilimlerini reva görmüş olması ona rezilce geliyordu. O kamburu çıkmış bir halde, çarklar ve mekanizmaların üstüne eğilmiş, öfkeden küplere binerken, bidon gibi şişman karısı habire gülüyordu. "Bir adam çalışmaya devam etmeli, efendisi delinin teki bile olsa" diye mırıldanıyordu.

On iki yaşına geldiğinde Spengler bir kukla fabrikasına yollandı ve bir daha annesiyle babasını göremedi. Savaş onu Atlas Okyanusu'nun dibine kadar gelmeye teşvik etmişti. Orada, Yeni Dünya'ya doğru bir yolculuğa çıkamayacak kadar bitkin durumda olan ustası ona bir bavul oyuncak bebek hediye etti, birikmiş parasından bir miktar verdi ve nereye gittiklerini çok iyi bilmeyen bir grup Suriyeliyle birlikte onu gemiye bindirip ona

* Fr. Harika bulutlar. [ed. n.]

veda etti. İşte Spengler evvel zaman içinde bir sonbahar akşamüstü Buenos Aires'e böyle vardı. Tüm insanların hikâyelerinin önünde sonunda birbirinin aynısı olduğunu Bevilacqua'nın anlaması için hikâyesini ona anlatmıştı: "Yönlerini kaybetmiş, zorlu ve anlaşılmaz" diye tekrar etti delikanlının baldırlarına şaplak atarak, "Ama aynı zamanda birbirinin aynısı."

İlkesel olarak tüm psikolojik açıklamaları reddederim ama fikrimi soracak olursanız sanırım Bevilacqua, Spengler'ın varlığının, anne babasının ölümüyle üzerine yüklenen ağırlıktan kendisini bir nebze kurtardığını hissediyordu. Kendini kuklalara adamaya karar verdi. İhtiyarın sanatını öğrenecek ve Loredana'yla birlikte olacaktı. Bayan Bevilacqua'dan Spengler'ın evinde saatlerini geçirmek üzere izin kopardı (beriki o vakitler zaman kavramını yitirmeye, insanların yüzlerini ve isimlerini unutmaya başlamıştı). Nihayet akıllardan silinmeyecek o günde Spengler ona kuklalarından birini halkın önünde oynatmasına izin verdi. Aradan yıllar geçtikten sonra bile Bevilacqua perde açılırken çalınan melodiyi mırıldanabiliyordu.

Loredana'dan söz edelim. Kaç sefer görmüştü onu? Hepi topu beş altı kez Spengler'ın evinde, belki birkaç sefer daha tiyatroda ve sokakta. Bu ufak tefek kırpıntılardan hareketle bütün, fiziksel bir insan vücuda gelmişti. İngilizlerin tabiriyle "aşka düşmek". Bevilacqua asla bu tabiri kullanmazdı. Aşka düşmüyor da, onu insanın üzerine düşen bir şey olarak yaşıyordu, adeta iliklerine kadar sırılsıklam eden yağmur gibi. Onun için âşık olmak bir kaza, bir sakarlık değildi, bir değişim dönüşüm, yeni bir konumun elde edilmesiydi. Loredana'nın fark edip etmediğini bilmiyorum ama öyle olduğunu farz ediyorum, ne de olsa kadınlar bilir böyle şeyleri. Loredana onu asla teşvik etmedi. Ona kusursuz bir kibarlık gösteriyor, toplu yerlerde kendisine eşlik etmesine izin veriyor, babaannesinin dükkânından aşırılmış bir kutu meyve reçeli ya da bir kutu La Gioconda ayva marmeladını kabul ediyordu ama asla ne tek bir yakınlık emaresi gösteriyor ne tek bir şaka yapıyordu. Spengler'ın atölyesinin ötesinde, perdenin arka tarafındaki hayatına dair Bevilacqua asla hiçbir şey bilmiyordu; Spengler'ın onu eğittiği ve kızın Fince bir soyadının olduğu hariç...

1956 Noelinden kısa süre önce bir varyete yapımcısı, bay Spengler'i, Santiago de Chile'de sahneye çıkmaya davet etti. Kuşkusuz Loredana da onunla beraber gidecekti. Bevilacqua tüm umudunu yitirdi. Ruh halini kimselere itiraf etmiş olduğunu sanmıyorum. Bayan Bevilacqua'ya böyle bir şeyi anlatamazdı ve bildiğim kadarıyla okulda da tek bir gerçek arkadaşı vardı. Gerçeklik tek bir şeye ve onun neticelerine dönüşmüştü: Loredana gitmişti ve o yapayalnızdı. Onsuz hayatını devam ettiremezdi. Peşinden gitmeye karar verdi.

Bu yeniyetme, firarını bana anlattığında hayretimi tahmin edersiniz. Hiç kimse –ben de dahil– Bevilacqua'yı dürtüleriyle hareket eden bir eylem hayvanı olarak düşünmezdi. Dünyanın geri kalanının Latinlerin mizacıyla ilintilendirdiği o alelacele yapılmış tedbirsiz eylemlerden bahsederdik, (daha doğrusu o konuşur, bense âdet olduğu üzere saatime bakardım) Bevilacqua onları göklere çıkarırdı. Soğukkanlılıkla önceden tasarlanarak alınan kararları değil, bir patlama gibi, bir gök gürültüsü gibi olan kararları. Sanırım söylemiş olmalıyım, Bevilacqua benim gözümde çok mantıklı biri, neredeyse kuzeyli bir İtalyan sayılırdı. Belki de baştan aşağı böyle olmadığını göstermek için bana serüvenini anlattı.

En büyük zorluk, Şili sınırını geçmekti. Kimlik belgesinin yeterli olacağını biliyordu ama yaşı küçük olduğundan babaannesinin muvafakatnamesine de ihtiyacı vardı ve o bunu asla vermezdi. Çözüm, bu evrakı büyük olan herhangi birinden edinmekti. Kimlik belgesindeki fotoğraftan kimin kim olduğunun çıkarılmasının imkânsız olduğu sonucuna vararak, kötü şöhretli bir filme girmek bahanesiyle Babar'dan birkaç günlüğüne ağabeyinin kimlik belgesini alıp kendisine ödünç vermesini istedi. Para bulmak için Grundig marka kasetçalarını komşunun kızına sattı. Tren biletini satın aldı, birkaç öteberiyle bir küçük valiz hazırladı ve sabahın köründe, bayan Bevilacqua'ya kimsenin yardımı olmadan kendi hesabına bir servet elde etmek için gittiğini haber veren bir not bıraktı. Bayan Bevilacqua'nm Patagonya'ya –onun açısından Amazon ormanlarının dehşet salan şöhretine sahipti burası– macera peşine gittiğini çıkarsamasına izin veren bir ifadeyle...

Terradillos, benim görüşüme katılır mısınız bilmem ama tren seyahatlerinin bir nevi hikâyemsi tarafı vardır. Yeni bir hayatın arefesinde (ya da Bevilacqua'nın yeni bir hayat gibi hissettiği bir şeyin başında) trene binmek, delikanlı açısından bir efsane tadına sahiptir. Tüm ayrıntılar adeta bir hikâyeye aitmişçesine onu etkiler, koltukların vişne rengi döşemesi, uzun saçlı muhafız, gitar çalan bir grup genç adam. Her birinin önemi vardır çünkü (Bevilacqua'nın kendi kendine söylediği gibi) her bir an, geleceğinin parçasıdır.

Bitmek bilmeyen bir gün boyunca tekdüze bir coğrafyayı kat etti; bu, Bevilacqua'ya, büyük zaferinin gerekli hazırlığı gibi gelmekteydi. Dağlar belirdiğinde beklentilerinin boşa olmadığı çıktı ortaya. Akşam çökmeden evvel kirli kar ve taştan duvarların arasında büzülüp kalmış bir sınır istasyonuna vardı. Yolcular ve Bevilacqua, lokomotiflerin değiştirilmesini beklerken, yarısı Şili yarısı Arjantin'e ait olan peronda uyuşan bacaklarını açmak için bir aşağı bir yukarı yürüdü. Çekik gözlü bir görevli sahte evraka bir göz attı. Bevilacqua, yıllar sonra olayın henüz farkına varmış biri gibi, "Bir sefer de olsa And dağlarında yürüdüm" diyecekti. Yolculuğun geri kalanını karanlıkta yaptı.

Uyuyakalmış olmalı, çünkü trenden indiğinde bütün yolcular ortadan kaybolmuştu. Süpürgeli ihtiyar bir çöpçü dışında istasyon tamamen terk edilmişti. Sokağa çıktığında kocaman demir kapıların bile kapanmış olduğunu gördü.

Bay Spengler'den sahneye çıkacağı tiyatronun adını duymuştu, bir taksiciye orasının uzak olup olmadığını sordu. Yürüdü. Elbette karanlıkta yürüdü ama önü sıra Gran Hotel O'Higgins'in ışıklarını gördü. Resepsiyondaki görevliye bay Spengler ve trupunun orada kalıp kalmadığını sordu. Görevli evet diye yanıtladı. Bevilacqua kendisini bayan Loredana'nın odasıyla konuşturmalarını istedi.

Bevilacqua yazar olmadığını söylerken haklıydı. Kurmaca yazının gerektirdiği hayal gücünden, var olan karşısında duyulan saygıdan ve var olmayana yönelik hasret duyma dürtüsünden yoksundu. Hayal etmiyordu: İzliyor ve belgeliyordu, ki bu aynı şey değildi. Proust ayrıntıları *a posteriori* aramaya koyulurdu, çünkü uydurduğu şimdiyi, geçmişe doğrulatmak istiyordu.

Bevilacqua öyle değildi: O, geçmişle *a priori* ilgileniyordu, katıksız anlatı olarak olaylar ilgilendiriyordu onu, açımlamalar ve yorumlar değil...

Ne bekliyordu bilmiyorum. Sevdalı olduğu kızın, sevinç nidaları atarak merdivenlerden koşa koşa gözü pek Hanibal'in üstüne atılmasını mı? Onu yatağa davet etmesini ve bu kahramanca davranışının bir ödülü olarak geceyi onunla birlikte geçirmesini mi? Telefonun ahizesinin kaldırıldığını, yorgun argın bir soluk alıp vermeyi, "Loredana benim Alejandro" diyen kendi sesinin yankısını, karşı tarafın telefonu kapadığını duydu. Eli hâlâ telefonun üzerinde, resepsiyon görevlisine boş oda olup olmadığını sordu. Adam ona anahtarı getirirken, Bevilacqua zor bela, hayatında ilk kez bir otelde konakladığını söyledi.

Nihayet dayanılmaz gece sona erdi. Bevilacqua uyuduğunu anımsamıyordu ama dışarıda ışık gördüğünde kalktı ve aşağı indi. Yemek salonunda bay Spengler tek başına kahvaltı ediyordu. Loredana uyanıp ona olanları anlatmıştı. Aynı zamanda o sabah derhal Buenos Aires'e geri yollamasını tembihlemişti. Bevilacqua bunu reddetti. Sırf onunla bir araya gelmek uğruna her şeyi geride bırakmıştı. Nereye giderse gitsin peşinden gidecekti. Onunla konuşmayı reddetmesi filan umurunda değildi. Onu sessiz sedasız karanlıkta sevecekti. Geri dönemezdi.

Bay Spengler onu ikna etmeye yeltendi. Gerçeklik ve bizlerin o gerçekliği kabullenme yükümlülüğümüz üzerine malum nutkunu tekrarladı. Ama Bevilacqua için kurmaca olan, yalan olan Loredana'nın yokluğuydu; hakikat Loredana'nın onun varlığını, aşk tavrını, kişiliğini kabul etmesiydi.

Derken Loredana yemek salonuna girdi. Onu tanıması zaman aldı. Şili'deki Loredana başkaydı. Yokluğun ve arzunun süsleyip boyadığı hatıralarında kalan, özlemini çektiği Loredana daha esmer, daha uzun boyluydu. Tetikte beklediği her saat, hayaller kurduğu her dakika onun Loredana'sı saçlarının omuzlarına dökülüşünden, entarinin altından, teninden yayılan elma kokusuna varana dek fiziksel olarak yanındaydı. Yemek odasına giren kadın ise farklıydı: Kısmen avurtları çökmüş, kamburu çıkmış ve hareketleri pek de ahım şahım olmayan bir kadın. Bevilacqua oradaki varlığından emin olmak istercesine kolun-

dan tutacak gibi oldu. Loredana beri yana çekildi ve Bevilacqua bir kez daha elini onu doğru uzatmaya yeltendiğinde oturmak üzereydi. Loredana bir şaplak indirdi suratına. Bunun üzerine bay Spengler ayağa kalkıp kıza odasına gitmesini emretti. Sevdalının burnu kanıyordu. Bay Spengler burnuna tutması için bir peçete uzattı. Bevilacqua son bir kez bakmak için döndü ama Loredana gitmişti bile.

Aynı akşamüstü Buenos Aires'e geri döndü. Bu kez uçakla ve Don Spengler'lerin eşliğinde. Bu sefer gümrükteki görevli kimlik belgesine uzun uzadıya baktı ama bir şey demeden geçmesine izin verdi. Babaannesine kim bilir nasıl bir açıklama yaptı bilmiyorum. Aradan yıllar geçtikten sonra bile Bevilacqua hâlâ Loredana'ya o gün kendisine neden tek kelime olsun etmediğini sormayı isterdi. Bu onun asla anlamadığı bir şeydi.

Bevilacqua, bana babaannesinin kendisine nerede olduğunu sormadığını söylemişti. Señora Bevilacqua notu okumuş muydu yoksa anlaması epey çaba gerektiren şeyi göz ardı etmeye mi karar vermişti, ondan bile emin değildi. Kesin olan şu ki, o dakikadan sonra Señora Bevilacqua torunuyla pek nadiren ilgilendi. Belki de yıllar süren kavgalar ve cezalandırmaların ardından kadıncağız, bir biçimde, torununa katılığın ve zorun çok az işlediğini fark ederek, onu bir bakıma özgür bırakmaya –*laisser faire*–, hayatını yaşamasına izin vermeye karar kılmıştı. Señora Bevilacqua açısından kavga dövüş alameti olacak biçimde iki bıçağı masada çapraz biçimde bırakmamak (bana kalırsa bu çok zahmet gerektirmezdi), torununun koskoca dünyada neler yaşadığına dair doğru düzgün bir açıklama talep etmekten daha mühimdi.

Alejandro'da bulunan (ve tabii ki bana gösterdiği) babaannesi señora Clara Bevilacqua'nm yegâne fotoğrafında kadın benzi solmuş ve sıska bir halde, siyah beyaz giysiler içinde görünüyordu, alınmış kaşlarının üstü mor renk bir kalemle çizilmişti sanki, saçları bir jokeyin kaskı kadar katı keskin bukleler halindeydi. Kireç badanalı bir duvarın önünde çiçek desenli bir elbiseyle fotoğraflanmış ve muazzam derecede gamlıydı hali. Dik, haşin duruşu ve uzun boyuyla, insanlarla fiziki temas kurmaktan huzursuzluk duyduğu anlaşılan; lügatında birini sevip

okşamanın yahut kucaklamanın yazmadığı bir kadın gibiydi. Tüm çocukluğu boyunca Bevilacqua kendini ne idüğü belirsiz bir imtihandan kalmış gibi hissetmişti. Bunun ne olduğunu bilemediyse de hayal kırıklığı ve gizem kendini daima suçlu hissetmesine neden oldu. Bevilacqua'nm tüm ergenliği, işte bu kocamış ve kibirli kadın ile diğeri, yani hafızalardan kolayca silinen Loredana arasında geçti.

İtiraf edeyim, Bevilacqua'nm *Angst*'ına* pek az tahammülüm var. Hayatım boyunca annemle babam, yaptığım her bir şeyin bir dehanın eseri ve hatalarımmsa bir azizin küçücük noksanlıkları olduğunu ileri sürdü. Señora Bevilacqua ise, tam aksine, torununun koyulacağı her işte, daha baştan çuvallamaya mahkûm olduğunu öne sürerdi. Bunun ayırdında olmaksızın Señora Bevilacqua ve annemle babam Po ovasının ya da Kafkasya'nın en kadim kültürlerinin batıl itikatlarını paylaşıyorlardı ancak annemle babam açısından bunlar basit bir biçimde oyunun kurallarıyken Bevilacqua'nm babaannesi içinse, zorba ve intikamcı bir tanrının kurduğu ve gafil torununun kaçamayacağı tuzaklardı. Sanırım babaannesi bahtsız Bevilacqua'yı sevmiyordu.

Kesin olan bir şey vardı, o da Şili'den döndükten sonra delikanlı için dünyanın farklılaşmış olmasıydı: Artık o dünyada Loredana yoktu. Bunun üzerine o da alışkanlıklarını, günübirlik tekrarlayageldiği işleri adeta kendi davranış tarzıyla, kader adını vermeye cesaret edemediği davranış tarzından intikam almak üzere değiştirdi. Babaannenin hayatı kilise, dükkân ve ev arasında bölünmüştü; Bevilacqua üçünden de kaçmak istiyordu. Okuldan sonra oyalanmak için ya da olağan saatinden daha evvel çıkmak için bahaneler uydurmaya başladı. Her Allahın günü okula gitmek için farklı bir yolu tuttu ve aşağı ağaçlıklı mahallelerde, gümrah yeşillikler içinde parklarda ve ne işe yaradığını pek çözemediği yapılar arasında kayboldu. O vakitler Buenos Aires kaybolmak için iyi bir şehirdi. Böylece saatler haftaları, ayları kovaladı. Bir akşamüstünün sonsuza kadar uzayabildiği ve birkaç yılın beş kelimeye indirgenebildiği biçimde tuhaf...

* Alm. Endişe, sıkıntı. [ed. n.]

Ama tüm bunların sizi ilgilendirip ilgilendirmediğini bilmiyorum Terradillos. Anlattıklarımın sizin değirmeniniz için bir dane olup olmadığını da. Alejandro Bevilacqua'nın nasıl öldüğünü bilmek istersiniz. Kırk yaşlarında kibar mı kibar ve mantıklı bir adamın, tam da şöhret yüzüne gülmeye başladığında, ocak ayında bir pazar günü sabahın köründe, dairemin balkonunun tam altındaki kaldırımda, hayatının nasıl olup da son bulduğunu bilmek istersiniz.

Ona geleceğim dostum Terradillos, sabırlı olun.

Bu meselelere dair bir teorim var benim. Doğumumuzun, ana babalarımızın ve büyükanne ve büyükbabalarımızın biyografileri kadar toplumların da gelgitlerine dair, özel olduğu kadar tarihsel olaylara da dair, yani dünyanın halihazırdaki dokungaçlarına dair de bir ara kesit sunduğunu düşünürüz genellikle. Ama aynı zamanda ölümümüz de böylesi med cezirlerin, ufak tefek ve devasa koşulların neticesidir (bilhassa da ölümümüz derim ben). Bizler binlerce aleni ve gizli eylemin neticesinde hasıl olduk ve ölümlerimiz de öyle. Herhangi birinin ölümünü açıklamak için, özellikle de şiddetle, gizemli biçimde gerçekleşmiş bir ölümse, yorulmak bilmeden zamanda geri gitmek, her bir detayı, kelimeyi, bu hayatın her bir zorluğunu yeniden bulup çıkarmak ve böylece oluşan takımyıldızının şifrelerini zekâmızın çözmesini beklemek gerek. Detektiflerin bir nevi astrolog olması gerek. Poirot ve Paraselcus kan kardeşidir. Her zaman demişimdir; bir polisiye soruşturma (en azından tüm büyük cinayetlerin çözüme kavuşturulduğu edebiyat alanında) göksel yapılar üzerinde yapılan çalışmaya benzerlik arz eder.

Sahne dekoruyla işe başlayalım. Yetmişlerin ortalarında, Caudillo* yıllarının o karanlık, kötü buğusu, o moral çökkünlüğü henüz belki yeni yeni dağılmaya başlamışken Madrid'in halini anımsar mısınız (ya da tahayyül edebiliyor musunuz?) Yeni yeni dağılmak, diyorum çünkü insan kasvetli bir *balo in maschera*dan** geçtiği hissiyatına sahipti hâlâ, özellikle de o zamanlar kulaklarında henüz Buenos Aires'in hakiki şenlikleri yankılanan benim gibi genç biriyse söz konusu olan. Hiçbir surat hakiki

* General Franco. [ç. n.]
** İt. Maskeli balo. [ç. n.]

değildi, hepsi bir şeyi gizliyordu altında, her birinin üstünden neredeyse âdetten yalan akıyordu, tüm bir kentin –aslı gibi olmamaya azmeden, her daim mevcut olan bu bir tür huzursuzluğu, köşe başlarından insanı tehdit eden kederi hissetmemeye azmeden bir kentin– maskesini yansıtan bir maskeli adamdı.

Çünkü başka bir şey vardı ve insan bunu tahmin edebiliyordu. İnsan onun her yerde hazır ve nazır olduğunu bilirdi, sözgelişi kış sabahlarında kirli, puslu hava, kir pastan ve tuğladan yapılma evlerin arasında tenyalar gibi kemire kemire kendine yol açan küçük geçitlerin iğrenç kuytuluklarından merkezin sokaklarına, Plaza de Oriente'ye çöktüğünde. Ya da yaz günleri kimi seferler hafta sonları çöpler kuytuluklarda biriktiğinde ve geceyi ekşimiş şarap ve enginar kokusuyla doldurduğunda... Madrid'de geçirdiğim onca zaman boyunca, bir dostumun New York'tan yolladığı *Bohemian Rhapsody*'yi dinlediğim her seferinde boğulayazdığımı hissetmişimdir.

Calle Prado'daki odamda kâğıt üzerinde kelimeleri devşirmeye çalışırken, bir çamur deryasıyla sürüklenir gibi görünen, cenaze pardösüleri içinde ıstıraplı insanları görürdüm. Bir çiftin –adam mavi, kadınsa kırmızı kıyafetler giymişti– kahkahalarla aşağı doğru koşarak geçtiklerini gördüğüm ilk kez, ancak o zaman bir şeylerin değiştiğini düşünmeye başlamıştım.

Öte yandan, nereden gelirlerse gelsinler sürgüne gitmiş Güney Amerikalılar için bu bir rüya gibiydi. Fransa'da, İtalya'da, İngiltere'de (hatta çok şaşıracaksınız İsveç'te bile) anlatıldığı kadarıyla oluşmakta olan o yeni kültür burada henüz görülemiyorsa da, bir kaçırılma ya da soruşturmanın korkulu bekleyişini de yaşamıyorlardı. Bu yeni topraklar ayaktakımının bir şeyler inşa etmek için kılını dahi kımıldatmadığı ıssız bir mıntıka olabilirdi, ama kaçıp geldikleri kentler ataletin dahi tehlikeye gebe olduğu, her bir taşın, her bir yarığın şüphe ve tehdit saldığı devasa avlaklardı. Buenos Aires, Montevideo, Santiago ürkütücü ve çorak yerlerdi, Madrid'se onlar açısından sadece ve sadece emniyetli biçimde çoraktı. Barcelona, San Sebastián ve hatta Sevilla'da şişkin dosyalarının içinde sürgüne taşıdıkları kitaplarını bitiren bir avuç yazar tanıdım, ama Madrid'de değil.

Enrique Vila-Matas size anlattığım bu olguyla, asla yazılmamış sürgündeki romanla ilgilenmişti. Vila-Matas bu yıllarda Bevilacqua'yla karşılaştı (o zamanlar *Mal de Montano*'nun müstakbel yazarını bir görseydiniz, seçkin bir bey, kadınlardan ve inceliklerden anlayan bir genç adamdı) ve bana öyle geliyor ki bu karşılaşma on yıllar sonra *Bartleby ve Şürekâsı* adlı o tarifsiz klasikteki şeye dönüştürecek esini verdi.

Vila-Matas'ın *Bartleby*'de adını vermeden Bevilacqua'dan söz ettiği bir pasaj var. Bu kadar okumuş biri olarak siz de anımsayacaksınız: "Ret yazınında öyle eserler vardır ki sadece yazılmamış olmakla kalmaz, aynı zamanda haklarında hiçbir şey de bilmeyiz: ne konu, ne üslup, ne başlık, ne açılım... Böylesi bir kişinin, yazarın, tanınmış bir müellif olduğunu söylerler. Peki ama neyle tanınmış? Beriki eser babalığını reddeder, ünlü atası gibi üvey babalık bile atfetmeden. Bay X yazar olmadığını, hiçbir şey yazmadığını dile getirir, herkesçe bilinen gerçekse bunun aksini söyler ve kimseler tarafından okunmamış eserinin *remarquable** olduğunu iddia eder."

Vila-Matas, Bevilacqua'nın ölüm haberini aldığında cinayetin entelektüel bir sebebi olduğunu belirten bir şeyler yazdı bana. "Sahte bir Bartleby'yi, var olmayan bir kitabın yazarını, var olmayan** bir yazar haline getirmekten daha ehven bir çözüm var mı... Böylelikle ikisi, hem eser hem yazar, aynı boş rafın üstünü paylaşır işte."

Belki de "boş" kelimesi, o günlerdeki Bevilacqua'yı tanımlamak için en doğru kelime değil. Vesveseli, mahcup, kanayan, evet, kin ve şüphe dolu, eminim. Arjantin'deki son yıllarında öğrenegeldiği ve ikide bir irkilmesine, meraka güvensiz yaklaşmasına, sır ve görüş alışverişlerini susturmasına neden olan o korku İspanya'ya geldiğinde de tamamen ortadan yok olmadı.

Bir örnek. Bevilacqua, geldikten kısa bir süre sonra, Andrea tarafından o zamanlar da şimdiki gibi fahiş bir fiyat karşılığında kötü kahve servis yapan ve yeni gelmiş tüm o Güney Amerikalı yapışkan tayfanın buluşmaya bayıldığı Castellana'nın meşhur

* Fr. Çok iyi. [ed. n.]

** Ya da "kaybolan". Bu kelimeyi nasıl okuyacağıma emin değilim, Vila-Matas'ın yazısı korkunçtu (hâlâ da öyledir ya).

kafelerinden birine götürüldü. Huzur içinde yatsın, Tito Gorostiza, *made in Mendoza* etiketli, yanından ayırmadığı çantasını kim bilir hangi alıntıyı ötekilerine okumak için didik didik ediyordu. Masanın üzerinde üst üste yığılmış kitapların arasında Havana'da yayımlanmış bir hikâye seçkisi gözümüze çarpıyordu. Kitabı gördüğünde Bevilacqua omuz üstünden bir bakış attı, ceketini alarak alelacele giyindi. Beti benzi kâğıt gibi olmuştu. Nedenini anlamam birkaç dakika sürdü.

Bevilacqua'nm Madrid'de sürgünde olmaktan ötürü hayıflanmadığına eminim. Tam aksine: *Hayallerindeki* yerin İspanya olmasından ötürü Bevilacqua'nın gözleri kamaşmıştı. Quita ve onun Andrea'sınm himayesine girme talihine erişmişti, merkezdeki bir yurdun katılığına maruz kalacak yerde, ilk günden itibaren Martín Fierro'dan çok uzakta olmayan ve gezip tozduğu ülkelerin hatırına Gezgin Hollandalı denen Cornelio Berens'in da aralarında bulunduğu beş sürgünün kaldığı Prospe'de bir daireye yerleşebilmişti.

Bahtına düşen oda küçük ama ferahtı. Quita ona biraz para verdi ve Latin kökenlilerin birbirinden otlanarak geçinme manevralarını gayet iyi bilen Andrea, ona, en azından bir müddet arkadaşlarından birine Calle de Goya'da el işi öteberiler satmakta yardım etmesini önerdi. Bugün artık meşhur olmuş ne kadar çok kişinin kaldırıma tezgâh açtığını bilemezsiniz. Şu anda ülkesinde çok satarlar listesinde başı çeken bir Señor'un, fasulye tanelerinden dizdiği bir kolye var elimde Terradillos. Öyle ya da böyle Alejandro Bevilacqua'nın hayatındaki İspanya fasılası Calle Goya'nm geniş kaldırımı üzerinde henüz açılıyordu.

Terradillos, tüm bunları daldan dala atlayarak anlattığım için beni bağışlayın. Baktım da şimdi, henüz Arjantin faslını tamamlamamışız. Bir anlığına geri dönelim, sizce de uygunsa.

Okul bittikten sonra Bevilacqua kendisine ziyadesiyle sistematik ve otoriter gelen üniversiteye girmemeye karar verdi. İlkin Señora Bevilacqua'nm cılız sesli itirazlarına rağmen kuklacı olarak hayatını kazanmaya niyetlendi. Sonrasında size sözünü ettiğim o fotoromanların senaryolarını yazarak bir miktar para kazanmanın mümkün olduğunu keşfetti.

Neredeyse tesadüf eseri, diğerlerinden daha uzun gelen

günün birinde, Loredana'ya olan aşkının bahtsız ve romantik hikâyesini anlattığı bir senaryo (onun için bir arınma olacaktı bu) tasarlamakla başladı. Düşünecek olursanız mesele bir hayli teatral aslında: Büyülenmiş bir yeniyetme, kayıtsız güzel, baba rolünde ve basiretsiz bir ihtiyar, dağlar vadiler aşarak kızın peşinden gittikten sonra nihai hayal kırıklığı. Yazdığını okutma cüreti gösterdiği Babar (o zamanlar bir finans gazetesinde çalışıyordu) onunla alay edeceğine, hikâyesini yumuşak porno, romantik dergiler ve fotoromanlar konusunda uzman olan Jotage yayınevine yollamasını önerdi. Alejandro Bevilacqua'nın edebi kariyeri işte böyle başladı. Sonra bana şahinler sinek avlamaz demesin kimse.

Bu esnada soğuk ve ihtiyar babaannesi giderek daha şüpheli hale gelen hatıralar karmaşası içinde yolunu kaybetti. Daha az katı ve kararlı birine dönüşen Señora Bevilacqua tuhaf biçimde endişeli ve dalgın görünüyordu. Küçücük işleri, sözgelişi daha fazla zeytin istemeyi ya da soğuk etin durumunu gözden geçirmeyi ihmal ediyordu. Hesabı toplarken şaşırıyor ya da ateşin üstüne demliği boş koyuyordu. Bir defasında Alejandro onu fırında biftek kömür olurken simsiyah bir duman bulutunun orta yerinde mutfakta gözleri açık, uyuklar gibi bulmuştu. Başka bir seferinde, Señora Bevilacqua sabahın kör şafağında uyanmış, pazar ayini kıyafetini giymiş ve mezarlığa gittiğini haber vermek için, –"çünkü beni orada bekliyorlar"– torununu uyandırmıştı. Alejandro katılık namına ne varsa günbegün eriyip gittiğini görerek onunla daha fazla zaman geçirmek zorunda kaldı; teni saydamlaşıyor, duruşu kamburlaşıyor, sesi kısıldıkça kısılıyor, bakışı yitip gidiyor ve elleri titriyordu.

Bevilacqua bir akşamüstü senaryolarından birini teslim ettikten sonra eve dönerken, kim bilir neden, her zamanki durakta değil de daha ileride otobüsten indi. Artık hava kararıp da yürüyerek eve vardığında sokak kapısının yarı aralık olduğunu fark etti. Işık yakmadan yukarı çıktı. Babaannesinin odasından okaliptüsle karışık ekşimiş ve tatlı bir koku geliyordu. Boğuk bir ses duydu. Başucunda perukalı maymun orkestrasıyla yataktaki babaannesinin neredeyse kukla kadar ufalmış bedenini gördü. Sadece yelpazenin üstüne saçılmış durumdaki

lüleler onu daha büyük gösteriyordu, geri kalan her şey akıl almaz bir küçüklükteydi. Boyanmış kaşları ve bembeyaz dudakları gerçek dışılık hissiyatını, bulanıklaşmasına ramak kalmış, askıda bekleyen bir şey hissini kuvvetlendiriyordu. Torun ona seslendi, kadının gözleri bir açıldı bir kapandı. Ona baktı ve gözlerinin kendisini suçladığı izlenimine kapıldı. Söylediğine göre, Señora Bevilacqua'nın ona, ayıplar bir tarzda baktığı son seferdi bu.

Uzun, ölçülü molalarla güçlükle soluk alıp veriyordu. Bir dakika sonra durdu nefes alıp vermesi. Bevilacqua babaannesinin öldükten sonra kutsal yağlama ayini vasiyet ettiğini anımsadı. İyi ama nereye başvuracaktı? Bu saatte kimi bulacaktı? En yakın kilise neredeydi? Sonunda yatağa gitti. Sabah cenaze işlerini ayarlayan bir şirketi aradı.

Cenazeden bir hafta sonra La Bergamota'nın en yaşlı müşterilerinin katıldığı, ölünün ruhuna okunan ve bitmek bilmeyen dua ayininde, Bevilacqua azametli babaannesiyle geçen hayatını kendi namına gözden geçirdi. Ona tüm bunlardan geriye ne kalmıştı? Durumu belirsiz bir yetim olarak kimdi o şimdi? Otuz yaşına merdiven dayamış, ailesiz ve neredeyse arkadaşsız bir halde (Babar ve Jotage yayınevinin o fotoğrafçılarından biri vardı arkadaş namına), kendisi için kokuşmuş bir hayat arzulamış olan o kadından hiçbir şey almadan, tamamen kendisine ait bir hayat kurması, kendini tanımlaması, kişiliğini bulması gerektiğini hissetti. İlk denemesini yaptı: Rahip elinde okunmuş ekmeği uzattığında Bevilacqua hafiften reddeden bir harekette bulundu ve rahip de ayine katılan sıradaki kişiye geçmeye mecbur kaldı. Señora Bevilacqua, Chacarita mezarlığına gömüldü. Törenden sonra Bevilacqua bir daha asla mezarını ziyaret etmedi.

1967 senesindeyiz, Bevilacqua henüz yirmi dokuz yaşına basmıştı. Pek fazla evraka gereksinim olmadan La Bergamota, babaannenin evi ve hatırı sayılır miktarda birikim miras kaldı. Size özetleyeyim: Gayrimülkleri sattı, eline geçen parayı bir kenara koydu ve neden niçin diye sormadan otuz yaşının hatırına felsefe ve sosyal bilimler fakültesine kaydoldu. Orada Graciela'yla tanıştı.

Sizin de artık fark etmiş olacağınız üzere, Bevilacqua'mn kısacık hayatından, önem arz eden pek çok kadın gelip geçmişti. Dediğim gibi, ergenliği, iki kutup arasında, soğuk ve güneyli babaannesi ile puslu ve kuzeyli Loredana arasında geçti. Hayatının ikinci evresinde yine birbirine zıt başkaları vardı. Ama onlara daha sonra geleceğiz.

Bir anlığına konudan sapmama müsaade edin. Hayatlarımızın dramasının uzun yıllar süresince, hayatımıza giren tüm kişileri sahne sahne gözden geçiren bir döküme indirgenerek yorumlanması ne kadar ilginçtir. Daima birbirinin aynıdır, kadın ya da erkek kahraman, yaşı büyük erkek, *ingénue*,* anne figürü, çapkın, sadık dost... Bevilacqua'mn durumunda daima iki tür aktris beliriyordu: Biri ketum, güçlü, itaat ettiği ama kaçmak istediği kadın, diğeriyse arzulanan ama erişilmez, daha bakmadan onu yaralama becerisine sahip kadın. Hayatına giren erkekler arasında en azından ikisini tasdik ederim: Birincisi, sadık dostu, çok sesi soluğu çıkmasa da daima orada olan, Bevilacqua'nın fiili dünyayla köprüsü Babar; ikincisiyse Don Spengler'den başkası olmayan eğitimci, üstat, yazgının zavallı bana miras bıraktığı rolüyle günah çıkarttığı papaz.

Bir üçüncüsü de var, şimdi düşünüyorum da: Görünmez düşman.

Ama bir anlığına Graciela'ya geri dönmeme izin verin. Graciela ondan küçüktü, koyu renk saçlı, ufak tefek, asabi ve zekiydi. İlk kez Bevilacqua'nın bir sınav için ders çalıştığı, onunsa bir protesto grubuyla toplantı yaptığı bir kafede konuşmuşlardı. İkisinin bu kadar yeniyetmenin arasında kendilerini yaşlı hissettiklerini hayal edin. Bevilacqua gözlerini kitaptan kaldırdı ve gayri ihtiyari Graciela'nın göğüs dekoltesine dikti bakışlarını.

"Hey siz" dendiğini duydu birden.

Seslenilenin kendisi olduğunu fark etti. "Ben mi?" diye sordu şaşırarak. Ve kız tüm kafenin kendisini duyabileceği kadar gür bir sesle:

"Evet siz, memelerime mi bakıyordunuz?"

Bevilacqua yüzünü kitaba gömdü. Nihayet başını kaldırmayı becerdiğinde Garciela çoktan gitmişti. Sonrasında aynı sınıfta

* Fr. Saf. [ed. n.]

yeniden karşılaştılar. Kaçınılmaz biçimde yakınlaşan o oldu. Ne yaptığını, ne okuduğunu, siyasi fikirlerinin ne olduğunu bilmek istiyordu. Bevilacqua bir iki tercihini itiraf etti, Graciela onlarla dalga geçti ve başkalarını salık verdi. Bu ilk ritüel, uzun süreli ilişkilerinde neredeyse hiç değişmedi.

Graciela noterlik yapan bir çiftin çocuğuydu. Ermeni ya da öyle bir şey olmalılardı, öyle ya da böyle soyadı Arraiguran'dı. Almagro'da yaşıyorlardı: bu her şeyi açıklıyor. Graciela yazar olmak istemiyordu, edebi dergilerden hoşlanmıyordu, yeni Fransız edebiyatı onu ilgilendirmiyordu. Belli belirsiz biçimde siyasetle ilgili olan bir konumda görüyordu geleceğini ve doğal eğilimi olan avukatlık babasıyla annesininkine çok yakın geliyordu. Sosyal bilimler fakültesinin tarih ve belagat ilmi hakkında onu hazırlamaya uygun olduğunu düşünüyordu. Anlaşılan nutuk çekmekte üstüne yoktu.

Bakın Terradillos. Bana öyle geliyor ki Graciela Bevilacqua'yı korumak için değil de sırf bir şeyi korumuş olmak için onu kanatlarının altına almıştı. Onları birlikte görenler eşsiz bir çift olduklarını söylüyordu ama konuyu en iyi bilenler bu birliktelikte kadının adamı pençesine düşürdüğünü ayırt edebiliyordu. Bevilacqua dünyada yapayalnızdı, Bevilacqua hayatın tehlikelerinden bihaberdi, Bevilacqua insan ilişkilerinin hile ve dolapla yüklü deneyiminden yoksundu. Graciela ise tüm bunlarda bir uzman olmakla övünüyordu. Bevilacqua'nın şaşkın hali ona eğlenceli geliyordu, tıpkı bir camın ardındaki her şeyden habersiz biçare bir güveyi izleyen biri gibi. Ben derim ki onunla sırf cama nasıl çarptığını görmek için evlendi.

Evlendiler. Boedo'da bir daire satın aldılar, fakülteyi bitirdiler, çalışmaya koyuldular, Bevilacqua mahalle mektebinde ve kız da fakültenin bilmem hangi kürsüsünde asistan olarak ders verdi. Ne banal ama diyeceksiniz. Banal, evet, doğru, ama geçmişe dönük bir gözle hikâyeyi okuyan biri açısından size açıkladığım gibi her bir karar, her bir davranış, her adım nihai *sonuca* katkıda bulunuyor: Davullar, kariyon ve ziller çalsın.

Anlaşılan Graciela fakültede toplantılar düzenlemeye başlamıştı. Bir sendikacı, bir yoldaşı, bir iki Uruguaylı aydın, taşralı muğlak bir yazar –tahmin edilmesi zor değil– Spartaküs adını

alan grubun üyeleri oldular. Geceleri eve geç gelmeye başladı, bu sırada Bevilacqua, köşedeki lokantadan satın aldığı kızarmış patates ve şnitzelin yarım porsiyonunu mutfak masasında bırakıp yatmaya tek başına gidiyordu. Yazın uzun tatilleri sırasında Bevilacqua bir iki haftalığına Mar de Plata kadar rağbet görmeyen bir deniz kenarına gitmeyi önerdiğinde Graciela şu veya bu sendika işinden ötürü kentte kalmak zorunda olduğunu söyledi, bunun üzerine Bevilacqua sitemde bile bulunmadan bir iki polisiye roman alıp Nocochea, Los Pintos, Miramar'ın yolunu tuttu.

Bu yazlardan birinde, eve beklenenden bir gün önce geri döndü ve Graciela'yı üzerinde gecelikle Uruguaylı yoldaşlarından birine sütlü kahve yaparken buldu. Üçü de istifini bozmadı ve Bevilacqua bir kahve de ona ikram etsin diye masaya oturdu. Derken Graciela'nın eve gecikmeleri daha sıklaşır oldu. Bazen Bevilacqua'mn onu birkaç gün boyunca görmediği oluyordu ve işten geldiğinde akşamın altısında onu derin bir uykuda yatakta buluyordu.

Bevilacqua'mn, benim tabirimle, gerçekliği bir araya tutturan bir bakış açısı vardı. Demek istediğim, dağınık kimi öğelerden hareketle tutarlı ve akla yatkın bir senaryo, başroldekilerden yan roldekilere, hile ve dolaplarından, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine varana dek mantıklı bir hikâye kurgusu yaratıyordu. Bevilacqua, Graciela'nın bıraktığı yarım yamalak ipuçlarından (Uruguaylının kahvaltısı sanırım bunların en tartışmasız olanıydı) tüm dehşetengiz ve olası ayrıntılarıyla karısının aşk maceralarını inşa ediyordu. Sevgilisi kâh yaşlı göbekli ve bıyıklı bir sendikacı oluyordu kâh bıyıkları terlememiş genç bir delikanlı. Bir başka seferinde, cüppesinin altında adaleli kollara sahip bir işçi rahip, bir diğerinde saçları yola gelmeyen, briyantinli bir hukuk profesörü... En inatçı hayaletlerden biri, bir gün Graciela'nm komidininde dizelerini buluverdiği Río Gallegos ya da Rawson'lu anonim yazarın biriydi (*Kızıl Mart* idi sanırım adı) ama kadın "Sadece seni seviyorum" demekteydi. Bevilacqua da ona inanıyordu.

Bir sabah peşinden gitmeye karar verdi. Graciela ona merkezde, Obelisco'ya yakın bir yerde bir gösteri olacağını söylemişti. Karayipler'den bir heyetle buluşmak için erken çıkacaktı,

en safiyane niyetleri bile lekeleyen o siyasi jargonla boyanmış bir halde, "Öteki Amerika'dan kardeşlerle" dediydi sanki. Gösteri saat ikide yapılacak şekilde ayarlanmıştı. Bevilacqua geldiğinde kısıtlı sayıda insanın Casa Gold'un vitrinleri önünde toplaştığını gördü. Haberlerde gördükleri gibi devasa bir gösterici grubunun arasında onu asla bulamayacağını sandı ilkin. Ama birden yirmi otuz kişilik bir grubun içinde onu yeniyetmelere bir pankartı kaldırmaları için yardım ederken buluverdi. Bereli bir yaşlı kendisine yaklaşarak elini uzattı. "Bizimle olduğunuz için teşekkürler yoldaş" dedi.

Bir nevi özür dilercesine, "Onunla birlikteyim de" diye yanıtladı Bevilacqua.

İhtiyar, "Graciela'yla mı?" diye gülümsedi, "Tanrı yardımcın olsun!"

Grubun artıp artmayacağını görmek için bir müddet daha beklediler ama gelen giden olmadı. Derken Graciela ilerleyin emri verdi.

Bevilacqua diğerleriyle beraber Diagonal'da ilerledikleri esnada, yayalar da ara sıra onları izlemek için durup kâh kaba saba kâh yüreklendirici yorumlarda bulunurken, kendini korkunç bir biçimde huzursuz hissediyordu. Şimdi gösteride başı çeken ve bir yandan da zararsız bir nakaratı tekrar eden Graciela'dan gözlerini ayırmamaya çalıştı Bevilacqua. Cabildo'ya geldiklerinde bir grup atlı asker yan sokaktan fırlayarak önlerini kesti. Grup durdu ama Graciela yürümeye devam etti. Bir an iki atlı askerin karşısında tek başına kaldı, sonra grup onu takip etti.

Bevilacqua korku duymuyordu. Bu onun ilk gösterisiydi, başkalarının arasına karışarak, başkalarıyla şarkı söyleyerek, hareket ederek, kendisinden başka bir şeyin parçası olduğu ilk şeydi. Kimseyi fark etmek zorunda kalmadan, eylemlerinden herhangi biri için sorumluluk kabullenmek zorunda olmadan, grup ne yapıyorsa onu yapıyordu. Ve mutlu, herkesten biri gibi ve özgür hissediyordu kendini, anladınız mı? Hepsine öncülük eden kadın tarafından seçilmişti, Graciela'sı tarafından.

Nereden nasıl geldiğini anlayamadığı ilk darbe, bir sesti. Derken tekmeler ve sopalar, kişneme ve bağırtılar ve bir polis sireni karmaşası oldu. Pankartın düştüğünü gördü, bir atın devasa

sağrısını, kanla kaplı bir el gördü. Uzaklardan "Koşun" diye bağırıldığını işitti ve kulağında keskin bir acı hissetti. Graciela'nın, atlıların arasından sıvıştığını görerek onu izledi.

Birden birinin kolundan yakalayıp onu bir kafeye sürüklediğini hissetti. Kendini bıraktı. Graciela onu oturttu ve sol kulağına bir avuç dolusu peçete bastırdı. Garson endişeli bir edayla yaklaştığında, beriki hiç istifini bozmadan iki kahve, bir bardak su istedi. Garson siparişi getirdi ve Graciela bir avuç peçeteyi suya bandırdı.

Garson, "Burası sağlık ocağı değil" dedi.

Graciela, "Defol git ve bir bardak daha su getir" diye yanıtladı.

Kahveyi bir dikişte içtikten sonra masaya biraz para bıraktı.

"Kutlarım" dedi Bevilacqua'ya, "İlk sefer için hiç fena değil."

Bunu dedikten sonra kalktı ve gitti. Bevilacqua bir daha onu asla görmedi.

Şu anda bana öyle geliyor ki, Bevilacqua'nm hayatı handiyse bir hayat taslağıydı. Edebi terimlerle söylersek, bölük pörçük parçaların, tamamlanmamış bölümlerle kısımların bir araya getirilmesinden başka bir şey değildi. İçlerinden herhangi biri bin sayfalık derin ve iddialı büyük bir romana başlamak için işe yarayabilirdi. Öte yandan, size anlattığım hayat öyküsü, kişinin tarzına uygun: Kararsız, müphem, beceriksizce. Başlangıçta da sizi uyardığım gibi: Bu şeyleri anlatması gereken kişi ben değildim.

Ama söz ağızdan bir kez çıkar. Graciela'nın kaybolmasından sonra Boedo'daki dairesinde gün boyu ders vererek ve geceleri de senaryo yazarak tek başına yaşadı. Birkaç kez Babar'la görüştüler ve her ikisi de birbirlerine söyleyecek hiçbir şeylerinin kalmadığını anladı. Son defasında tesadüfen sokakta rast geldiklerinde sözleşmişçesine selamsız sabahsız yollarına devam ettiler.

Bir akşam Bevilacqua köşe başındaki kafede o Uruguaylılardan birine denk geldi ve ister istemez aynı masaya oturdu. İsteksizce futboldan, sütlü kahvenin fiyatından söz ettiler ve bir de baktılar ki hasta bir kadının sağlık durumuna gelmişler, gösteriden sonra Graciela'ya neler olup bittiğine dair belli belirsiz dedikodular hakkında yorum yapıyorlar.

"Doktorlar her şeye el attı. Ölmeyecektir kesinlikle sakin olabilirsin."

"Doktorlar mı, en güvenilmemesi gerekenler. Onlar değil mi bir asprin vermek için seni götürüp sırtını neşterle yaranlar."

Bevilacqua, "Söz konusu doktoru tanıyor musunuz?" diye sordu. "Bir doktor olduğuna emin misiniz?"

"Hiçbir şeyden emin değilim ben kardeşim. Bir tek mezar hariç ve oraya giden yol da sudan mı geçecek topraktan mı bilmem. Ama olan oldu..."

Yere bakarak el sıkışmadan ayrıldılar. O günlerde insan Buenos Aires sokaklarında, bir şeyi duymadan görmeden başı öne eğik yürümeye çalışırdı. Bilhassa da düşünmemeye çalışarak, çünkü düşüncelerinin ötekiler tarafından tahmin edildiğine inanır hale gelmişti insan. (Çok sonraları Bevilacqua, Madrid'de düşünmenin, hava olmadığı için hiçbir sesi iletmiyor gibi gelen Ay'da konuşuyormuş hissi veren ölesiye sıkıcı bir sessizliğin ortasında kalmaktan ibaret olduğunu keşfedecekti.)

Graciela'sız geçen günlerin akışı hiç değişim, hiç ilerleme olmaksızın son derece ağır çekim gibi geliyordu. Her şey karanlık ve ücra bir noktanın etrafında dönüyordu. Bevilacqua, her bir hareketine ve lafına mana katanın, o kendine has zalimane tarzı, canının çektiği gibi kösnüllüğü, sayısız sadakatsizliğiyle Graciela'nın ta kendisi olduğunu fark etmişti. Abartmıyorum. Benim görmeme izin verdiği şeyi anlatıyorum size. Graciela onun merkeziydi. Onsuz her şey paramparça oluyordu. Dünya aleme ilgisini kaybetti. Dikkatini yitirdi.

Bir gün, sabahın köründe iki sessiz adam onu sokaktan aldı. Onu hapishaneye götüren otomobilin içinde, kapılara yapıştırılmış etiketlerin üzerinde, kapıyı açmaya yeltenecek kişiye gözdağı veren notlar gördü. Çam yarması gibi, nefes darlığından müstarip bir kadın, ceplerinde ne var ne yoksa boşaltıp bir okul defterine kaydetti: Kol saati, kurşun kalem, mendil, cüzdan. Sonra onu saatlerce ışıksız kör bir hücrede bıraktılar. İlerleyen günlere kadar seanslar başlamadı. Ayrıntılara girmiyorum.

Size bu korkunç şeyleri tarif etmek istemiyorum, bunları bilmediğimden de değil. Bevilacqua bana hepsini anlatmıştı, anlatabileceğinin hepsini ki böylesi durumlarda çok değildir

bu. Kelimelere dökebildiğimiz o yüzeyin altında anlatılamaz olan o derin mi derin ve karanlık kütle yatar; akla hayale gelmeyen kör yaratıkların yüzdüğü ışıksız bir okyanus. Tekrarlanan buluşmalarımız sırasında hazin hikâyesinin bir ucundan diğer ucuna bu hâlâ seçilebiliyordu. Zira Bevilacqua hayatından fasılaları atlaya zıplaya kat etti, sondan başlayıp sonra önsöze geçerek. Hikâyesine cennette başladı, cehennemde devam etti ve sonunda arafta bitirdi. Ve bu arafta, onun Vergilius'u ne Andrea ne Quita ne de daha sonrasında ona sadık kaldıklarına yemin billah edenlerdi, bendim onun Vergilius'u. Dilerseniz beni mahkûm edin.

Bevilacqua âdeti olduğu üzere haftada iki ya da üç kez yaptığı gibi, o gün dairemin zilini çaldığında, Madrid'e geleli neredeyse bir yıl olmuştu. Akşamüstüydü. Ertesi güne bir makale teslim edeceğime söz vermiştim (sefil mi sefil İspanyol dergilerine nazaran daha çok para ödeyen Fransız dergileri için yazıyordum o zamanlar) ve ancak iki paragraf yazdıydım. Bana tek bir şey söylemeye zaman tanımadı. Yüzünde her zamankinden daha üzgün bir ifadeyle içeri girdi, tek rahat koltuğuma kuruldu ve olan biteni anlatmaya koyuldu.

O Madrid kışında, akşamüstünün ölgün ışıklarına rağmen onu uzaktan da olsa tanıdığını söyledi. Graciela'dan bahsettiğini düşündüm ama tarif ettiği kadın başka biriydi: Egzantrik biçimde uzun bacakların üzerindeki küçümen beden, orantısız bir zirve oluşturan gülünç şapkası... Bevilacqua'ya bakılırsa, Buenos Aires'te ona şu nakarattaki gibi –bilmem bilir misiniz– *Pájara Pinta** deniyordu.

Pájara Pinta duruyordu
Tünemiş yeşil bir limon dalına.
Gagasıyla dalı koparırdı
Gagasıyla çiçeği koparırdı.

Bevilacqua hapishanede kaldığı sırada, başından hiç eksik olmayan şapkasıyla onu, hücre arkadaşlarından "Domuz" lakaplı Mercelino Olivares'i ziyarete gelip giderken tanımıştı. Bu kor-

* Benekli kuş. "Pájara" aynı zamanda dişi tilki, fettan kadın anlamına gelir. [ç. n.]

kunç hapishanelerde nasıl olup da ayrıcalıklı birileri olabildiğini soracaksınız. Yanıtlayayım: Bu, orada âdettir. *Primus inter pares,** benim vatanımda daima "eşitler arasında gözde olan biri vardır" diye tercüme edilir. Domuz onlardan biriydi. Ellili yılların sonunda devrimden sonra Küba'dan Arjantin'e sürgün edilmiş, iş adamı ile aydın karışımı tuhaf biri, kimi askerleri birikimlerini İsviçre'deki bankalara yatırmaya ikna etmişti. Bu askerlerin paralarını bu bankalara yatırdı, buna kimsenin şüphesi yok, ama anlaşılan o arada tepsiden birkaç şekerleme de kendine aldı.

Mesele şu ki askerler durumun farkına vardı, intikam yemini ettiler ve karanlık bir gecede onu götürmeye geldiler; Domuz konutunu değiştirmeye davet edildi. Ama kimse kalkıp da bağışlanan hizmetler karşılığında ordunun nankörlük ettiğini söylemesin diye, beriki hapishanede bile muhtelif ayrıcalıkların sefasını sürdü: Pájara'nın ziyaretleri, kitaplar, pastalar, börekler, sigaralar...

Bu hayvan ile bizim Bevilacqua aynı hücrede nasıl olup da bir araya geldi, bilmiyorum. O zamanların hastalıklı metodolojisi benim anlayışımı ıskalıyor, sizinkini de ıskalayacağı kesin, basiretli Terradillos. Çünkü Bevilacqua açıklama yapmadı. Ne de bunları anlatırken heyecanlıydı. Şüphesiz yüzeyin altında karanlık akıntılar vardı, ama size yemin ederim kayıtsız dinleyici olarak bana, insanın bir dalga, bir çalkantı yaratmak için taş fırlatma arzusu duyacağı sakin bir gölü düşündürüyordu. Epey bir zaman önce Buenos Aires'ten tanıdığı bir kadınla Madrid'de karşılaşmanın neresi tuhaf diye sordum.

"Tuhaf değil imkânsız" diye yanıtladı, "La Pájara öldü. Beni serbest bırakmadan birkaç hafta önce öldürmüşlerdi onu. Domuz'a haber vermek için geldiklerinde ben hücredeydim. Gözlerimizi bantlamışlardı. Ama anımsıyorum, çünkü adamlardan biri ona yaklaştı ve *'yürekten taziyelerimi sunarım'* dedi."

Bevilacqua'nm bu ifşaatı da beni etkilemediydi. Bitirmem gereken bir makalem vardı. Son noktayı koymaya niyetlenen bir ses tonuyla, o mesafe ve ışıkta onu görmüş olacağına böylesine emin olamayacağını belirttim.

* Lat. [O adam] eşitleri arasında birincidir. [ed. n.]

Bevilacqua kolumu yakalayarak, "Kardeşim, dur da devam edeyim" dedi.

Dinleyecektim, ne çare.

Bevilacqua, o vakitler, bugünkü bakımlı halinden pek eser olmayan Plaza Oriente'ye doğru yürümek için çıkmıştı. Yeşilliklerin arasından, yerdeki kirli kâğıt parçalarını toplayıp süpürerek çalı köklerinde biriktiren, ayaza kesen bir rüzgâr esiyordu. Oradan tesadüfen geçen kukuletalı garip biri (o vakitler Madrid'de hâlâ siyah pelerinli insanlar görmek mümkündü) binaların duvarlarının yakınından geçip gitti. Bevilacqua onun Campo del Moro civarında bir kez daha ortaya çıktığını gördü. Ona uzun uzun korkuyla baktı. Derken bir kedi fare oyunu başladı.

Bevilacqua, San Nicolás kilisesinin etrafındaki küçük ara sokaklara dalarak izini kaybettirmeye çalıştı. Calle Mayor'u geçti. San Miguel çarşısına açılan muhtelif küçük meydanları kat etti. Kapalıçarşılara girdi. Hava nedeniyle, saat nedeniyle, ya da dini bir bayrama denk geldiğinden –veya sırf Bevilacqua'nın belleğinde böyle yer ettiğinden– her yer kapalı gibiydi, dükkânlar, kahvehaneler, bürolar... Her şey, ikisi yalnız karşılaşsın diye bir kumpasa ortak olmuş gibiydi. Sadece rüzgârın uğultusu ve kaldırım taşları üzerinde yürürken Pajára'nın topuklarının çıkardığı ses duyuluyordu. Bevilacqua artık kaçtığı sokakların adını bilmez olmuştu. Aynı meydandan birkaç kez geçmiş, kendi adımlarının izini sürer gibi, daha birkaç dakika öncesine kadar indiğine emin olduğu bir yokuştan şimdi çıkıyor gibi geliyordu. Her bir sahne birbirinin tekrarı gibiydi, tek renkli: Siyah taşlar, kül rengi sis ve fildişi sokak lambaları. Adeta bu kaçışının geçmişte gerçekleştiğine dair bir hisse kapılmıştı, sanki mekânda kaçmak yerine zamanda geriye doğru gidiyordu. Ne zaman arkasını dönüp baksa, orada, günbatımının ışığında beliren direşken kuş siluetini görüyordu. Sonunda Plaza de las Cortes'e çıktı yolu, merdivenleri ve sütunları tanıdı ve evimin yakınlarında olduğunu anladı.

"Evim" dediğime bakmayın, orada yaşadığım zamanlara nazire olsun, oysa balkonları ve geniş pencereleriyle, o zamanlar bile bir kapıcı hizmetine gereksinim hissettiren geniş kapısıyla, sonsuza kadar Bevilacqua'nm kanıyla lekelenmiş kaldırı-

mıyla bina artık ona ait. Şayet batıl itikatlarım olsaydı, bunun ortaçağ vakayinamelerinde anlatılan türde şeytanın gaspı olduğunu söylerdim, zira onca zaman benim olan o yerde bugün artık mecalsiz, inatçı, melankolik şahsiyetin hatıraları yaşıyor. Sanırım uzun mu uzun süren itirafları sırasında bu kaçınılmaz neticeyi sezmiştim: Bevilacqua'nm son tahlilde bana ait ne varsa ele geçireceğini yani.

Netice itibariyle onu sakinleştirmeyi becerdim. Andrea'nın dairesine geri dönmesini ve fantastik hikâyeleriyle onu rahatsız etmemesini önerdim. İnanmışlıktan ziyade bir bitkinlik içinde, "Bu türde meseleler" dedim, "sadece ve sadece iyi bir dinlenmeden sonra hal yoluna konur." Cömertliğimi, küçüğün kollarında teselli bulmasını tavsiye etmeye vardırmıştım.

Öyle ya Bevilacqua Andrea'yı da aynı biçimde kendine mal edecekti. Quita'nın sağ kolu Andrea o zamanlar yirmi beşindeydi. İspanyol edebiyatının sadık okuru olan annesi, kızının adını *Nada* romanının kadın kahramanına öykünerek koymuştu ve Andrea'da romandaki o isyankâr ve kösnül kızdan bir şeyler olduğu kesindi. Andrea'nın edebiyata ilgisi (tabii vardı böyle bir ilgi) Yeni Dünya edebiyatına yönelikti ve tanıştığımızda onu baştan çıkaran şey, pasaportum mu yoksa fiziğim mi olmuştu, kestiremiyorum.

Andrea pek bir ufacık tefecikti ve mavi çerçeveli gözlüğünün ardından bakan Arap gözleriyle, dümdüz kısacık saçlarıyla, bir nevi tüyleri kabarık tavşan gibiydi. O dönemler cinsel eğilimim bugüne nazaran daha eklektikti. Gençken her çiçekten bal almak ister insan. Ona şıp diye âşık olduğumu itiraf edeyim, tıpkı insanın yürüyen merdivende önünde sıraya dizilmiş bekleyen bir dizi yüz arasından tesadüfen seçtiği biri tarafından ayartılmayı yeğlemesi gibi.

Dostum Terradillos, anlattığım gibi, Madrid'e gelip yerleşmemin üzerinden epey geçtikten sonra Bevilacqua'yla tanışmıştım. O zamanlar Andrea'yla birkaç aydır çıkıyorduk. Ondan bir iki yaş büyüktüm. Bevilacqua ise, dediğim gibi, benden on yaş büyüktü. İnce, uzun ve şıktı; bense, daima biraz lambur lumburdum, kronik bir şapşallık vardı üzerimde. Hal, duruş ve yaş zafer kazandı. Andrea, Bevilacqua daha prestijliymiş, daha kök-

lü bir soy soptan geliyormuş gibi hissedecekti. Kurbanlık koyun gibi bakan gözlerinin yanı sıra hafiften kır tellerin seyrelttiği koyu saçları, ona bir aristokrat görünüm katarak, Andrea yaşındaki genç kızların (Latin Amerika edebiyatına meraklılarsa) yerel tüketimi açısından bu şahsiyeti bir Carlos Fuentes ya da Bioy Casares yerine koymalarını sağlayacak bir şekle sokuyordu. Gayri ihtiyari bir zevksizlikle seçtiği tropikal bitkiler ve pelüş hayvanlarla süslenmiş yazı masasının üstünde, Bevilacqua'nın yirmili yaşlarında çekilmiş, başında Fransız özentisi bir bereyle, kollarını kavuşturmuş, kim bilir neyi bekleyen bir peygamber edalarında görüntülendiği bir fotoğrafını bulmuştum. Böylesi bir rekabet karşısında onurlu bir biçimde geri çekildim. Sanırım Bevilacqua ona yerimi ne büyük bir cömertlikle bıraktığımı asla bilemedi.

Andrea ilkin Bevilacqua'yı Madrid'de yeni yeni açılıp saçılmaya başlayan küçük sanat çevreleriyle tanıştırdı, yirmi yıl evvelinin Saint-Germain-des-Près'nin *la vie bohème*'ini* iyi kötü taklit eden, duman altı karanlık bodrumlarla... Sonra Bevilacqua'ya onu kasvetli avamdan ayıracak bir giyim tarzı benimsemesi yönünde telkinlerde bulundu ve beriki giysi mağazalarından korktuğu için sonunda kız ona ipekli kravatlar ve tüvit ceketler satın aldı. Nihayet Bevilacqua'nın kendi yanma taşınmasına karar verdi. Aşağı yukarı zorla, ufak tefek öteberilerini Chueca'daki evine taşıdı ve hatta Uçan Hollandalı'ya sözleşmeye göre eksik ayların kirasını bile teklif etti. Andrea gardırobu ikiye böldü, Bevilacqua'ya daha geniş kısmı bağışladı (halbuki kızın ondan on kat fazla giysisi vardı) boncuklarını dizmesi için küçük bir masa bile kurdu. Tedbirli bir biçimde, bir alet edevat kutusunun yanma bir okuma lambası, bir top kâğıt ve portatif bir Olivetti yerleştirdi.

Çünkü Andrea, Bevilacqua kendisine ilk tanıştırıldığı andan itibaren yazarın (fotoroman olsun önemli değil) yeniden yazmaya koyulmasını amaç edinmişti. Misyonu, sevdiği dahisini içinde bulunduğu Bartelby'ye has uyuşukluktan kurtarmak olacaktı. Andrea, Bevilacqua'nın ruhunun gayya kuyusunda ba-

* Fr. Bohem hayat. [ed. n.]

rındırdığı –buna şüphe yok– ve gün yüzüne çıkarmaktan korktuğu muazzam, ses getirecek o esere hararetli biçimde inanıyordu. Onun doğumuna vasilik, rehberlik, ebelik edecekti.

Vila-Matas'ın bana gayet inandırıcı bir dille açıkladığı üzere, yazmayan yazarlar durumunda, genellikle bu yaratıcı sessizliği kabullenmek istemeyen ve her niyeyse ifade edemediği o şeyin kozadan çıkmasını kışkırtmaya çalışan bir şahsiyet peydahlanıverir. Bu şahsiyet, yazarın varlığının tam da *üretmediği* şeye bağlı olduğunu anlamayıp, bunun yerine, o yokluk içinde gelecekteki bir eserin vaadini sezdiği vehmine kapılır. Andrea'nın Bevilacqua'yla olan ilişkisi üstadın tezini doğrulamaktadır.

Buna karşın aylar ayları kovaladı ve Bevilacqua yazmadı. Her gece boncuklarını dizip her sabah tezgâh açtığı Calle Goya'ya çıktı. Kimi akşamlar sıkıntıdan patlasa da, bir şiir dinletisi ya da resim sergisi açılışı için Andrea'ya gıkını çıkarmadan eşlik ettiği oluyordu. Ama kâğıt tomarına hiç el sürmemiş, Olivetti'nin kapağı kaldırmamış olması Andrea'yı endişelere gark ediyordu.

Günün birinde Bevilacqua incik boncuklarını satmaya gittiğinde, Andrea evde bir temizlik yapmaya karar verdi. Dolaptan bir öbek bavul ve çekmeceyi çıkarınca dipte Bevilacqua'nın ta Buenos Aires'ten getirdiği, içinden bir gömlek kolu sarkan Pluna marka çantayı fark etti. Yıkanması gereken bir giysiyi oracıkta bıraktığını düşünerek çantayı boşalttı ve dibinde naylona sarılmış bir dörtgen paket buldu. Açtı. İçinden el yazısıyla yazılmış bir tomar kâğıt çıktı; en üstteki kâğıtta başlık vardı: *Yalana Methiye.* Ne ilk ne de sonuncu sayfada imza vardı.

Tahmin edebileceğiniz gibi Andrea oturdu ve metni bir çırpıda yalayıp yuttu. Bitirdiğinde Santa Barbára'nın kilise çanları öğleden sonra altıyı vuruyordu. Alelacele ne var ne yoksa dolaba geri koydu ve elinde romanla Martín Fierro'ya yollandı. Orada yazı masasının kilitli bir gözüne koydu. (Bu yazı masasını, bu çekmeceyi ve o anahtarı kusursuz biçimde anımsıyorum!)

Andrea'nm planının detayları ağır ağır şekillendiyse de ilk fikir, daha ilk paragrafların sonuna bile gelmeden hemen belirivermişti. Her daim şüphelendiği gibi, Bevilacqua yazardı. Fotoroman ya da öylesi saçmalıkların yazarı değil hem de. Gerçek

bir yazar, ustalıklı bir eserin yaratıcısı. Çünkü *Yalana Methiye*, (siz de onu okumuş biri olarak bilirsiniz) büyük bir romandı.

Terazinin öteki kefesinde ağırlık yaratmaya yeltenmiş, hor gören eleştirileri düşünüyorsunuz şimdi biliyorum. Ben de, aralarında Barcelona'dan Pere Gimferrer ve Meksika'da gittiği sürgünden yazan Noé Jitrik'in bulunduğu o bir avuç şüpheci eleştirmenin kaleme aldığı alaycı ve aksilenen yazıları okumuştum. Onları okudum ve sizi temin ederim: İlk yargım üzerinde asla bir etkileri olmadı. Aynı zamanda Andrea'nın yargısı üzerinde de etkili olamadılar ki bu da az buz bir şey değildir. Çünkü Andrea şayet bir konuda övünecek olursa, edebiyattan, has edebiyattan anlamak konusunda övünürdü. Elbette önemsiz romanları da severdi, neden olmasın, o iyi yazılmış, hoş kitapları, hani bir seyahati kısaltan ya da bir gece vakit öldürdüğünüz kitapları. Ama Andrea'nın gayet iyi bildiği gibi, deha ürünü bir eser bambaşka bir şeydi. Ve bu son okuduğu, o mutlak ve sınırlı olimpos zirvesine, Andrea'nın, bir seferinde dediği gibi, yoklukları "dünyanın daha fakir" bir yer haline gelmesine sebebiyet verecek o kitaplara ayrılmış rafa aitti. *Yalana Methiye* gizli saklı kalamazdı daha fazla. Kimsenin dünyayı böylesi bir güzellikten mahrum etmeye hakkı yoktu. Andrea onun sözcüsü (bu küçümen kadın, sizin diyeceğiniz gibi Terradillos, *force de la nature** idi.) bayrağı olacaktı. Davullu çalgılı yayımlanmasını sağlayacaktı. İspanya'nın karanlık entelektüel semalarında yeni görülmeye başlanan aydın kişilerin bilhassa okuması için gerekirse elden dağıtacaktı. Sadece İspanya'da da değil. Bevilacqua yerkürenin en ücra köşelerinde okunacaktı. Andrea bir nevi misyonerlik ateşinin esiri olmuş gibi hissediyordu kendini. Bana o anda danışmış olsaydı ona itidalli olmasını ve iyice ölçüp biçmeden hareket etmemesini önerirdim. Ama bana danışmadı, tuttu, Camilo Urquieta'ya gitti.

Sizin bu insanları tanımadığınızı unutmuşum. Gençten biri olarak siz, (beni bağışlayın Terradillos, benim yaşımda biri için sırtındaki küfede yarım yüzyıldan daha azını taşıyan biri henüz delikanlı sayılır) kendi zamanlarında onca şöhret sahibi bu

* Fr. Çok güçlü. [ed. n.]

insanların kim olduğunu bilmiyorsunuz. Urquieta ilk *daimi yayıncı* numunesiydi. Numunesiydi, dedim, zira zavallı ihtiyar birkaç yıl önce öldü. *Mêtier*'sini* kendilerinde cisimleştiren insanlar vardır: Tam anlamıyla marangoz, gitarist, bankacı, en mahrem özlerine dek şair olanlar gibi. Asla öyle olmaktan vazgeçmezler. Analarının karnında öylelerdir ve son nefeslerini verdikten sonra da öyle kalırlar, denebilir ki toz zerreciği misali, bizim atmosferimizin bir parçasıdırlar. Her allahın günü, sevgili dostum, askerlerin, osuruktan papazların, orospuların bıraktığı külleri soluyoruz da, Camilo Urquieta'nm da yayın dünyasına ait küllerini solumuşuz çok mu...

Anlatayım. Urquieta, Cartagena'da doğmuştu, bu ancak herhangi bir Murcialı yazarla karşılaştığında aydınlanacak bir ayrıntı. Çok geçmeden Madrid'e taşınır. Urquieta ilkin Franco döneminde, sonra ağır dönüşüm sırasındaki on yıllar boyunca, son olarak da *La Movida*'nm** toz püskülünü bayraktar gibi sallayarak, edebiyat dünyasında kendine küçük bir yer edinmeyi başardı. Önceleri Hugo Wast ve Chardin'in, sonrasında *Ezcümle Santo Tomás*'ın, *El niño cortés* ve *La buena educación* gibi adabı muaşeret kitaplarının, Zenobia Camprubí tarafından tercüme edilen bir teosofiye giriş kitabının yayıncılığını yapmışken, sonra aniden, genç Latin Amerikalıları basmaya başlamıştı. Sonunda da İspanya'da artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığına kanıt olacak biçimde neredeyse erotik bir edebi koleksiyon basarak kötü şöhret sahibi oldu. Urquieta sezgisel olarak neyi basmak gerektiğini, ne zaman ve nasıl basmak gerektiğini ve asıl önemlisi de ne zaman her şeyi satıp savarak sıfırdan başlamak gerektiğini biliyordu. Buralarda Urquieta tarafından kuluçkaya yatırılmış ve hâlâ yürüyen en az yarım düzine yayınevi vardır. Konuştuğumuz yıllarda Urquieta o zamana kadar İspanya'nın kitapçılarının ancak arka odalarda satılabilmiş, Arjantin ve Meksika'da yayımlanmış tüm şairleri kataloguna dahil etmeye cesaret eden

* Fr. Mesleğini. [ed. n.]

** La Movida Madrileña: Franco'nun 1975 yılında ölümünden sonra İspanya'nın demokrasiye geçiş süreci sırasında özellikle Madrid'de başlayan karşıkültür hareketi. Bu hareketin kült isimlerinden biri de Pedro Almodóvar olmuştur. [ed. n.]

ve *Azufre** gibi iddialı bir isme sahip bir yayınevini yönetiyordu. Bu hikâyeyi benden daha iyi bilen Ana María Moix'e sorun.

Andrea, Urquieta'yı tanıyordu, o günlerin daracık çevresi içinde nasıl tanımasın. O da, kuşkusuz Andrea gibi güzel ve zeki bir kızın kendisine başvurmasından ötürü koltukları kabararak, Angel Sierra mahzenlerinin yanı başında bulunan ve kimilerinin dediğine bakılırsa, Urquieta'nın müdavimi olduğu –şairlerinden birinin, sanırım Cornelio Berens'in dediğine göre Neruda'dan etkilenerek *"bir savaş gemisinin pruvasına / yaslanmış midye kabuğu"* diye tarif ettiği– karanlık bir kafede kendisiyle görüşmeyi teklif etti. Zira kimilerine göre, Urquieta'nın yayınevine bir vergi memurunun nahoş bir ziyarette bulunması kuvvetli bir ihtimaldi.

Bu kafede, dip köşede bir yerde Urquieta'ya hayatının sonuna kadar tahsis edilmiş bir masa vardı. Oraya erişmek için (ben de bu hac yolculuğundan nasibimi almıştım!) insanın bir dizi görünmez basamaktan inmesi, sonra da tıklım tıkış sandalye ve masayla dolu bir koridorda yolunu el yordamıyla bulması gerekirdi. Işık vermeyen bir mum (Salamancalı olan mekânın sahibi, "ortama hava verirdi" derdi.) yayıncının krem sürülmüş gibi pürüzsüz, adeta lüks baskı yapılmış kitabın parşömen kâğıdını andıran cildini isteksizce aydınlatırdı. Size söyledim mi bilmiyorum, Urquieta tüysüzdü ve insana hiç de inandırıcı gelmeyen bir peruk takardı. Ama hiçbir şey kaşlarla kirpiklerin yokluğunu gözden ırak tutamazdı ve loş ışıkta insan türüne ait olmayan biriyle karşılaştığınız izlenimi uyandırıyordu.

Elbette birbirlerine ne söylediklerini bilmiyorum ama küçümen Andrea'nın siz Fransızların tabiriyle "her yanı alev her yanı ateş" o kadının sevdalı, tedirgin sorularını ve Urquieta'nın da yarı Goriot Baba'yı yarı Kazanova'yı oynayarak verdiği ağırbaşlı, bilgiçlik taslayan yanıtları tahayyül edebiliyorum (siz de benimle birlikte tahayyül edin onları) Andrea keşfini, kendi anlayışına göre bir mucize olan şeyin basılması gerektiğini, yazardan kitabın kaderini saklamak gerektiğini açıklamış olmalı. Urquieta ise muhabbet kuşu gibi, ama tedbiri elden bırakmadan, üzerinde çalışmak ve fikrini söylemek üzere süre istemiş olmalı.

* İsp. Kükürt. [ed. n.]

Hikâyenin geri kalanını biliyorsunuz. Urquieta'nın *Yalana Methiye* adlı kitabı basmaya karar vermesini. Geleceğin gizli *bestseller*'ına dair ortalıkta dolaşmaya başlayan dedikoduları. Onu okuyan ilk birkaç kişiden biri olma konusundaki tedirginliğini. İlk düzeltme kopyasının sır gibi saklanmasını. Gizli yazarın ismi hakkında şüpheleri. Dedikodu yazılarını. Hep fos çıkan tahminleri. Aylardan aralık olmasına ve insanların yılbaşı alışverişleriyle haşır neşir olmasına rağmen *tout Madrid** tek bir konuyla meşgul gibi görünüyordu.

Nihayet beklenen akşamüstü. Aşağı yukarı yedi sularında Antonio Machado'nun küçücük, aşırı ısıtılmış mekânında genellikle bu türde tanıtım toplantılarına katılmış (ve katılan) insan sayısını hatırı sayılır düzeyde katlayan –ki o günlerde bu inanılır gibi değildi– az ama öz davetliler toplanmaya başladı. Davetiye bana günler önce ulaşmıştı. İlkin gitmemeyi düşündüm çünkü tam da o akşam pek heves etmediğim bir seminer için birkaç günlüğüne Poitiers'ye dönecektim. Diyorum ki, şu önemsiz mecburiyetlerin, yavan taahhütlerin, hüsranla sonuçlanmış meşguliyetlerin biteviye akışı olmaksızın nasıl olurdu acaba hayatımız!

Terradillos, size manzarayı tarif edeyim: Onur konuğu sırra kadem basmış. Andrea kapıda gergin bir biçimde gözleriyle onu arıyor. İki üç gazeteci sabırsızlanmakta. Berens yıldızların her zamanki tevazuları hakkında espriler yapıyor. Quita, deri montunun içinde vahşi bir hayvan gibi sinirli bir halde, Tito Gorostiza'ya bizim Alejandro'ya ne olup bittiğinden sahiden haberi olup olmadığını soruyor. Gorostiza surat asıyor. Nihayet Urquieta daha fazla beklenmeyeceğini açıklıyor.

Yarımada'nın** sinema dünyasında yıldızı parlayan bir aktris romandan parçalar okuyarak tanıtımın açılışını yaptı. Başlangıçta tereddütlü olan izleyiciler, giderek daha çok zevk alarak dinler oldu ve bittiğinde büyük bir alkış koptu. Sonra Urquieta konuştu. Bekleneceği üzere, Yeni Dünya'nın yeni seslerine atıfta bulundu, Rio de Plata'nın Cervantes'in ülkesine olan dil borcuna, Eldorado ile Tierra del Fuego arasındaki efsanevi Arjantin

* Fr. Bütün Madrid [ed. n.]
** İber Yarımadası [ed. n.]

ovalarında doğan esine atıfta bulundu ve *Azufre* yayınevinin katalogunda bulunan muhtelif isimleri zikretti ve bunların da artık edebiyat olduklarını söyleyerek konuşmasını bitirdi. Yeniden alkışlar. Tam bu sırada Bevilacqua ortaya çıktı.

Andrea, onu kolundan tutup –kürsüye doğru götürmek yerine– adeta kürsüye fırlattı. Urquieta ona elini uzattı ve fotoğrafçı ikisini beraber çekebilsin diye bir nevi reverans yaparcasına hafiften döndü, sözü ona bırakmak için kenara çekildi. Bevilacqua adeta tuhaf bir böcek görmüş gibi baktı mikrofona, gözlerini kırpıştırdı, salonun arka tarafına baktı, bakışlarıyla Andrea'yı aradı ama Andrea'nın arkası dönüktü, yeniden önüne baktı. Bin bir zorlukla bir sigara yaktı.

Topyekûn bir sessizlikten daha uzun süren bir şey yoktur: Bevilacqua'nın sessizliği hiç yoksa sonsuz bir beş dakika idi. Birden sanki birisi suratına bir şamar indirmişçesine gözlerini devirdi, kürsüden indi, insanların arasından kendine yol açtı ve çarçabuk açık kapıdan dışarı fırladı. Kaçtı derim ben olsam, çünkü hepimizin edindiği izlenim buydu. Kaçan bir hayvan gibi.

Urquieta'nın bir iki sözü iyi kötü bitirdi toplantıyı. Törenlerin soğukkanlı üstadı Urquieta bile ne yapacağını bilmez bir haldeydi. Bevilacqua'nın davranışı öylesine beklenmedik biçimde inanılmazdı ki, hepimiz (elbette ben de dahil) adeta kaçan o değil de başkasıymış gibi, oybirliğiyle şaşkın, aldatılmış hissettik kendimizi. Olup bitenden haberinin olup olmadığını sormak üzere Andrea'nın yanına yanaştım. Biçare ağladı ağlayacaktı ve yanıt vermek yerine yüzünü saklamaya çalıştı. Daima tam bir beyefendi olan Tito Gorostiza teselli babında bir iki kelam etti, Urquieta'nın tanıtımın sonunda şerefe kadeh kaldırmak üzere açmış olduğu iki şişe şeriyi (iyi bir işadamı ne zaman cömert olmak gerektiğini bilirdi) kaşla göz arasında çantaya indiriverdi. Daima her şeye burnunu sokan Berens, o her zamanki kertenkele suratıyla yanımıza geldi ve tiradını boca etti:

"Sanırım bunlar avangarda özgü tavırlar, değil mi? Bir edebi tarz olarak kabalık. Bense İspanya'nın bu güneyli veletlerden kendini koruduğunu sanıyordum. Çünkü ne olup bitecek bili-

yorum: Bu yakışıksız davranış devrimci bir manifesto olarak yorumlanacak, görün bakın. Sanatçıların politikaya, memleketlilerimden birinin tabiriyle 'insanoğlunun en aşağılık etkinliklerinden birine' bulaşmalarının kimseyi şaşırtmadığı bir ülkeden geliyoruz. Ama yeni yuvana sıçmak niye, bunu biri bana söyleyebilir mi?"

Yakın tarihte EFE'de* işe başlamış olan Paco Ordóñez, "Berens, siz de politikaya bulaşmamış mıydınız?" diye sordu. "Sizi bunun için tutuklamışlardı, değil mi?"

"Daima bir yonca yaprağı vardır/yabani otların arasında/toprakta eşit olsalar da/ayrılırlar cesaretleriyle. Alın size bedava iki dize. Benim kalemimden" diye yanıtladı Berens.

Başkasının acısına duyarsız değilimdir. Andrea'nın hâlâ endişeli olduğunu gördüm. Gitmek istediği aşikârdı. Kimselere veda etmeden onu kolundan tuttuğum gibi sokağa çıkardım. Pek bir direniş göstermedi. Birkaç blok ötede bir kahvehane bulduk. Biraz sakinleştikten sonra ne olup bittiğini sordum. Zavallıcık bana bir şey bilmediğini, görünüşe bakılırsa Bevilacqua'nın birden korktuğunu, ona danışmadığı için bunun kendi suçu olduğunu, kitabın basılmasının onu mutlu edeceğine inandığını, bunu sadece onun için, dehasının tanınması için yaptığını söyledi.

Dehasının tanınacağını söyledim. *Yalana Methiye*'nin önemli bir eser olduğuna şüphem yoktu.

Yüreği yumuşamaya hazır biri olarak gözümde onu aniden küçük bir çocuk haline sokuveren bir ses tonuyla, "Madem öyle diyorsun" dedi. Âşıkların mutlak inancı ne dokunaklı değil mi? Aradan yıllar geçse de Andrea'nın sesi bana *chair de poule* vermeye** devam ediyor.

Şüphen olmasın dedim, böyle düşünüyordum, benim profesyonel kanım bu yöndeydi. "Elbette" dedim onu temin etmek için. "Eleştiriler sana destek olacaktır. Genellikle nasıl da katıdırlar bilirsin. Ama bu durumda yumuşayacaklarına eminim."

Hesabı ödedim ve çıktık. Bir kez daha buz gibi bir sis, sıkış tıkış trafiği zorlaştırıyordu, dura kalka evine kadar eşlik ettim. Efkârlı bir halde evime döndüm.

* İspanyol Haber Ajansı [ed. n.]
** Fr. "Tüylerimi diken diken etmeye..." [ed. n.]

Sokağın girişinde Bevilacqua elinde kor gibi yanan sigarayla dikiliyordu. Gece bekçisi gergin bir halde onu gözetliyordu. Bu akşamki görevim, keyfi kaçanların gönlünü almaktı. Beni tanırsınız Terradillos, nasılım bilirsiniz. Gençliğimde de öyleydim, ikisini de teskin etmeye çalıştım.

Eve daha girer girmez, Bevilacqua bana tüm olan biteni anlatmaya koyuldu. Andrea'nın keşfi onu derinden rahatsız etmişti ve birden öylece basılmış kitabı görmek, kendi eylemlerinin üzerinde söz sahibi olamadığı bir kâbusun içine gömmüştü onu. Freud'un hiçbir şeyin tesadüfi olmadığı ve başımıza gelenlerin zaten içimizde olduğu yönündeki uyarısını anımsatmama izin verin. Ama Bevilacqua ne kendini aşağılanmış hissetmiş ne sinirlenmişti. Sadece ve sadece şaşkın, ne diyeceğini bilmez halde kalakalmıştı (ve konuşmaya ara vermeksizin bunu bana söyleyip durdu). Orada sabırsızlıkla bekleyen insanların önünde, sağ yanından Urquieta'yla, sol yanından sevdiği ama aynı zamanda korktuğu Andrea'yla kuşatılmış halde kürsünün üstündeyken, zavallı, ne diyeceğini ve ne yapacağını bilememişti. Derken onları gördü. Kadını ve adamı. İkisini. Orada salondaydılar. Herkesin ortasında. Gülümser bir halde. Adam kapkara korkunç gözlükleriyle ve kadınsa küçük şapkacığıyla.

Hiç lüzumu yokken, "Kimleri?" diye sordum.

"Domuz ve Pájara'yı, Domuz Olivares ve Pájara Pinta'yı."

Onu sakinleştirmek için, "Yine zoolojik fantezileriniz mi hortladı, Bevilacqua?" dedim, "Hani Pájara ölmüştü? Hani sizin verdiğiniz isimle, Domuz bir askeri dolandırmaktan ötürü hapisteydi? Hele onun elini kolunu sallaya sallaya çıkıp gitmesine izin verirler mi?"

"Nasıl açıklayacağım bilmiyorum ama oradaydılar işte."

Aceleyle "Pekâlâ" dedim, zira trenim birkaç saate kalkacaktı. "Bakalım, diyelim ki onlardı. Diyelim ki kadın mezarından dirildi ve hapishanenin demir parmaklıkları da adamı içeride tutamadı. Size ne bundan? Başlarına gelen talihsizliklerden Alejandro Bevilacqua'yı sorumlu tutacak değiller ya."

Bevilacqua korkudan taş kesilmiş bir halde baktı bana, uzun sarı parmaklarını sanki ellerini yıkıyormuşcasına durmadan ovuşturuyordu. "Kardeşim" diye yalvardı, "birkaç günlü-

ğüne Fransa'ya gidiyorsunuz. Sadece bu hafta sonu için burada, evinizde kalmama izin vermez misiniz? Hiçbir şeye elimi bile sürmeyeceğime söz veririm. Kimseyi görecek halim yok... Ne gazetecileri, ne Andrea'yı ne Urquieta'yı ne..." Cümlesini bitiremedi.

Sizin de bildiğiniz gibi yufka yüreklinin tekiyim ben. Bir tanıdık benden bir şey mi istedi, hayır diyemem. Ayrıca dürüst olmak gerekirse evi birkaç saatten daha fazla boş bırakma fikrini de sevmiyordum. Mahallede kimi evlere hep sakinleri seyahatte olduğu esnada soyguncuların girdiğinden bahsedildiğini işitmiştim. Gece bekçisinin onlara istihbarat vazifesi yaptığından şüpheleniyorum ama tabii hiçbir konuda delil sahibi olmak mümkün değil. Bevilacqua'ya gelince de, sahiden tertipli bir adamdı. Kabul ettim. Yemin ederim gözlerinde yaşlarla kucakladı beni ve ha desem öpecekti bile. Valizimi aldım, yedek anahtarı verdim ve beni kapıya geçirmesine müsaade ettim.

Pazar günkü seminerim bitmişti, (katılım düşüktü, Fransa'da, aralıktan mart ayına kadar kimse hiçbir şeyle ilgilenmez) Madrid trenine bindim. Ávila camdan dışarı sarkmış, gözlerimin altı torbalı, sütlü kahvem neşeli biçimde fincan tabağına saçıladururken, garsonun getirdiği gazeteyi açtım ve korkunç haberi okudum. Bevilacqua ölmüştü. Günlerden salıydı. Gazeteye bakılırsa, pazar sabahı kör şafakta evine dönen biri, donmuş bir kan gölünün ortasında cesedini bulmuştu. Bir fotoğrafta, balkonuma suçlayıcı bir işaretparmağı yönelten gece bekçisi görülüyordu. Yazıda ayrıntılar yoktu; bunun yerine, çiçeği burnunda yazarın hazin sonundan bahsedilip kısa bir süre önce şöhret tahtına kurulmuş olmasının ironik yanıyla uğraşılıyordu uzun uzadıya. Yeni edebiyatın en iyi seslerinden birini kaybettiğini söyleyen Urquieta'dan alıntı yapıyordu. Aynı sayfada *Azufre* yayınevinin okurlara *Yalana Methiye* kitabının edebi değerini anımsattığı bir ilan da yer alıyordu. Metni muhtelif kereler okudum. Yakınlarınızdan birinin ölümünde daima inanılması güç bir şeyler vardır.

Eve vardığımda gece bekçisi aleni bir memnuniyetle polisin benimle görüşmek istediğini söyledi. Pek az insan polisten hazzeder. Belki İngilizler ve İsviçreliler. Ama ben değil. Giderek

artan bir rahatsızlık içinde artık bana ait değilmiş gibi gelen evime doğru yol almaya koyuldum. Şiddet olayları bizi kendimize ait olandan soğutur ve ayrıca bu durumda Bevilacqua'dan arta kalanlar hemen her odada mevcuttu, her bir mobilyanın üstünde. Yemek odasındaki masada kanaatkâr bir akşam yemeğinin kalıntıları. Divanda (o kadar düzenliyim ki her şeyim var) bir kolsuz yelek, muhtelif gömlekler ve bir havlu. Yatak yapılmamış. Size yemin ederim adeta Bevilacqua orada benim çarşaflarımın arasında ölmüş gibi, bir daha asla o şiltenin, o yastıkların üstünde uyuyamayacağımı hissettim. Bir müddet balkondan aşağı sarktım ve tırabzan korkuluğu bu sefer gözüme tehlikeli biçimde alçak geldi. Hayatımda ilk kez başım döndü.

En kötüsüne teslim oldum: Huzursuzluk, belirsizlik ve uykusuzluk. Valizimi boşalttım, Bevilacqua'nınkileri kendi valizine yerleştirdim (sadık bir köpek gibi, sahibinin gelişini bir köşecikte uysal uysal bekleyen valiz) sonra da tüm günü çamaşır suyuyla dairemi tepeden tırnağa temizleyerek geçirdim.

Zil çaldığında herhalde sabahın sekizi filandı. Gözlüğüm komidinin üstünde değildi, el yordamıyla kapıya gittim. Huzursuz bir biçimde iki puslu siluet gördüm. Biri ufak tefek kel kafalı gece bekçisiydi. Diğeri, cinayet masası soruşturma bölümünden müfettiş Mendieta diye tanıttı kendini. Müfettişi içeri buyur ettim, hâlâ pijamalı olduğum için özür diledim ve kapıyı bekçinin suratına kapadım.

Gözleri iyi gören biri olan siz Terradillos, yüz çizgileri belirsiz bir insanla konuşmanın nasıl rahatsızlık verici bir şey olduğunu bilemezsiniz. Bu rahatsızlığa bir de müfettiş Mendieta'nın çelişkiler içeren karakterini de ekleyin. Gözlüğüm olmasa da, aynı zamanda hem sevecen hem göz korkutan biri, tıpkı Meksikalı bir Noel baba gibi, şiş göbekli ve bıyıklı olduğunu anlamam zor değildi. Sanki benim değil de onun evindeymişiz gibi oturmamı istedi.

Bana daha zalimce davranmadı diye neredeyse hayal kırıklığı yaşadım diyebilirim. Birkaç aleni soru sordu, (Bevilacqua'nın benim evimde ne aradığını, ne zamandır tanıştığımızı, hayatının son günlerinde sıra dışı bir şey olup olmadığını) ve önümüzdeki birkaç hafta boyunca Madrid'den ayrılıp ayrılmayacağımı sor-

du. Derken dairede bir tur attı ve birkaç dakika balkonda oyalandı. Yeniden oturdu.

Aniden, "Tırabzanlar hayli alçak değil mi?" diye soruverdi.

"Sadece benimkiler değil" diye yanıtladım. "Tüm balkonlarınki aynı. Tasarımın bir parçası bu. *Art nouveau*" diye açıkladım. Buğulu görüşüm beni acayip rahatsız ediyordu, hele rahatsızlığımı fark etmek daha da fazla. Madrid'in *art nouveau* olgusu hakkında savlar ileri sürmeye ve onu Barcelona'nın *art nouveau*'suyla kıyaslamaya koyuldum. Müfettiş Mendieta, sanki beni duymuyormuş gibi, ayağa kalktı ve bir kez daha balkona çıktı. Sustum. Vedalaştığımızda kendimi bir şeyle suçlanmışım gibi hissettim, ama neyle suçlandığımı bilmiyordum.

Söylediğim gibi, Terradillos, yakın birinin ölümünde daima inanılmaz bir taraf vardır. Evet ama aynı zamanda maddi ve katı bir şey de. Orada dış dünyada vuku bulan ölümler, her gün bizi sel gibi boğan yüz binlerce ölüm, muazzam isimsizlikleriyle cisimsizdir de. Arkadaşlarımızın ölümüyse mahremiyetimizden bize ait olan ve bizim de ait olduğumuz bir şeyi çekip götürür. Sanırım sarih bir biçimde ifade edebildim: Bevilacqua'yı sevmezdim ben. Yine de burada, benim evimde, bir anlığına gözümden ırakta ölmüş olması, çekilmiş bir azı dişi gibi, koparılmış bir parmak gibi, canımı yakıyordu. Gündelik hayatımdan artık bir şey noksan olacaktı, biraz yavan, sinir bozucu, mütemadiyen tekrarlayan ve sıkıcı bir şey, Alejandro Bevilacqua'nın yaralanmış, sırık gibi zayıf ve kül rengi gölgesi.

Sonraki haftalar benim için zorlu geçti. Gazeteler için bir iki kısa yazı kaleme aldım, kitabım üzerine yürütülen tatsız tuzsuz değerlendirmeleri okudum, Milli Kütüphane'nin sıcak salonuna ziyaretlerimi sürdürdüm, ama artık bu işleri tek gözü kör ya da çolak biri gibi, bilinçsizce, kapının birden açılıvererek onca aşina olduğum sesin hayatının bezdirici bölümlerinden birini anlatmaya koyulmasını bekleyerek yapıyordum.

Bevilacqua'yı La Almudena mezarlığına defnettiler, muazzam anıtsallığı bu kişiye hiç uymayan, olabilecek en münasebetsiz yere. Hiç orada bulundunuz mu? Taştan melekler, kırık kül hazneleri, bedenin aşırı derecede hakiki çürümesini ve kokuşmasını simgelemek için konmuş sahte harabe ve çürüme ema-

releri: Bevilacqua'ya tüm bunlar önemsiz görünürdü. *Bir keresine And dağlarına ayak basmıştım,* olmalıydı onun mezar kitabesi. Ama sadece ismi ile doğum ve ölüm tarihleri vardı.

Ebedi istirahatgâhımn La Almudena olmasına kuşkusuz Urquieta karar vermişti. Yayıncı, birkaç sıradan servi ağacının altında, kitabın tanıtımı sırasında yaptığı konuşmasını (tabii onurlu birtakım değişikliklerle) tekrarladı. Beden kalır kelimeler kanatlanır. *Sic transit** dünyada bir örnek arıyorsanız Bevilacqua'nm cenazesi emsalsiz bir örnek sunar size.

Şimdi dikkatle baktığımda diyebilirim ki la Almudena'daki tören, birkaç hafta önce Antonio Machado'da gerçekleşen diğer törenin grotesk bir parodisi, gölgesi gibi kasvetli ve endişeli bir yeniden icrasıydı. Aynı şahsiyetler, aynı kelimeler. Ama o zamana kadar gizemli kalmış birinin başarısı karşısında duyulan neşeli şaşkınlığın yerinde, şimdi (en azından böyle olduğuna inanıyorum) aramızdan erken ayrılmasının yol açtığı şiddetli bir keder vardı. Onları, adeta fotoğraflarını çekmişim gibi, gözümün önüne getirebiliyorum. Kırık bir kül kasesinin yanında dikilen Berens ile Prospe'deki evden vefalı genç dostlar; Quita ile gazeteci çocuk Ordoñez kasvetli bir mozalenin eşiğinde duruyor, benim alt üst olmuş Andrea'm mezar taşlarına sarılmaya ant içmiş o taştan melekler gibi. Meraklılar tayfası da eksik değil, fesatlıktan, aylaklıktan ya da başkasının acısıyla mutlu olmaktan sürüklenip gelmiş ismi meçhuller. Ayrıca tanımadıklarım arasında bana belli belirsiz biçimde tanıdık gelen bir çift: Erkek kısa boylu, tıraşsız, başında kısa kenarlıklı bir şapka ve gözlerinde siyah bir gözlük; kadın uzun boylu ve sade, başında şeritli sülün tüyünden bir başlıkla dikkat çekiyor. Ordoñez'le konuşmakta olan Quita'ya onları tanıyıp tanımadığını soruyorum.

Az önce Quita'nın renk değiştirdiğini fark etmiştim. Bevilacqua'nm ölümünün onu böylesine derinden etkileyebileceğini kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi. Beni görmüyormuş, mezarlar arasında kaybolanı arıyormuş gibi, dalgın dalgın yüzüme baktı.

En sonunda içini çekerek, "Kübalılar" diyebildi. "Yeni gelenler. Adam yazıyor, kadın okuyor."

* Lat. Böyle gelip geçen. [ç. n.]

İnce mi ince bir yağmur serpintisi başladı. "Güçlü bir edebi dokunuş" diye geçti aklımdan.

Andrea'nın bir şemsiye konvoyu altında uzaklaştığını gördüm. Onu yakalamak için elimi çabuk tuttum.

"Bir şeye ihtiyacın olursa..." diyecek oldum.

"Olursa haber veririm" dedi kabaca. Bu kabalığı o anki ruh haline yordum. Omzuna dokundum ve sonra oradan ayrılışını izledim.

İlerleyen haftalarda Martín Fierro grubunu mümkün mertebe az görmeye gayret ettim. Böylesi ilişkilerde öyle bir an gelir ki, kısmen eskiye özlemden, kısmen siyasetten ötürü nasıl ve neden olduğunu anlayamadan bitiverir her şey. Bu sürgünlerden oluşan topluluklarda bir şey bağları koparır, merkezi çözer ve her biri kendi yoluna gider ve seni görürsem anımsamam. İspanya'daki günlerimin artık sayılı olduğunu biliyordum.

Valizlerimi hazırladım, kitaplarımı paketledim, zamanı gelen ödemeleri yaptım. Şehirdeki son günümü bilhassa özlemle dolu bir halde yürümekle geçirdim. Pinar sokağını geçerken birinin seslendiğini duydum. Ordoñez'di, ona Fransa'ya döneceğimi söyledim. Ordoñez Fransız mutfağı üzerine nükteli bir lakırdı sarf etti. Dostane bir biçimde vedalaşmıştık ki bana söylemek istediği bir şey olduğunu anımsadı.

"Dinle Manguel. Quita'ya sorduğun şu mezarlıktaki insanlar. Kübalılar. Anlaşılan o ki polis onları arıyor. İlgilenmişsin gibi geldi bana da ondan sana anlatıyorum."

Bunun üzerine o iki kişinin neden bana aşina geldiklerini anladım ve Bevilacqua'nın yaptığı korku dolu tarifler aklıma geliverdi. Bunun üzerine bu ikisini, o hayaletvari Arjantinli ile hayali Kübalısını birleştiren korku verici ya da bayağı bağ her ne idiyse, içlerinden biri artık kendi yorumuyla anlatamayacağı için, bu bağın tamamen koptuğunu idrak ettim. Suskunluğun arşivine –benim memleketimde dendiği üzere utanç tarihçesine– ait hikâyelerden biri daha.

Ordoñez'le olan karşılaşma içimi iyice sıktı. Toprak rengi bina cepheleri ve kırık dökük yollarıyla Prospe'nin sokakları arasından uzaklaştım. Farkına bile varmadan bir de baktım ki Martín Fierro'nun kapısının önüne gelmişim. Yukarı çıktım.

Quita bir başınaydı, resepsiyondaki çalışma masasındaki dosyaları gözden geçiriyordu, Andrea'nın eşyalarından, Bevilacqua'nm çerçeveli portresinden, pelüşlerden ve bitkilerinden temizlenmişti masa. Betinin benzinin bu kadar solmuş olmasından etkilenmiştim, adeta beyazlaştırıcı bir deri hastalığı bronz tenini kemirmiş gibiydi. Alnının üstüne bir tutam kır saç düşmüştü... Quita ki, ayin Lehler için ne demekse, kuaför de onun için aynı şey demektir. Havadan sudan konuştuk ve nazikçe, kendisinden Fransa'ya yolu düşerse bana uğramasını istedim. Merhumun adını ağzıma almaya cesaret edemedim.

Onun adını Quita söyledi. Neredeyse kapıdan çıkmak üzereyken elini koluma yasladı.

Küçültme ekleri kullanarak arkadaşlarının cesaretini kırma yönündeki o nahoş alışkanlığıyla, "Alberto'cuğum unutma beni" dedi. "Tam da Alejandro'cuğumuz bizi bırakıp gitmişken... Ve Tito'cuk da öyle..." dedi.

Cümlelerinin arasındaki duraksamalarda, benden teselli sözleri duymayı umuyor olmalıydı ama Gorostiza'nın gittiğinden haberim yoktu; ne diyeceğimi bilemedim. Bu haberin beni şaşırtmadığını söylemem icap ederdi. Quita ve o ağırbaşlı Arjantinli'nin arasındaki ilişkiyi oldum bittim gizliden gizliye kepazece bulurdum. Himaye edilen ile hamisi arasındaki aşk ilişkisi asla uzun erimli olmaz. Size Çaykovski ile milyoner dul eşi Nadiezda von Meck'i anımsatırım.

Onu teselli etmek için elimi elinin üzerine koydum, ama daha ilk temasta Quita elini çekiverdi, adeta yanmıştı eli.

Aniden, "Müfettiş Mendieta diye biri sizi görmeye geldi mi?" diye sordu.

Evet diye yanıtladım.

"Ne dedi?"

Konuşmamızın saçmalıklarını özetledim.

"Size beni sordu mu?"

"Sizi mi?" dedim şaşkınlıkla. "Yo, tabii ki hayır. Balkonlardan söz ettik."

"Ne beni ne de bahtsız Tito'yu ne de başka birini öyle mi? Yemin eder misiniz?"

Yemin ettim.

Bunun üzerine size birazdan aktaracağım şeyi anlattı bana ama bunun *entre nous** kalmasını isteyeceğim sizden. Böylesine cömert ve onurlu bir kadını hiç nedensiz yere töhmet altında bırakmak istemem. Bevilacqua'nm öldüğü akşam Quita benim dairemdeymiş. Anlaşılan Bevilacqua'nm davranışı, hepimiz gibi, onu da endişelendirmişti. Bevilacqua'nın tehlikede olduğunu, onu bir şeyin tehdit ettiğini hissetmiş (altıncı his gibi basmakalıp bir kelimeyi kullanmaya cesaret edemiyordu). Yani biraz yaşı büyük kadınların nasıl olduklarını bilirsiniz ya, ufacık bir bela karşısında analık duyguları yüzeye çıkar ve civcivlerini geniş kanatlarının altında korumaya alma gereksinimi hissederler. Quita, benim evimde kaldığını bildiğinden (edebiyat aleminde bilinmedik bir şey yoktur, malum) ona nasıl yardımcı olabileceğini sormak üzere onu ziyarete gider. Kapıyı açan Bevilacqua'nın haki renk teni solmuş, doğası gereği zaten koyu renk gözleri, (Quita'ya bakılırsa) bir iskeletin göz çukurlarını andırır olmuştu. Quita onu göğsüne bastırdı ve alnını okşadı. Birkaç dakikaya kalmadan Bevilacqua'nın onu gördüğüne memnun olmadığı izlenimine kapıldı, daha da ötesi, gitmesini ister gibiydi, antre ile salonun arasındaki kapıyı bile açmamış olduğuna göre... Quita, halini hatrını sormak için arkadaşların gelip gelmediklerini sordu. Bevilacqua yanıt vermedi. Eh pekâlâ, o zaman nasıl isterse. Quita, Griselda kadar sabırlıydı sabırlı olmasına, ama aynı zamanda gururluydu da. Israr etmedi. Ama antreden çıkmadan önce, kapının ardında birinin hareket ettiğini duyduğunu sandı. Elbette bunun başka bir kadın olduğunu düşündü ve ona kişiliğinin bir özelliği olan yüce gönüllülükle mekânı terk etmeye karar verdi. Bevilacqua'ya son söylediği, şayet biriyle konuşma ihtiyacı duyarsa kendisinin daima hazır olduğuydu.

"Bunlar son sözlerimizdi" diye tekrarladı. "Yemin ederim."

Kimsenin olacakları önceden göremeyeceğini ve onun gibi bir kadının, Bevilacqua'nın yazgısıyla ilgilendiğini fark etmesinin o korkunç kararı verme anında kendisine şüphesiz büyük teselli olduğunu söyledim kesin bir dille.

Poitiers'ye trenle dönerken bunca aydır gönülsüzce tanıklık

* Fr. Aramızda [ed. n.]

ettiğim bu hüzünlü hikâye üzerine düşündüm. Alejandro Bevilacqua ismiyle tanıdığım bu adam kimdi? Hem net ama aynı zamanda silik hem aydınlık ama aynı zamanda donuk, çelişkilerle dolu bu adam kimdi? Siz, Terradillos, bir yazar olarak (gazete yazıları yazıyorsunuz, biliyorum ama bu da sayılır) sanatçıyı hayalimizde eseriyle bağdaştırmanın ne denli güç bir iş olduğunu bilirsiniz. Bir yanda bizlerin okumaları, yeniden okumalarıyla değişip dönüşen edebi eser, diğer yanda kendine has fiziksel çizgileriyle insani varlık olarak yazar, kalıtımla geçen delilikleriyle, kırılganlıklarıyla, ufak kusurlarıyla... Tek kollu Cervantes, miyop Joyce, frengiden mustarip Stendhal... Beni anlıyorsunuz.

Bevilacqua olmadan, (yani demek istediğim onun hakkında hiçbir şey bilmiyor olsaydık, Arjantin'deki o askeri hapishanede adı sanı duyulmadan ölüp gitmiş olsaydı) *Yalana Methiye* yine ustalıklı bir eser olarak kabul edilecekti. Ama başka bir tarzda, tekrarımı mazur görün, daha kusursuz mutlak bir biçimde. Yani, bu romanın belli bir yazarı olmasaydı, onu adeta bir Latin Thomas Mann'ın, espri anlayışı olan hayal kabilinden bir Unamuno'nun kayıp bir metni olarak okuyacaktık. Kelimelerin akışına, bu evrene dair yorumlarımızı, en incelikli sezgilerimizi ve en gizli deneyimlerimizi eklemiş olacaktık. Çünkü öylesine masum, renksiz, sakin varlığın, çağımızın ve ona ait tutkuların portresini kurnazca yapmayı bilen kişi olduğunu bilsek de, *Yalana Methiye*, farklı okumalarından daha büyük bir sonsuzluğu barındırır. Bir okur o kitapta komedi bulacaktır, bir başkası lirik trajedi, üçüncüsü amansız bir siyasi yergi, dördüncüsü kaybolup giden maziye yakılan melankolik bir ağıt... Hatta ve hatta (size söylediğim gibi) eserin dehasına gözlerini kapatan okurlar da olacaktır, ister duyarsızlıktan ister hasetten, o biricik ustalığı kabullenmeye yanaşmayanlar da olacaktır. Bana sorarsanız *Yalana Methiye*, bildiğimiz dünyayı kılı kırk yaran ayrıntılarla, ferasetli ve ketum bir tanıklığın gözlerinden yeniden yaratmayı becererek yakalar (ve daha fazlasını yapar). Bakalım geleceğin okurları Bask Unamuno'dan Bevilacqua'nın filozofik hali ya da Thomas Mann'dan Lübeckli Bevilacqua diye söz edecekler mi, göreceğiz.

Bu dramanın kişileri ortadan kayboldu. Geçtiğimiz bin

yılın son günlerinde Quita kansere yakalandı. Andrea'dan bir daha haber almadım. Kendisine bakarsanız ölümsüz bir şair olan Berens'in dizelerinin esamesi okunmadı, Santander'de bir psikiyatri kliniğinin gönülsüz misafiri oldu, kendisi dahil şiirlerini bir daha okuyan olmadı. Çok sonraları keşfettiğim üzere, Gorostiza kendi kaderini çizmiş. Ötekileri bilmiyorum.

Sadece içlerinden biri tamamen yok olmadı ortadan. Buradan, Fransa'daki evimden, hâlâ o uzun boylu figürün Calle del Prado'nun kaldırımlarından uzun adımlar atarak yaklaştığını, benim katıma çıktığını görür gibiyim, sıkıntıdan ya da yorgunluktan kendimden geçmemem veyahut kaçmamam için parmaklarıyla kolumu yakalayarak, bir yandan beni göz hapsine alırken bana her zamanki hikâyesini anlatmaya koyulduğunu duyar gibiyim... Buradan görebiliyorum onu. Ve size mütemadiyen söylediğim gibi, dostum Terradillos, bu şahsiyetten söz edecek en kötü tanık ben olsam da, bazı günler, durduk yerde, birdenbire onu düşündüğüm oluyor; onun tuhaf edebi yazgısını, daha sonra kişiliğine yönelik sarf edilen rezillik ve kıskançlık ürünü iftiraları.

Ve kendi kendime şöyle diyorum, "Bravo. Alejandro Bevilacqua'yı tanımıştın sen."

II
Yok Yere Yaygara

> "Don Pedro: Memurlar, bu adamların suçu neydi?
> Dogberry: Af buyurunuz efendimiz, sahte raporlar düzdüler, ayrıca yalan söylediler; ikincisi, bunlar dolandırıcıdır; altıncı ve son olarak, bir kadına kara çaldılar; üçüncüsü, belirsiz olaylar için tanıklık ettiler ve son olarak bunlar müzevirci uydurukçulardır."
>
> WILLIAM SHAKESPEARE
> *Yok Yere Yaygara* V: I

Alberto Manguel salağın teki. Sana Alejandro hakkında ne söyledi bilmiyorum Terradillos ama iki gözüm önüme aksın ki hepsi yalan yanlıştır. Manguel bir yumurtaya bakıp da onun bir portakal olduğuna yemin billah eden tiplerdendir. Turuncu mu, diye sorarsın, evet der; yuvarlak mı, evet. Portakal gibi mi kokar, evet ama yumurta. Hayır, Manguel için bir şeyin kesin olması için onu bir kitapta yazılı olarak görmesi gerekir. Geri kalan her şeyde canının istediğini kabullenir. En ufacık tefecik üstü kapalı söz, en olağan ayrıntı, herhangi bir saçma sapan şeyin peşine düşürür onu.

Terradillos dinle de bak, kulaklarına inanmayacaksın: Bir an geldi, ona davetkâr baktığımı sandı. Aklına hayaline gelir miydi bu? Ben? Manguel'e? Zavallıcık o dönemde bu konular-

da en hercai kişiden daha belirsiz bir gidişat içindeydi. Peşimden geldiği birkaç hafta boyunca onunla ilgilendiğim gibi bir kanaate kapılmıştı ve bunun da tek nedeni bir Arjantinli yazar hakkında kim bilir ne ıvır zıvır bir şey sormuş olmamdı. Onu Martín Fierro'nun oradan geçip beni kahvede ararken, eve benimle birlikte gelirken görmek iç sızlatıcıydı (yani benim içimi sızlatmıyordu, ben ondan bıkıp usanmıştım). Quita onu azarlayıp dururdu. Arkasından ona Manganelcik derdi biliyor muydun? "Ah şu Manganelcik yok mu" derdi, "bekleme odasında iki koltuk birden kaplıyor. Bakayım, boşaltmış mı." Ama farkına bile varmıyordu. Alejandro ile birlikte yaşamaya başlamamızdan sonra süs köpekliği yapmayı bıraktı.

Alejandro niye onunla konuşmaktan hoşlanırdı, bilmiyorum. Bir gazeteci olarak en iyi sen bilirsin böyle şeyleri. Ben değil. Zira Alejandro hayatını biraz yeniden yaşamak, biraz da gösteriş olsun diye anlatırdı. Belki de, insanın biraz aptal bir köpek yavrusuyla oynamaktan keyif alacağı gibi, onu oyalamaktan hoşlanıyordu. Veyahut tam da Manguel onun anlattıklarını dinlemediği, ama aynı zamanda Alejandro'nun söylediklerinden yola çıkarak kafasında eksantrik hikâyeler kurguladığı için Manguel'e gidiyordu. Bir iki kez Manguel bana Alejandro'nun söylediği bir şey için yemin billah etmiş ve ben de öylece bakakalmıştım, iyi de diyerek içimden: Bu budala ne dinlemiş ola ki?

Bana kalırsa Manguel'in bunca dikkat yoksunu olması edebiyata düşkünlüğünden ileri geliyordu. Bunca fantezi, olmayan şeyleri yaratmak sonunda insanın beynini sulandırmış olmalı. O zamanlar taş çatlasın yirmi beşimdeydim; Manguel'se en az otuzundaydı ama ben ona göre bin kere daha deneyimli ve açıkgözdüm. Onu dinliyor ve içimden şöyle geçiriyordum: Bu yaşa gelmiş, hâlâ askercilik oynuyor.

Manguel size muhtemelen bunalımlı, melankolik bir Alejandro tablosu çizmiştir değil mi? Yıllar süren acılar ve tutukluluk sonucu bitmiş bir adam, biliyorum bunu. Pekâlâ, tamam bu doğru, hapis meselesi, tatil yeri değil muhakkak orası. Ama geri kalan kısım açısından Alejandro bozguna uğramış birinin tam aksi kutbudur. Yediği darbeler ona güç vermiş, daha da katılaştırmıştır. Ve bu küçüklükten beri böyledir.

Dinlemen gereken kişi, benim Terradillos. Atalarının toprağından gelen ben. Alejandro'nun hayatının tamamını anlattığı kişi: Hakiki, mahrem, çetin hayatını. Elbette bildiğiniz gibi, hayatı boyunca tek başına mücadele etmek zorunda kaldığı için muhtemelen katılaşmış bir kadın olan babaannesi tarafından büyütüldü. Ben o zavallı kadıncağıza acıyorum zira bu işleri az çok biliyorum. Yapayalnız ve Alejandro gibi bir tilkiyle! Bir anlığına kafasını öte yana çevirdi miydi, beriki elini kadının cebine atar ya da dükkânın arka kısmına bir kızı kolundan çekeleyip götürür, ya da limanın yakınındaki porno sinemasında biraz zaman geçirmek için okulu kırardı. Bir keresinde muhterem torunu eczacının kızını hamile bıraktığında biçare kadının başı esaslı bir belaya girmişti. Alejandro o zamanlar taş çatlasa on beşindeydi ve kızsa yirmilerinde. Doña Bevilacqua'nm komşuların dedikodularıyla öylece kımıltısız yüzleşmek zorunda kaldığını bir düşünsenize.

Ne derseniz deyin, aramızda on yıllar ve okyanuslar olsa da ben bu kadına sempati besliyorum. Bana öyle geliyor ki ikimiz de kendi seçimimiz olmayan koşullarla yüz yüze kaldık ve bu hayatta bir şeylerin bize ait olması için, ikimiz de bir lokma ekmek için it gibi didindik. O bunu yıllar yılı yaptı. Ben her Allahın günü. Fark etmez. Fransa'da hatırlı bir tanıdığın bana ne hayrı var.

Öyle ya Alejandro beni ta baştan itibaren nasıl ayarttıysa babaannesini de ayartmış olmalı. Aynı efsunla, aynı büyüyle. O, Alejandro'yu büyüttü, bense Alejandro'yu büyüdükten sonra tanıdım; eminim ikimizi de mest eden, nereden geldiğini anlamadığımız o azametli duruş, o görünüm, o kudurmuşluktu. Benim açımdan, derinliklerinde boğulduğun o gözleri mi, yoksa gördüğün ve eteğinin altından dokunduğunu hayal etmenin bile tüylerini diken diken ettiği o elleri mi, veya dişlerini geçirmeyi arzuladığın o pürüzsüz boynu muydu bu bilmem... Neyse devam edelim.

Daima kendimden büyük erkeklerden hoşlandım. Sen çok yakışıklısın Terradillos ama çok da körpeciksin. İlk fiyaskoların ortaya çıktı mı, gel beni bir daha gör. Alejandro bana on beşimdeymişim gibi davranırdı, onu ilk tanıdığım yaştaysan, oğlum,

çok bu. Ömür boyu tanıdığım en yakışıklı erkek babamdı, huzur içinde yatsın. Orada görüyorsun onu, layık olduğu gibi, gümüş çerçevenin içinde. Daha önce söylemiş miydim bilmiyorum, boğa güreşçisiydi babam. Hayrandım ona.

Boğa güreşlerinin olduğu akşamlar annem, o ve ben, babaannemin evine giderdik, çünkü orada sıcak su vardı ve babam gönlünün çektiği gibi hazırlanabilirdi. Babaannem iki kız kardeşiyle birlikte yaşardı ve üç ihtiyarla annemin işi babamın kostümü hazır etmek, küvetin kenarına yeni ütü basılmış havluları ve sırf onun kullanımına tahsis edilen kokulu sabunları koymaktı. Babam banyoya girerdi ve bir müddet sonra başka bir adam, büyülü bir yaratık, büyülenmiş bir varlık, altın şeritli ve payetli pembe ipekliler içinde, kutsal Aziz Esteban gibi yakışıklı biri çıkardı oradan. Ona veda ederdik (konuşmayı henüz sökmüşken annem ona bol şans dileme sakın, diye beni uyarmıştı), onun evden çıkmasını ve ışıklar saçarak parke taşlı sokaktan uzaklaşmasını izlemek için gidip balkonda yere oturur, sardunya saksılarının arasından balkon demirlerine ayağımı uzatırdım. Hemencecik babaannem ve iki kardeşi eşarplarını başlarına geçirir, Virgen de Perpetuo Soccorro ikonasını durduğu nişten çıkarır, annem mumları yakar ve o geri dönene dek dördü oturup tespih dualarını ve dokuz gün dualarını etmeye koyulurlardı.

Hiç boğa güreşlerini izlemeye gitmediler ve o olmadığı saatlerde asla radyonun düğmesini çevirmeye cesaret edemediler. Saatler geçerdi, onların dua ettiklerini görür, resimlere bakarak zaman geçirirdim, ta ki, onu –bu kez daha hakiki, daha dünyevi, kâh yanağında bir kanlı bir çizikle kâh giysisinde bir yırtıkla ama Tanrı'ya şükürler olsun ki asla gizliden gizliye hep korktuğumuz gibi, ciddi yara almış ve iki seksen uzanmış bir vaziyette, hastabakıcılar tarafından taşınır halde değil– bir kont gibi yakışıklı halde geri getiren arabanın sokağın başında belirmesini gözlemek için balkondaki yerime yeniden kurulana kadar... Ben on yaşıma geldiğimde akciğer ambolisinden öldü, dikkat et, daima düşündüğüm gibi, izleyicilerinin önünde olukla kan kaybederek değil de, damarlarında gizli saklı bir köşede hapsolmuş küçücük bir pıhtıcık yüzünden. Hayat bu, ne yaparsın. Bak da söyle bana, onun kadar yakışıklı bir delikanlı gördün mü ömrü hayatında?

Alejandro'nun ona benzediğini filan sanma. Ne huyu suyu, ne de yüzü. Alejandro'nun kan kelimesinin k'sına tahammülü yoktu. Karıncayı ezemez, bir kara sineği kovalayamazdı. Onunla asla boğa güreşlerinden söz edemedim, ilk lafta mahvolurdu. Acıya yol açacağını düşündüğü her türlü hareket onu hasta ederdi. Asla savaşmanın ne demek olduğunu bilmedi. Babamsa kuşkusuz biliyordu bunu. Babam fidan gibiydi, salkım söğüt gibi cazibeli. Alejandro ise sıska olmasına rağmen eti budu yerindeydi. Martín Fierro'da onu ilk gördüğümde, "Amanın, ben bunu yorganın altında yalar yutarım" dedim içimden. Ve baktım ki Quita da kayıtsız kalamadı. Öyle ya hanımefendinin tüm o zarafetiyle, şahsi kullanımı için bir mülteciyi diğerine yeğlemekten vazgeçtiğine inanamazsın. Sözgelişi omzunda deri çantası ve uzun saçlarıyla Tito Gorostiza, "Ant dağlarından bir hippi"ydi Berens'e göre. Ve Cáceres yakınlarında Quita'nın tuttuğu o kır evinde uzunca bir müddet yaşayan o Perulu'nun adını anımsamıyorum. Ama bak, onu bir şeyden ötürü suçluyor değilim, eh yani, bir kadın imkânı varken gönlünden geçeni yapıyorsa, ona ne denebilir?

Ama Alejandro benim olacaktı. Bunu böylece söyledim Quita'ya ta başından ve o da güldü ve tabii dedi, güle güle kullan. Önce onu Gorostiza'nın dairesine yerleştirdik. Çünkü Quita diğerlerinden sevgilisine bir parça para aktarabilmenin kibar bir yolu olarak daireyi sevgilisinin adına yapmıştı, öyle ya Calle Goya'da incik boncuk satmak Tito'muza asla cazip gelmiyordu.

Öte yandan Alejandro asla yazgısından şikâyet etmedi. Tam tersine: Her gün sabah erkenden kalkmak, kolyelerini ve yüzüklerini toparlamak, her zamanki yerine doğru yürüyerek kaldırıma öte berilerini yaymak, diyebilirim ki adeta ona bir nevi güvence veriyordu, bilemiyorum, birdenbire gezgin hale gelen yaşamında sabit bir noktaydı belki. Alejandro her şeyden öte bir hayli muhafazakârdı. İştahla atılacağı iyi bir sofranın, okşayacağı iyi bir tenin sevdalısıydı ama bu popoyu kımıldatmadan yapılamazdı. Onun hoşuna giden, gündüzleri belli bir rutin ve akşamları macera idi. Benim Alejandrom iyi bir siyasetçi olabilirdi.

Ama eğri oturup doğru konuşalım, benim de kendime göre

hırslarım var. İstedim ki bu niteliklerine bir de sanatçı nitelikleri eklensin. Kendisi bunu kabullenmek istemese de benim için Alejandro Bevilacqua bir edebiyat adamıydı. Latin Amerika edebiyatına dair sağlam bilgim var, bilmiyorum bunu söylemiş miydim sana. Küçüklükten beri annem Gironella ve Casona'yla heyecanlanırken (başta gelen kitabı aynı zamanda Carmen Laforet'nin *Nada*'sıydı) ben Atlantik'in öte tarafından gelen ve dükkânların arka bölmelerinde el altından satılan kitapların müptelasıydım. Alejandro'nun onlardan biri olmasını istedim; onu tartışma götürmez, alkışlanan biri olarak hayal ediyordum, tıpkı o zamanlar Buenos Aires'te yaptıkları gibi, pastel renkli o kapaklardan birinde, cüretkâr kara harflerle, Mario Benedetti ile Julio Cortázar arasında alfabetik olarak onurla yerini almış halde.

Ne var biliyor musun? Neredeyse tüm İspanya'da ağırdan hissedilmeye başlanan o dönüşümün bir parçası olmak istiyordum, adeta bir mevsim değişimi gibi, bir uzun hastalığın sona ermesi gibi. Benim neslimin pek çok ferdi, farklı anlarda farklı tarzlarda da olsa bunu hissetti. Benim içinse bu, okulda derslerin bitiminde bir gün gerçekleşti. Son derece katı ve resmi bir kadın olan okul müdiresi içeri girip de ona yardım etmemi söylediğinde sınıftan çıkmak üzereydim. Sınıflarda duran gri çöp kutularından birini aldı ve elime tutuşturdu. Sonra kürsünün üstüne bir sandalye yerleştirip onu tahtaya yanaştırdı, duvardaki hazreti İsa tasvirli haçı çıkardı ve çöpe attı. Böyle böyle tüm sınıfları gezerek haçları çıkardık. İki çöp kutusu doldurduk. Sonra da din dersi veren rahiplerden birinin afallamış bakışlarına aldırmadan onu okulun şapelinde bir köşeciğe koyduk. Ertesi gün sırama oturduğumda hayatımda ilk kez kendimi daha özgür, daha az yük altında hissettim.

Alejandro'nun bu değişim rüzgârlarında bir kimse, o vakte kadar gizli kalmış göz kamaştırıcı bir kalem erbabı, harikulade bir ses olmasını istedim. Ama evet biliyorsun ya oğlum, şu fotoromanlarına edebiyat demeye bin şahit ister. Bir keresinde Rastro'nun eski birtakım dergilerinin arasında bulduğumuz üç dört tanesine beraber gülmüştük. Pembe diziler yanında pırlanta kalır, fark etmedim sanma. Budala değilim ben. Ama Alejandro hikâyeleri bir araya dizme sanatını biliyordu. Dilinde bir

şey vardı (bakıyorum da müstehcenliğe çalışan aklın sırıtmana neden oluyor) kelimeleri tam gerektiği yerde kullanmayı sağlayan bir şey, tüm lüzumlu nüansları ve tonlarıyla, renkli boncuklarını dizerken gösterdiğinden çok daha fazla bir zarafet ve bilgelikle. Endülüs'te sırf isimlerini zikrederek çiçekler yeşertip kuşlar uçurabilen cadılar olduğu anlatılagelirdi; onunki de böyleydi inan bana. Alejandro bir şey anlattı mı onun nasıl hareket ettiğini fark edip görebilirdiniz. Bunun için ustalıklı bir eser kaleme aldığını keşfettiğimde hiç mi hiç şaşırmadım.

Terradillos bak. Onu başka herhangi biriyle kıyasla. Mesela Berens diyelim. Hiç Berens okudun mu, dizelerini okuyuşuna hiç kulak verdin mi, bir budalaya dönüşmezden evvel demek istiyorum. Filanca şeyden ötürü birinci eserine ödül, filanca başka bir şeyden ötürü ikinci eserine ödül. Burada İspanya'da ona hayranlık besleniyor, çünkü modernize olmuş bir Bécquer gibi bakılıyor bu tiplere. Dostluktan ya da siyasi yayıncılıktan ötürü ödül dağıtma mekanizması daha moda olmadan evvelki tarihlerde bile Berens'e ödül verilmeden bir sonbaharın geçtiği vaki değildir. Alejandro'ysa onun yanında...

En fazla birkaç aylığına Gorostiza'nın yanına yerleşmesine izin verdim, şu Madrid'e uyum sağlama meselesinden ötürü. Çünkü büyük oranda burası hâlâ güveni sarsılmış, kukuletalı, dilsiz, kendi içine kapanmış, kimseyi görmek istemeyen bir kentti. Bize Cüce'nin armağan ettiği bu leş gibi çürümüş bakliyat kokan öbek öbek pislik tepelerinin ortadan kaldırılacağına gencecik halimle zor bela inanıyordum. Kendi kendime, Alejandro şayet biriyle paylaştığı bir dairede tüm bunlara katlanabilirse, benim evim ona cennet gibi gelir diyordum. Böylece işte bir hafta sonu partisinin ardından benimle yaşaması için getirdim onu.

Elyazmasını nasıl keşfettiğimi sana anlatmışlardır. Muhtelif kereler Alejandro'dan yazdığı bir şeyleri, şairlik kanıyla muhakkak kurguladığını düşündüğüm bir şeyleri göstermesini istemiştim... Bana daima hayır, yazar değilim, diyerek yanıt verdi ve onu rahat bırakmamı istedi. Ona bir daktilo satın aldım, bakayım onu ayartabilecek miyim diye. Onu kendi halinde rahat bıraktım, bakayım yalnızlık ilham perilerini harekete geçirecek

mi diye. Ama tık yok. Daktilonun kapağını bir kez bile açmadı, üstelik yalnızlığın ona ilham verdiği de yoktu, en azından yazmak için. Bir keresinde, söylediğimden daha erken bir saatte döndüm eve ve onu yan dairedeki Çinliyle yatakta buldum. Kapıyı açtığında kimonosunun önü açıktı, memeleri fora karşıma çıkınca, ne yapayım, orospu sandımdı kızı. Tabii ki özür diledim.

Çünkü, (bir parantez açıyorum) Alejandro'nun her şeyi paylaşmak gibi bir eğilimi vardı: Yemekler, okuma, fikirler ve cinsellik. Önüne bir tabak mı koydunuz illa ki sizin de tatmanız için ısrar ederdi. Şayet bir polisiye romanın içine gömülmüş vaziyetteyse sizi çağırır ve hoşuna giden bir paragrafı yüksek sesle okurdu. Olur da gecenin bir vakti aklına bir hata, bir gözlem, bir şey geliverirse onu anlatmak için sizi uyandırırdı. Ve yatak ona göre yalnız başına uyunacak bir yer değildi. Sadece bencil insanların mastürbasyon yaptığını söylerdi.

Bir sabah Alejandro, Calle Goya'daki yerine gittiğinde bir çanta buldum, içinde kirli çamaşır varmış gibi geldi bana. Açtım. Oradaydı. *Yalana Methiye*, elle yazılmış, okunaklı harflerle. Saatler sonra son sayfayı bitirdiğimde gözlerimde yaşlar vardı, sana babam üzerine yemin ederim, Tanrı'nın inayeti üzerinde olsun. Orada bir şey vardı, sesli ve sessiz harflerden yapılmış, evet işte bu edebiyat, dediğimiz anda kastettiğimiz şey vardı. Ve istersen büyük harfle bir E yaz aynı kapıya çıkar.

Her şeyi eski yerine yerleştirdim ve elyazmasını büroya bıraktım. Urquieta'ya telefon ettim, büyük olasılıkla ondan başka bir şey isteyeceğimi düşünmüş olmalı. Onu görmem gerektiğini söyledim. Müdavimi olduğu kahvede buluştuk.

Nefes nefese kalmış ve gergin bir halde oraya vardığımda, kafasında peruğu, keskin gülümsemesiyle oradaydı. İki eliyle bileğimi kavradı ve ona her şeyi anlatmamı istedi. Hiç Urquieta'yla konuşma fırsatın oldu mu bilmiyorum, ses tonu babacan, duraksayarak konuşan jönlerinki gibiydi. Beni sakinleştiriyordu.

"Bana bunun hakkında ne düşündüğünüzü söylemenizi istiyorum" diyerek, romanı burnuna doğru uzattım.

"Senin mi?"

"Bir arkadaşımın."

"Bir arkadaş, anlıyorum" diyerek gülümsedi yeniden.

"Okuyun" dedim büyük bir ciddiyetle. "Lütfen okuyun."

"Bunun hepsini buracıkta bir çırpıda okuyup bitirmemi isteyecek değilsiniz herhalde."

"Başlayın" diye emrettim, "Sonra söylersiniz."

Belki ayartıcı görünmek için, belki yaşlı danışman rolü hoşuna gittiğinden, veyahut da deneyimli okur olarak içgüdüleriyle bu çabanın zahmete değeceğini hissettiğinden... Urquieta sözümü dinledi. Tombul burnunun üstüne gözlüğünü yerleştirdi, başlık sayfasını gözden geçirdi, elyazısı ve mürekkebin rengi üzerine yorumda bulundu, nafile yere yazarın ismini aradı taradı, saklıdan peruğunu düzeltti ve sayfaya dönerek okumaya koyuldu. Lafı dolandırmadan söyleyeyim sana: Adam işinin erbabıydı.

Ağzımı bile açmadım. Garson bize peş peşe kahve servisi yaptı durdu. Neredeyse bir saat sonra gözlerini kaldırdı.

"Kimin bu?"

"Her şeyden evvel fikriniz nedir?"

"Dikkate değer. Şu ana kadar okuduğum kadarıyla çok iyi. Mükemmel."

"Ustaca yazılmış bir eser değil mi?"

"Henüz bilmiyorum. Bitirmedim. Ve en azından bir kez daha okumam gerek."

"Bay Urquieta. Ben bunun öyle olduğunu biliyorum. Tek istediğim sizin de bunu doğrulamanız."

"Kızım daha çok bilgiye ihtiyacım var. Kimdir bunun yazarı? Nasıl geçti senin eline?"

"Bay Urquieta bundan daha fazla bir şey söylemek istemiyorum. Biliyorum ki sizin de *Yalana Methiye*'nin biricik, önemli, büyülü bir eser olduğundan şüpheniz yok. Onu yayımlamamız gerek. Yani, siz yayımlamalısınız demek istiyorum. Ona hak ettiği ünü kazandırmalısınız. Bunu sanat aşkı adına yapın Señor Urquieta." Aşırı duygusal, yapış yapış olmuştum. "Gelecek nesiller size müteşekkir kalacak."

Nedendir bilmem, Urquieta'nın gözleri her daim nemli gibiydi, adeta bir şey ona sürekli komik geliyor ya da acı veriyor gibi, etrafını saran kaşlar ya da kirpikleri olmadan çıplaktılar,

tıpkı bir tür kurt köpeklerinde olduğu gibi. O gözler baştan aşağı, adeta tedbirli bir alıcı gibi yüz hatlarımda gezindi, boynumun oyuğunda, bluzumun kavislerinde ve geri kalan kısımla da hayal gücü meşgul oldu. Urquieta'nın en sıradan ve buz gibi pratik konuşmaları, nasıl biteceğine pek de önem atfetmeden, bir baştan çıkarma stratejisine çevirmeye bayıldığını bilmeyen yoktu. Avdan haz alıyordu. Şayet karşısında konuşan kişi ona en ufak bir estetik haz sunuyorsa, Urquieta bir tacizcinin dokunulmazlığıyla sesini ve bakışlarını onu okşayacak kıvama sokardı ve karşısındakine vereceği muhtemel rahatsızlık umurunda olmazdı.

Beni bakışlarıyla yemesine, incelemesine izin verdim, bakalım kimin sabrı daha sağlam. L ve t harflerini telaffuz ederken ihtiyar dilini üst dudağında gereğinden uzun bir saniye boyunca bekletiyor ve cevap vermeden önce gözleri bedenimin herhangi bir yerine sabitlenmiş, adeta mıntıkaya sahip çıkmak istercesine duraksamayı uzattıkça uzatıyordu. Böylece saniyeler geçti.

"Sanat aşkına. Güzel. Bakacağız. Elyazmasını bana bırakın. Üç gün sonra burada buluşuruz. Cevabımı alırsın."

İki gün sonra Martín Fierro'dayken bir mesaj aldım. Urquieta benimle kahvede yeniden buluşacaktı.

İlk sözleri şunlar oldu: "Üç ay içinde basılır kitap. Önem arz eden sekiz kişiye birer kopya yollarım. Lyon ya da La Ballena Allegre'de kafelerden birinde kitabın tanıtımını yapalım diye düşündüm. Ama daha iyisi aklıma geldi. Bir kitapçı. Antonio Machado'da ayarlayacağız bunu. Tıpkı Paris'te yaptıkları türde bir tanıtım, gerçek bir etkinlik yapacağız. Yer yerinden oynayacak."

Elini koluma koydu. Sana itiraf edeyim: Hakikaten minnettardım ona.

"Beni ne denli mutlu ettiğinizi bilemezsiniz" dedim, "Ama sizi uyarmam gerek, yazarın bunların hiçbirinden haberi yok."

"Bunu bana teklif ettiğini bilmiyor mu?"

"Hayır."

"İyi ama o zaman sözleşmeyi nasıl yapacağız? Kim imzalayacak?"

"Ben imzalarım. Sorumluluğu alıyorum."

"Bak bu benim hiç de hoşuma gitmedi. Neden onu haberdar etmiyoruz? Kimdir bu Hayalet? Ya sonradan bizim aleyhimize dönerse."

Ama benim de hilelerim vardı. Bürokratik içgüdülerine karşı cazibem galip geldi.

"Sizin kimselerden korkmadığınızı biliyorum" dedim gülümseyerek.

"O halde senin yardımına ihtiyacım olacak."

Ferahlayarak, "Güvenebilirsiniz bana" dedim.

"Daima" diye gülümsedi ihtiyar.

"Daima" diye onayladım.

"Peki şimdi söyle, kim bu yazar?"

"Bevilacqua. Alejandro Bevilacqua."

"Arjantinli mi? Berens'le daireyi paylaşan."

"Ta kendisi. Şimdi benim dairemde."

"Anlaşıldı. Peki neden isminin bilinmesini istemiyorsunuz? Kapağa koymamız gerek."

"Elbette, öyle basın, böylece haberi olur. Ama şu anda onu okuduğumdan bile haberi yok. Arjantin'de yaşadığı cehennem azabından çok sarsılmış biçare. Yazar olmadığını söylüyor, ama orada bunun tam aksini kanıtlayan şeyi görüyorsunuz. *Yalana Methiye* ona yeni bir kimlik verecektir. Buna eminim. Yeni bir hayat."

"Pekâlâ" diye sonuca bağladı Urquieta, "Doğumu için hazırlanalım."

Urquieta, evet, açgözlü bir akbabaydı ama aynı zamanda bir entelektüeldi. "Doğum" kelimesi tam tamına doğru kelimeydi. Alejandro'nun gizli kitabının doğumu, hakikatin doğumu. Sana yemin ederim, öyle mutlu oldum ki, boynuna atılmama ramak kalmıştı. Gerçi Urquieta'yı teşvik etmeye de gerek yoktu; zaten işi, kolumu tutmaktan parmaklarını elbisem ile koltuk altının arasından kaydırmaya vardırmıştı. Ama o anda hiçbir şey umurumda değildi. Her zaman düşünmüş olduğum gibi, Alejandro yazardı.

Sana neden söz ettiğimi anlıyor musun benim meraklı Terradillos'um? Yazar, ama iliklerine kadar yazar, öyle Martín Fierro'dan gelip geçen ve Quita'nın edebi akşamlar sevdasının

sefasını sürenler gibi değil. Onları bir mukayese et de bak, elmayla armut gibi farklıdırlar. Malumun işte, gözümüzü mecburen kapıya dikmiş halde, aman şairin ağzından tek bir münasebetsiz laf, yasaklı bir isim çıkmasın diye, içinde kızıllara meyilli ya da Rusya Ana kokan tek bir şey olmasın diye tetikte bekleyerek nice şiir gecelerine katılmışlığım var. Ve buna rağmen, hepimiz bizi karanlık akşamlarda aydınlatacak o tehlikeli ışık saçan dizelerin beklentisi içindeyken... Tek bir kelime yok. Tanrım! En sık olarak tabii ki Berens'i o küçük kürsüye çıkmış, üzerinde ithal takım elbisesi, bir kertenkele dilini andıran, göbeğine sarkmış ipincecik ve kısa kravatıyla ve adeta bir tek kendisi onların sırrına ermiş ve bizler budala sürüsüymüşüz gibi, yüzünde hafif bir sırıtmayla dizelerini okurken dinlemiş olduğum geceler yok mu... Urquieta kusursuz biçimde biliyordu aradaki farkı. Ve derhal bunun hakiki olduğunu da anladı, arenada ölmeye mahkûm bir boğa.

Teknik ayrıntılarla başını ağrıtmayayım: Mühürlü zarflar, gizli saklı edilen telefonlar, neler olup bittiğini öğrenmek isteyen Quita (çünkü ondan bir şey kaçmazdı), bir başka meraklı çakal Gorostiza'yla dedikodu yapan Quita, Aziz Cristobal namına kimseye tek laf etmeyeceğine yemin billah eden Quita, haberi olan Berens (nasıl olduğunu bilmiyorum), daha fazla yeminler, daha çok kaçamaklar, gizli toplantılar. Ve sonrasında baskının son hali, kapak tasarım, Max'ın ilk tasarladıkları hakkında tartışmalar. Ve nihayet son kopya, basılı metnin gerçekliği, kapaktaki başlık *Yalana Methiye* ve Alejandro Bevilacqua'nm ismi.

Hiç unutmuyorum, Urquieta'nın tamamlanmış ilk kopyayı ambalaj kâğıdına sarılı halde bana vermesi için buluştuğumuzda yağmurlu bir akşamüstüydü. Titriyordum. Ertesi sabah Alejandro'ya bir kahve ikram ettikten sonra dörtgen paketi burnuna dayadım. Beriki kâğıdı açtı, kitabı aldı, bir bana bir kapağa baktı, sonra yine bir bana bir kapağa baktı, kitabı açtı kapadı, bir kez daha açtı ve kapadı, sonra tekrar kâğıdına sardı ve masanın üstüne öylece koyup tek kelime etmeden öteberilerini topladığı gibi çıkıp gitti.

O gün tanıtım toplantısı vardı ve neler olup bittiğini biliyorsun. O yapışkan Manguel eteğime asılmış gibi ısrarla yanımda durmak istemişti ve sonunda rahat bıraksın diye beni önce bir

kahveye sonra da eve götürmesine razı olmak zorunda kaldım. Alejandro geri dönmedi. Onu tüm gece boyunca ve ertesi sabah bekledim.

Pazar günüydü. O gün gidenin gelenin ardı arkası kesilmedi. Quita, kasanın anahtarını unuttuğu bahanesiyle, Gorostiza hakiki bir ahret sorgu suali yürütmek üzere (onu görmeye biri gelmiş miydi, herhangi bir emareye ulaşmak için evraklarını gözden geçirebilir miydim), Urquieta babacan ve ihtimam gösteren bir edayla... Bir daha bir daha bir şey bilmediğimi anlattım: Nerede, nasıl niye... Nihayet öğleye doğru hepsini başımdan savdım ve kapıyı kapamamla müfettiş Mendieta'nın ziyarete gelmesi bir oldu. Haberi ondan aldım.

Sana doğrudan ve apaçık söylense de böylesi şeyler hemen dank etmiyor insanın kafasına. Anlayamıyorsun çünkü nasıl anlayacağını bilmiyorsun, onları karşılayacak bir bölme yok beyninde. Sana anlattıkları şeyin mümkün olduğuna inanmaktan acizsin çünkü onlar anlatana kadar başına böyle bir şey hiç gelmemiş. Adeta dünya haritanda var olmayan bir bölge gibi. Denizin öte tarafında, orada var olabileceğini kendi kendine söyleyene kadar Amerika'yı keşfedemezsin.

Daha sonraki günleri her an kapıdan girecekmiş ya da öteki odadan bana seslenecekmiş gibi, gözyaşları içinde ve uyuyarak geçirdim. Bir ara hepsini ben uydurdum gibi geldi: Karşılaşmamızı, birlikte hayatımızı, yataktaki konuşmalarımızı ve gizli kitabı.

Dikkat et. Anlattığım bu hikâyeler bana mı, ona mı, kime ait bilemiyorum. Hayatını kelimelerin arasında geçiriyorsun, söylediklerin ve sana söylenenlerden hayal ettiklerinle hikâyeler biriktirerek, bir şeyin şu veya bu sebepten ötürü şu veya bu şekilde neticelenip öyle veya böyle olduğuna inanarak... Ama hiçbir şey asla bu denli basit değil, doğru mu? Sanırım onları bir kitapta okuyacak olaydık ayırt edemezdik, bu şeyleri ifa edenin, tam da öyle davrananın bizzat kendimiz olduğunu bilemezdik. Daima Alejandro'yu tanıdığımı sanırdım, yakinen tanıdığımı, tıpkı kolunu bacağını kopardığın bir bebeği tanıdığın gibi. Ama hayır.

Alejandro bir seferinde Buenos Aires'teki şu kuklacı kızla olan meselesini bana anlatmıştı. O zamanlar çok gençmiş ve

hayatını o kukla eviyle kazanan ihtiyar Almanla tanışmış. Kız onun yardımcısıydı ve o zamanlar ergenliğe girmiş Alejandro da ne istediğini biliyordu, ihtiyarı baldırlarının okşanmasına ya da poposunun ellenmesine aldırmadığına inandırdı, yeter ki Loredana'nın yanında yöresinde olabilsin. Ben derim ki özellikle de yatakta yaklaşabilsin, tıpkı eczanede olduğu gibi, ama Alejandro'nun o zamanki körpecik hali her halükârda bana uymaz, ceketimi çıkarma zahmetine bile katlanmazdım. Ama anlaşılan o ki Loredana oyunu sürdürmüş ve ihtiyar, Alejandro'ya sevecen gözlerle bakıp bir yandan öbek öbek kuklalarını düzenlemekle saatlerini harcarken, kızsa içine külot giymeyi unutmuş, bacakları ayrık, eteği yukarı sıyrık vaziyette veyahut bluzunun düğmesini açık unutmuş, göğüslerinin alt kısmında esmer tenin üstünde bir dantel parçası görünür halde çocuğun önünde otururmuş.

Alejandro kızın tek kelime etmeden çekip gitmesine dayanamamış ve terk ettiklerini öğrendiğinde peşlerinden Şili'ye gitmiş. Benim de kendi adıma birden çok defa doğrulama fırsatı bulduğum üzere, Alejandro'nun aşağılanmış hissetmeye tahammülü yoktu.

Bana anlattığı kadarıyla otelin yemek salonunda karşılaştıklarında herkesin önünde ona orospu muamelesi etmiş. Birlikte yedikleri haltı tarif etmiş bir güzel. Onu polise gitmekle tehdit etmiş. İhtiyarı kendisini iğfal etmekle suçlamış. Kendisine para vermelerini istemiş. Buenos Aires'e dönmeden önce tiyatronun soyunma odalarına girerek, öfkeden köpüren bir boğanın çitleri boynuzlayıp devirmesi gibi, kuklaların kostümlerini yırtmış ve koskocaman cinsel organlar çizmiş ahşabın üstüne.

Bakalım beni anlayacak mısın? Alejandro bana bunları anlatırken bir itirafta filan bulunmuyordu. Yatakta bir yandan ellerini bedenimde gezdirirken anlatırdı bunları bana. Sanırım, kendini yakıp kavurmak için anlatıyordu, maceralarının aynı zamanda beni de yaktığını düşünüyordu.

Sana doğruyu söyleyeyim mi? Onu zor bela dinliyordum. Ona bakıyordum ya da daha doğrusu onu Martín Fierro'da ilk gördüğüm zamanlardaki, ona âşık olduğumu düşündüğüm zamanki halini anımsıyordum ve insanın gayet iyi bildiği bir

yolda geceleyin el yordamıyla ilerlemesi gibi onu izliyordum gözlerimle. Yanılmayı seviyordum, bedeninin beklenmedik bir yerine denk gelmeyi, karanlık, ateşli bir bölgeye dair sezginin doğrulanmasını... Hakikiymiş uydurmaymış, hayatının tarihçesini vermiş vermemiş umurumda değildi. Ne anlatırsa anlatsın sesi içimi gıcıklandırıyordu. Dışarıda değil ama yorganın altında her şey bir hülyadan ibaretti. Bu olaylar sahiden olmuş ya da o olmasını arzulamış, benim için ikisi de aynıydı.

Alejandro illa ki hepsiyle birlikte olmuştur. Ama şu kadarını diyeyim, kıskançlıktan eser yok bende, bunu gözümü kırpmadan söyleyebilirim. Loredana'yla yattığını sanmam, çünkü henüz kelimelerin deneyimine sahip değildi, sadece bedenine yalnızca hareket ettirdiği bedenine. Ama karısıyla buna sahipti, bir daha karşılaşmadığı o Graciela'yla. Bunu bana hiç söylemedi ama insanın havaya suya gereksinim duyacağı gibi özlüyordu onu. Ve özellikle de birisi onu elinden almış olduğundan, birisi onu kolundan tutup infazcıların kucağına teslim ettiğinden. Biliyor musun? Alejandro bunu asla unutamıyordu. İkisini, onu ve Graciela'yı birbirine çok benzer buluyorum, aynı sahnenin iki usta aktörü gibiler, ne bir hatalı mimik, ne yersiz bir cümle, yatakta ikisi yapayalnız ya da bir figüranla beraberler – aralarında kaçınılmaz, profesyonel ve ikili bir saldırıya maruz bırakmak üzere perde arkasından çıkardıkları bir figüranla.

Ben de dahil tanıdığı diğer kadınlarla farklıydı durum. Geceler boyu tarif ettiği bir dolu diğer kadına gelince, Alejandro'nun onları ağzından çıkan tek kelimenin esiri haline getirdiğini biliyordum, tıpkı çarşının ortasına çömelip de anlattıklarıyla kalabalıkları büyüleyip susturan o hikâyeciler gibi.

Bana en komik gelen Quita'ydı. Sabah büroya girişini görünce, bir önceki gece Alejandro'yla yattığına kalıbımı basıp bunu yüzüne vurabilirdim. Tilki akşam eve gelmemiş olduğundan değil, zira ilk günümüzden itibaren benden talep ettiği özgürlük buydu ve ben de bunu kabullenmiş, buna teslim olmuş hatta bunu arzulamıştım... Quita'nm teni yanar döner, ipeksi bir hale bürünmüş olduğundan, adeta Alejandro'nun üzerine boca ettiği kelimeler hâlâ mavi, kırmızı ve yaldızlı, damarlarından yukarı doğru akıyormuş gibi durduğundan. Hiçbir zaman ken-

disiyle Quita'yı bir çift olarak kabul etmemiş olan Gorostiza ona hüzünlü, sessiz bir gülümsemenin ardından bakardı. Onu hiçbir şeyden ötürü kınamadığını sanıyorum, yeter ki oracıkta eteğinin dibinde her şeye burnunu sokar vaziyette kalmasına göz yumsun. Halbuki Quita'yı soracak olursan bir hayli kıskançtı, ya da daha doğru bir nitelemeyle anaçtı, tıpkı Acılı Meryem gibi, sevgili erkeğini kollarında, bağrında tutmak isteyen kadınlardandı.

Sadece bir keresinde Alejandro rahatlığını kaybetmişti. Geç saatte geldiği bir geceydi. Biriyle karşılaştığından bahsetti ama kim olduğunu söylemeye yanaşmadı. Durmaksızın, saatler boyu konuştu. Burada kimseyi baştan çıkarmak değildi söz konusu olan, belki bir tek kendisini baştan çıkarıyordu ya da teselli ediyor ya da cesaretlendiriyordu... Zaten kimi kısımlarını, epey bir kısmını anlatmış olduğu, bitmek bilmeyen hapishane yıllarından başladı ama bu sefer içeriden, sanki de bir kez daha kokularla, temasla, günlük nesneler vasıtasıyla yeniden o cehennemde yaşamaya dönüyormuş gibi. Nasıl anlatsam bilmiyorum: Adeta zamanı kat ederek.

O vakitler Buenos Aires'te artık geleneksel olmaya başlayan bir tarzda yakalamışlardı onu: Kaldırıma yanaşan Ford Falcon, onu omuzlarından tutup sürükleyen iki kara gözlüklü adam, gözlere bant, elektrik verilmiş kapı elceklerine dokunmama emri. Gözbağının altından La Recoleta mezarlığına yakın bir sokakta olduğunu sanmıştı: "Beni okula götüren tramvaya binerdim oradan" diye düşündü o an. Ve aynı zamanda, "Eğer bu o vakit olmuş olsaydı, beni nasıl götürdüklerini oturduğum yerden görürdüm. Çünkü daima o yöne bakardım."

Görünmez kimi kapıların önüne geldiklerinde adamlardan biri telsizini alarak, anlaşılan kapıyı açmaları için gerekli parolayı söyledi: "Uranyum." Alejandro'nun hapisliği sırasında öğrenmeye mecbur kaldığı yeni kelime dağarcığının ilk sözcüğüydü bu, adeta çok geçmeden geçmiş yaşamını silmeye ve hayaletvari ellerin ağdalı bir el yazısıyla kara tahtaya şifreli terimler –*ameliyat odası, makine, ızgara, yumurtalık, aslan kafesi, kukuleta, ara duvar, yatak, tüp, kamara, uçuşlar, balık yemeği, balık fanusu*– yazdığı iğrenç bir okula başlamaya mecbur tutulmuş gibi. Terradillos yaz

bir kenara, bu tarih ve belge. Bana anlattığı haliyle anlatıyorum sana, lafı dolandırmadan. Haydi bakalım.

İlk günlerde onu arkasına bir şey yaslamadan, gözleri bağlı, saldırı bekleyen boğa güreşçisi gibi hiç kıpırdamadan, gergin oturttular. Bağın altından bakmayı, muhafızları seslerinden tanımayı, başkalarının varlığını hissetmeyi öğrendi. Hücrenin büyük olduğunu ve kendisinin orada kalan tek kişi olmadığını sanıyordu. Düzensiz aralıklarla kapının açılıp kapandığını işitip birinin, eline bir tabak çorba ya da bir bardak su tutuşturduğunu hissediyordu. Ortada tuvalet ihtiyacını gidermesi için küçük bir kuyu vardı. Bir zaman sonra bu binanın adının Lağım olduğunu öğrenecekti.

Üç dört gün sonra adamlar hücreye girerek gözbağını açtı. Onu gözleri ışıktan kamaşmış halde, kusursuz biçimde düzenli, büro görünümünde bir odaya götürdüler. Bir çalışma masasının önünde ayakta dikip tek kelime etmeden general San Martín'in* portresinin altına odanın öteki ucuna oturmaya gittiler. Ona bir süre sonra sandalye getirdiler. Böylece sessizlik içinde iki üç saat geçti. Sonra ayağa kalktılar, kapıya yöneldiler ve neredeyse tıpatıp aynı iki başka adam içeri girip diğerlerinin yerine geçti. Bu oyun en ufak bir değişikliğe uğramadan ve tek kelime edilmeden neredeyse bir hafta kadar sürdü. Bazen Alejandro masanın üstünde ya da oturduğu yerde kafası arkaya kaykılarak uyuya kaldı ve bunun üzerine adamlardan biri onu kaldırıp tokatladı. On on iki saatte bir, önlüklü bir kadın ona yiyecek içecek bir şeyler getirdi. Alejandro yemek yiyip içti ve gözleri açık uyumayı denedi. Kimse tek kelime etmiyordu.

Tehdidi telaffuz etmemekten, imgelemin kendi cehennemini kurmasından ve olabileceklerden duyulan korkunun daima gizli bir somut örneğe şekil şemal vermesinden ibaret bu oyunun ne olduğunu artık biliyoruz. Açıkça dillendirmeden bir şey vaat etmek bu. Perdeyi açmak ve sahneye kimseyi sokmamak. Bir kapının ardından bir çığlık sesinin, bir kemer şaklamasının, karanlıkta bir metal gıcırtısının duyulmasına izin vermek. Tahayyül ediyorsun, değil mi?

* José de San Martín (1778-1850). Arjantinli ulusal kahraman. Bolívar'la birlikte Güney Amerika'nın bağımsızlığının başlıca mimarıdır. [ed. n.]

Biliyoruz bunu. Yazmak, Terradillos, bir sessizlik, konuşmama biçimidir, Vallejo'nun dediği gibi, kelimelerin tekrar sayfada kök salmalarını sağlamak üzere onların kolunu kanadını kesme işi... Ses kısıklığına, isteksizliğe, gizli kapaklılığa göre terbiye edilmediğimden Latin Amerika edebiyatına ziyadesiyle düşkünümdür. Bir okur olarak konuyu dağıtmama izin verir misin? Güney Amerika'nın hikâyecilerinin başından beri, sözümona büyük mekânları tarif eder ve devasa destanları anlatır gibi yaptıklarında aslında tek yaptıkları belli ipuçları sezdirmek ve kimi izler bırakmaktı. Birbirinin ardı sıra gelen kalın romanlarda kuşkusuz muazzam dramalardır tesis edilen, ama her şeyden öte ana sav, onca sayfa sebebiyle dikkatimiz dağıldığından, neredeyse okumadan geçtiğimiz aceleci, çorba gibi bir paragrafın içinde gömülü birkaç kelimeyle özetlenebilir. Kimi zaman bir diyalogda, bir dipnotta, hatta başlıkta gizlidir. Geri kalan kısım şayet ölümsüz olanı saklamaya hizmet etmemiş olsa fazlalık olarak addedilebilirdi. Şüphesiz okumuş yazmış Anglosaksonlar da siyasi değil daha ziyade metafizik, entelektüel değil daha ziyade tensel bir şiddet edebiyatına bu açıdan inanıyor. Öyle aşikâr şiddet değil sözünü ettiğim, diğeri, ihtiyatlı, sinsi olanı. Darbenin altında yara, hakaretin altında aşağılama, başka bir maskenin ardında bir diğeri, herkesin bildiği bu. İnan bana. Yalan: İşte bu, baştan sona tüm satırların en büyük konusudur.

Alejandro'nun bana anlattığı kadarıyla nihayet ona vurmaya başladıklarında acıyı neredeyse bir ferahlama gibi duyumsamıştı. Saatler, günler boyu en gaddar işkenceleri, en dayanılmaz eziyetleri hayal etmesine neden olmuşlardı. Bıçak, ateş, su, havasızlık, hepsini ete kemiğe bürünmüş halde hissetmeden önce teker teker gözünün önünden geçirmişti. Bir karıncayı incitemeyen, bir kediye halel gelmesine bile dayanamayan o, hepsini hayal etmek zorunda kaldı. Ve derken hepsi gerçekleşmeye başladı, ama farklı bir tarzda.

Anlattığı kadarıyla onu durmadan ziyarete gelen adamlardan birinin, kadın gibi, yumuşak ve körpecik teni vardı. Bunu biliyordu ya, onu gördüğünden filan değil (adam Alejandro'nun gözleri bağlı olmadan içeri girmiyordu) adeta el falına bakan bir çingene kadın gibi, her geldiğinde ellerini tutuyordu. Sonrasın-

da ayaklarında prangalar ve elleri kelepçeli halde onu cerrahlardan birinin (böyle diyorlardı) işini gördüğü dehlizlerden birine götürdüklerinde, Alejandro yumuşak tenli adamın orada aynı şekilde üzgün ve sessiz durduğu gibi bir izlenime kapılmıştı. Alejandro onu Loredana'nın kuklalarından biri gibi canlandırdı hayalinde; çubuğunun üstüne dikilmiş, kollarını sağa sola dengeleyerek öylesine kaskatı ve sabit, sadece sağa sola dönebilen, mika gözleriyle dimdik bakan ve cilalı elmacık kemiklerinden sahne ışıklarının yansıdığı bir kukla. Canavarlar listesinde bu hayalet kabilinden yaratığa Kukla adını vermişti. Bu kişilik o kadar takıntı yaratmıştı ki, Madrid'e gelişinden iki üç gün sonra bir kahvede otururken, dükkânın birinde hatta Martín Fierro'da Kuklanın sesinin kulağına çalındığını sanmıştı. Anlaşılan pek çokları cehennemlerinden çıktıktan aylar sonra bile halüsinasyonlar görmeye devam ediyordu.

Alejandro ilk hücresinde geçirdiği zaman boyunca ona ne sorduklarını ve ne yanıt verdiğini anımsamıyordu. Karmakarışık biçimde darbeleri, bağırtıları, korkunç sessizliği, duygusuz ruhsuz suratları, tükürükleri, duvarın arka tarafından kadın ve erkeklerin haykırışlarını, göremediği yaralarının acısını, kâbuslar olmaksızın hafif uykuları, mütemadiyen yanık tutulan lambayı, karanlık özlemini, susuzluğu anımsıyordu... Bir an geldiğinde Graciela'nın ölmüş olduğunu anlamıştı; sonra öyle olmadığını, cerrahlardan biriyle birlikte olduğunu söylediler ona; sonra ona uzak bir hapiste işkence ettiklerini... Acaba hiç doğruyu öğrenmiş miydi, bilmiyorum.

Kendi kendisinden ayrıldığı, ikiye bölündüğü hissine kapılmıştı, orada olan kopyasıydı, uzanmış ya da oturmuş halde bekleyen ya da hiçbir şey beklemeyen halde. Gerçek zamanın kıyısında yaşadığına dair sonrasında da asla dinmek bilmeyen hissiyatı bu bitmek bilmeyen aylar boyunca edinmişti. Onu tanıdığımda bazı akşamlar uyanıp kendini çoktan ölmüş ve benim yanımda uzanır halde gördüğünü söylerdi.

Bir gün onu hiç açıklama yapmadan içinde yalnızca iki döşek olan bir hücreye naklettiler. Bir köşede alaturka tuvalet ve bir lavabo vardı. Bu tesisat lüksü Alejandro'yu şaşkına çevirdi. Epey bir zamandır teninden suyun akıp gitmediğini anımsa-

dı. Onu yalnız bıraktılarsa da lavaboya kadar gidip musluğu açmak için epeyce bekledi. Buz gibi su mutluluktan gözyaşları dökmesine neden oldu.

Derler ki alabildiğine soğukta bedenimiz ritmini düşürür, kalbimiz daha yavaş atar, kanımız ağır ağır akar. Bu haftalar sırasında Alejandro'nun hisleri daha belirsizleşmiş, nesneleri algılayışı yavaşlamıştı. İkinci döşekte de birinin olduğunu fark etmesi saatler sürdü. Gümbür gümbür bir ses adını sorduğunda, ancak o vakit orada etten kemikten birinin olduğunun ayırdına vardı. Kemikten ziyade etten: Alejandro'nun ona hitap ettiği isimle Domuz (bana gerçek adını asla söylemedi) boy fukarası bir adamdı, kolları ve bacakları öyle kısaydı ki gövdesinin iriliğine ve göbeğinin şişkinliğine rağmen insanda cüce izlenimi uyandırıyordu. Çok kenar üçgenleri andıran bir burnu ve daima kötü tıraş edilmiş gibi duran sakalları vardı. Tek çekiciliği (Böylesine hantal bir yaratığın çekiciliğinden söz edilebilirse şayet) sesiydi. Domuz gevezenin tekiydi. Buna karşın Alejandro nasıl konuşulacağını unuttuğunu sanıyordu.

Çok geçmeden Alejandro Domuz'un yetkililerle garip bağları olduğunu fark etti. Bir mahkûm olmaya mahkûmdu evet, ama tabiri caizse kaymak tabakaydı. İçeri girişteki kaçınılmaz meydan dayağının ardından (Alejandro'ya tek bir ayrıntıyı atlamadan anlatmıştı) bir kere olsun kılına dokunmamış olmaları bir yana sayısız küçük iyilikte de bulunuyorlardı. Bazen kitap ve dergiler getirdikleri oluyordu, bunları Alejandro'yla gizli saklı paylaşırdı, bazense özel yemekler getirirlerdi, bunları tek başına yalayıp yutardı. Aynı zamanda, bir dolma kalem ve kâğıt da veriyorlardı ve Domuz muntazam katip yazısıyla, Alejandro'nunkine çok benzeyen yazısıyla kâğıtları doldurarak saatlerini geçiriyordu. O ne kadar kısa boyluysa bir o kadar fidan gibi, o ne kadar şişmansa o kadar sıska, Pájara dedikleri, Domuz'un cin çarpmış gibi, deliler gibi ateşli bir sevdayla tutkun olduğu bir karısı vardı. Domuz'u zırt pırt ortak hücrelerinden çıkarır Pájara'nm girdiği ötekine koyarlar ve ikisi geceyi orada geçirirdi.

Pájara bu dünyada sadece bir başka tuhaf yaratıktı, o kadar. Uzun bacaklarının üstünde sağa sola çalkaladığı küçücük kalçasını iyiden iyiye öne çıkaran mini eteği, sarık gibi başının üstüne

toplanmış ve en tepesine daima eksantrik bir şapka oturtulmuş saçları, kızıl ruj sürülmüş dudaklarıyla, elinde küçük bir paket tatlıyla sanki nekahet döneminde bir hastayı ziyarete gelir gibi geliyordu akşama doğru. Alejandro'nun sadece iki ziyaretçisi vardı: Nabzını ölçen hastabakıcı kılığında orta yaşlı bir kadın ve İyi çobandan* bahseden melankolik genç bir rahip. En berbat seansların ardından, yanına geldiklerini muğlak bir şekilde fark ettiği bu insanlar, duvarlarında "Mutluluk bulvarı" veyahut "Sükut sağlıktır" gibi tabelalar bulunan o koridorlar boyunca onu sürükledikten sonra ellerinden ve ayaklarından yatağa bağlıyorlardı. Onlarla kıyasladığında obez cüce ve uzun boylu kadın ona gerçekdışı gibi geliyordu ya da inanmak istemediği bu dünyanın diğer yaratıklarından pek az gerçek...

Domuz'un hücresine nakledildikten sonra cerrahlarla olan seansları giderek azaldı ve en sonunda tamamen bitti. Alejandro bunun nedenini asla bilemedi. Böylesi yerlerde kendine has formül ve geometrileriyle insanlık dışı bir mantık hüküm sürer. Burada geceler ve gündüzler, sabahın hasretle beklenmesi mi yoksa ondan korkulması gereken bir şey mi olduğunu bilemeden geçirdiğiniz uzun beyhude bekleyiş süreleridir. Ve bu esnada Domuz ona deyim yerindeyse giderek daha fazla şefkat ve suç ortaklığı gösterir gibidir. Havana'nın tatlı parfüm kokusundan, Karayipler sahilinin bok renginden, bilmem hangi ünlü romancının terasında uzun süren okuma akşamlarından ve hâlâ ılık olan plajda verilen uzun parti akşamlarından söz eder. Ona kitapların özetini yapar (anlaşılan iyi bir okurdur zatî âlileri) gençliğinde tanıdığı yazarlardan dem vurur, ayrıntıları her geçen gün daha da zenginleşen, dönüşen konuşmalar icat edip durur. O anki durumdansa pek az bahseder. Domuz ona şöyle der, "Dünyayı icat edelim kardeş, bunun hepsi var olmuyorsa da yapalım". Ve bir müddet sonra ekler, "veyahut var olmaması gerekiyorsa da."

Bir akşam Domuz kısa bir "bilgilendirme" seansının ardından hücreye geri döndü ve Alejandro'ya Pájara'nın bir daha gelmeyeceğini söyledi. Ona anlattığı kadarıyla, cerrahlar bir alay

* Hz. İsa. [ç. n.]

tarih ve şifreyi soruşturduktan sonra –Domuz anımsamadığını söylüyordu onları– kafasına kukuletayı gözüne bantı geçirmişlerdi. Bunun üzerine küçük dehlizin kapısı açılmış ve Kukla sakince artık sabırlarının tükendiğini ve ayrıcalıklarının da sona erdiğini söylemişti. Bundan böyle karısını beklemesindi, ne bu gece ne daha sonra. Ve kılı kırk yararak, en ince ayrıntısına varana dek Pájara'ya neler olup bittiğini anlatmıştı. Domuz ona inanmak istemiyordu. Beklemeye koyuldu. O gece ve sonraki gece geçti. Alejandro'nun onunla konuşacak cesareti yoktu. Domuz ağzına tek lokma koymuyor, gözünü kırpmıyordu. Adeta en ufak bir dikkat dağınıklığı, firari bir hayaleti gözünden kaçırmasına neden olabilirmiş gibi, gözlerini hücrenin kapısına dikmiş bakıyordu.

Nice sonra diğer mahkûmlardan biri Domuz'un kulağına Lağım civarında çıkan bir silahlı çatışma sırasında bir sürü kadını taşıyan bir aracın alev aldığı bilgisini fısıldayabildi. Domuz bunalım halinden öfke nöbetine geçti ve derken duvarları yumruklayarak, kurtlar gibi uluyarak, öfke nöbetinden hayvani bir kudurganlığa... Sonra üç gardiyan onu "yola getirdiğinde" bile hâlâ debelenip durmaya devam ediyordu. Sonunda alıp götürdüler onu.

Aynı anda cerrahların Alejandro'yla seansları yeniden başladı. Bir gün, Buenos Aires'teki gösteriden beri zaten hassaslaşmış olan kulaklarında sonu gelmeyen bir çınlama bırakan ziyadesiyle zalimce bir seansın ardından, ("adeta kendimi binlerce yoldaşın arasında bulmuşum gibi" demişti bir keresinde) Alejandro ayakları ve gözleri hâlâ bağlı halde döşeğinde yatarken Kukla'nın sesini işitti: "Hoşça kal demeye geldim. Bakarsınız yine görüşürüz. İkimizden biri diğerinden daha evvel ölmezse."

Alejandro yedi sekiz ay kaldı Lağım'da; belleğinde, kollarında, bacakları ve karnında orada yıllarını geçirmişçesine iz bırakan yedi sekiz ay. Birden her şey nasıl aptalca başladıysa öyle sona erdi. Domuz'un götürülmesinden bir hafta sonra, tanımadığı birkaç kişi hücreye girerek Alejandro'ya çıkmasını emretti. Yeniden gözlerini bağladılar, ellerini ve ayaklarını da, onu her zamanki dehlizlerden ve cehennem kabilinden büyük kapılar-

dan geçirdiler ve bir arabaya koydular. "Sanki film makarasını geri sarar gibi" diye yorum yapmıştı bana. "Bana öyle geldi ki her şey yeniden başlayacak."

Bir saat sonra araba durdu. Prangalarını, kelepçesini ve gözbağını çıkardılar, eline bir çanta tutuşturdular ve inmesini söylediler. Başının üstünden muhtelif uçaklar göğe yükseliyordu. Ertesi gün Alejandro Barajas'ta uçaktan indi. Kim derdi ki, o gün İspanya topraklarına ayak basmasını sağlayan o bacaklar, amansızca onu uğursuz balkona doğru yöneltsin.

Ama bu nasıl bir soru böyle Terradillos? Bunun otuz yıl öncesinde kaldığını anımsamalısın. O zamanki yirmi beşlik halimle şu anda üzerimde taşıdığım yarım yüzyıllık küfe arasındaki mesafe kapanır cinsten değil. Olayların sıralamasını karıştırıyorum. Kötü karılmış bir iskambil destesi gibi. Alejandro'nun ölümünden nasıl haberdar oldum hatırlamıyorum artık, o gün bunu ilk söyleyen Martín Fierro'nun kapısından girdiğimde çılgınlar gibi, öldü o öldü o diye haykırarak veda eden zavallı Quita mıydı anımsamıyorum. Yoksa acaba daha öncesinde, ikisinin de öldüğünü –Tito Gorostiza'nm da hayatına son verdiğini– başkası, acaba Berens miydi söyleyen? Ya da beni bir kez daha görmeye gelen ve soru cevap yönteminden daha fazla soru soran, ne kendi söylediklerimden ne de onunkilerden geriye bir şey anımsamadığım o müfettiş Mendieta mıydı? Ne kadarını hayal ettim, ne kadarını biliyordum, bana hangi hikâyeleri anlattılar ve idrak etme özrünü bir nebze telafi etmek adına ne kadarını kendim bir araya devşirdim bilmiyorum artık.

Daha sonraları bunu daha az önemser oldum. Dünya farklıydı. Quita zavallıcık hastalığı süresince beni yeniden aradı, ama suya sabuna dokunmadık. Belki de sonsuza kadar alzhe-imerın içine hapsolan Berens'in durumu en iyi hallolandı. Her şeye alıştık belki, unutuşa bile.

Ara sıra o günlerden bir görüntü gelir yeniden ve kendimi aynada Alejandro'nun bir zamanlar beni sevdiği halimle gördüğümü sanırım. Bak nasıl göründüğüme şimdi, çünkü o zamanlar bu bedenin cazibesi yerindeydi ve daha kıvrak, daha incelikli idi bu kafam. Yaş, duyguları daha keskinleştirmiyor, bilakis

matlaştırıyor, bilgeler ne derse desin. Ellimizden sonra fişekli oklar atmalı bize.* Babam böyle derdi, ben de böyle diyorum.

Terradillos, okur için olduğu gibi, senin için de Alejandro'nun hikâyesi artık sürprizler içermiyor. Olaylar tanıkların keyfine göre düzenlendi ve dosya aziz baş meleğin mührüyle kapandı. *Yalana Methiye* yıllar boyu başarılı olamadı, bir eski moda sahafın vitrininde servet fiyatına satılmasını saymazsak. Şurada veya burada bir küçük yayıncıyla yeniden basımını yapmak istiyorum ama konuya dair tek kelime duymak dahi istemeyen, kim olduğu belirsiz kimi mirasçılarla anlaşmaya varmak imkânsız. Böylesi daha iyi. Bu yolculuk yeniden kaldıramayacağımız kadar kâfi derecede utanç verdi bize.

Alejandro'nun topraklarına ait edebiyatı okumaya devam ediyorum. Bize oralardan, uzaklardan gelen kitaplarda hâlâ onun izini sürüyorum. Günün birinde, önsezilerimi haklı çıkaracak, başkalarının tanıdığı o kişiliğin altında bir romancı, bir şairin yattığının kanıtını bulacağıma inanıyorum hâlâ.

Kesinkes biliyorum ki, aşk denen şey, fantezimizin inandırıcı bir hayalet yaratırken –ya da daha doğrusu karşımızda duran etten kemikten insana nüfuz eden, onun içine yerleşen, gözlerinin arkasından bizi kendisine baktıran, bizim istediğimiz biçimde onun ellerini hareket ettiren bir hayalet yaratırken– kullandığı budalaca bir emin olma hali. Ve bu emin olma haline, o varlığın neticede aziz biri olduğuna dair kesin kanaate bir başka şey daha eşlik eder: Her ne kadar gerçek dışılık bulaşmış ve bir hayal ürünü olsa da onu asla unutamayacağımız, ona asla vefasızlık etmeyeceğimiz ve onun hayatımızın, arenamızın, bizi biz yapan ne varsa hepsinin daima merkezinde olacağından emin olmak...

Sana bir şey anlatacağım ama aramızda kalsın çünkü bu bir saçmalık ve söylemesi mahcup ediyor beni. Bir zaman önce, ikinci el kitaplar satan bir sahafın vitrininde bir şiir koleksiyonu gördüm: Yazarın adı A. Bevilacqua'ydı. İçeri girdim, kitabı satın aldım ve kendimi bir kahvehaneye zor atıp okumaya koyuldum. *Ters Akıntılar* ya da *Karşı Akımlar* gibi bir ismi vardı. Bir dolu

* Boğa güreşinde, korkak ve uysal boğanın harekete geçmesi için kullanılan ok. [ç. n.]

noktalama işareti ve büyük harfle, hafiften aşk dolu dizelerdi. Büyük bir hevesle kim bilir neyin peşinde, Alejandro'nun sesini duymak istercesine, ensemde ellerini, burnumda tütün kokusunu hissederek okuyup bitirdim. Cümlelerinin ahengini, olaylara bakışındaki duraksamalı hali bulduğumu sandım: Hoşlandığını hiç bilmediğim bir yazardan bir epigraf okumak şaşırttı beni. Son şiire geldiğimde başa döndüm. Yayınevi bilgilerinin olduğu sayfada tarihi aradım: Elimdeki baskı doksanların sonunda Montevideo'da yapılmıştı ama ilk baskısı 1961 yılına aitti. Alejandro o vakitler yirmisinde olmalıydı. Kitabı üçüncü kez okudum ve yeniden basım tarihine ve künyeye döndüm. Bunun üzerine gözümden kaçan ya da görmek istemediğim şeyi gördüm: Yazarın soyadı evet Bevilacqua'ydı ama adı Andrés'ti Alejandro değil; benim yazarımla eşsesli bir gaspçı, tanınmadık bilinmedik bir Andrés Bevilacqua, sahte sesi ve sahte dokunuşuyla sahte peygamber, sahte hayalet. Bu hatamı affedilmez bir sadakatsizlik, onun anısına bir saygısızlık gibi hissettim. İşte onu bunca sevmeme rağmen ona ihanet etmiştim. Kitabı masanın üzerinde bırakıp dağılmış bir halde eve attım kendimi.

Bir yerlerde dünyanın gerçek dışılığına karşı mücadele etmek için yapabileceğimiz yegâne şeyin kendi hikâyemizi anlatmak olduğunu okumuştum. Bunu istemiyorum, hiç de istemedim. Onu kurtarmayı, ona ilişkin bildiklerimi ya da bildiğimi sandığım şeyleri kurtarmayı yeğledim. Bunun ötesinde gerçek neydi ne değildi pek umursamadım. Sen, canım Terradillos'um, içinden geldiği gibi yaz, zamanla işin iç yüzü anlaşılır nasılsa.

Alejandro, tanıştığımız o süre boyunca ben ne hissettiysem ve nasıl hayal ettiysem öyleydi. Edindiğim kanaate dayanaklar bulma arayışına girdimse bunu salt alışkanlıktan yaptım, ihtiyaçtan değil, anlıyor musun beni? Babam arenada yıllar geçirdikten sonra etrafında kimse –ne hayvan ne seyirciler ne de arena– kalmadığında rüyalarında hâlâ çalım atmayı sürdürdüğünden söz ederdi.

Böyle. Hiç şüphesiz böyle.

III
Mavi Peri

–Biliyorum dürüst ve iyi ve mutlu olacaksın– dedi peri

CARLO COLLODI *Le avventure di Pinocchio*

Monsieur Jean-Luc Terradillos
L'Actualité Poitou-Charentes
Poitiers, Fransa

1 Ocak 2003

Sevgili meraklı münasebetsiz;

Edebi tür olarak mektuplara pek itibar etmem. Şişirilmiş bir yazarı (bu Küba Camagüeyli büyükannemin yalancıktan lüksmüş gibi duran, kötü biçilmiş, kötü kesilip dikilmiş giysiler için kullandığı ve ilk paragrafa koymayı becerme konusunda kendi kendimle iddiaya girdiğim sıfattı) diğer tüm türlerden daha fazla göz ardı ederek gerçeği anlattığını iddia eder, öte yandan, tarihçiye tarih olan şeyin beyanını yapma izni tanır. Ama bu koşullar altında elimde avucumda yegâne kalan, mektup kabilinden yazı. Tükendim: Yazın tarzım artık epik olana geçit vermiyor ve kibirli lirik tarz da esin perilerime yasaklı oldu daima. Bundan ötürü bu mektupla yetineceğim. En azından bok eşeleyen bir yayıncı burnunu sokamaz buna.

Bevilacqua'yı hapiste tanıdım, kuşkusuz bunu artık biliyorsunuz. Onunla konuşmayı seviyordum, ona kitaplığımdan bahsetmeyi, biçare kulak zarında edebi buluşlarımı çınlatmayı. Kendimi bildim bileli yalnız dudaklarım hareket eder. Bir yazı makinesinin mi başındayım daktilo ederim, bir beyaz sayfanın mı önündeyim yazarım, başka bir aletim yoksa dilimi kullanırım. Geceleri uykuya dalmamın önündeki engellerin karşısında, karanlık bastırdıkça çözülüp yayılan hikâyeler kurarım. Bevilacqua bunun için biçilmiş kaftandı: Solup gitmenin karşısında ayak diriyordu.

Ona ta baştan güven besledim. Bana öyle gelmişti ki ona, mesela insanın orduda içgüdüsel olarak en az maceraperest onbaşıya ya da elinin en yatkın olduğu silahına besleyeceği tarzda bir güven beslenebilirdi. Yenilik başarının dostu değildir. Ve benim gibi dıştan bakınca herhangi bir çekiciliği göze çarpmayan biri için kimseden estetik bir iyilikseverlik beklememek en iyisidir. Samimiyet, evet bu başka bir şey. Ağızda bir uysallık tadı bırakarak gelen dürüstlük.

Kıskanç değildi. Edebi ilhamı besleyen ve kendisininkiler hariç tüm kitapların birer fiyasko ve başkasına verilen tüm ödüllerin fani olmasını arzulayan o haset duygusundan Bevilacqua'da eser yoktu. Duyguları açık seçikti; kıskançlık mütevazılığın çeşitli tezahürlerine ihtiyaç duyar, mahcubiyetle allak bullak olmaya, dudakların kavuşma çizgisinde ve tenin renginde kendini göstermeye... Bevilacqua'nın gülüşü tatlı, teni ise istikrarlı bir gri renkti. Yapısı şüphesiz buna müsait olsa da hapis ona renk vermiş değildi. Kitabı Mukaddes'te dendiği gibi, babanın evinde, en iyi mekândaydı.

En önemsiz mekânların bize son derece ciddi neticeler doğuran buluşmalar yaşatması ne tuhaftır. Bu durumda, benim açımdan değil onun cephesinden olanlar için söz konusu bu. Biz insan denen varlıklar ikiye ayrılıyoruz: Şen şakrak tanrıların, sonrasında mehtapsız bir gecede yapayalnız uçurumun kıyısında bırakıvermek üzere yabancı ormanlara doğru rehberlik ettiği kimileri ile ışıl ışıl aydınlatılmış dar yollarda bir başına yolunu bulan ötekiler. Ben asla yolumu kaybetmedim. İster toto kuponlarını doldurayım ister çantayı parayla, daima disiplinli, ne yap-

tığını bilen biri oldum. Kaderin yüzümüze gülmesi için muhakkak lehimizde işleyen kimi yıldız kümeleri ve rüzgârların gerekli olduğu doğru değil, tek ihtiyacımız olan sağlam bir tekne ve bizim adımıza kürek çekecek biri. Bu önemli işte: Zavallı ve itaatkâr bir gariban. Benim o zamanlar bundan haberim yoktu ama Bevilacqua emelime hizmet etmişti.

Bana kalırsa bir biçimde fiziksel görünümüm alın yazımı tayin etti. Takma adım bir takma ad değil, erken bir evrede ister istemez idrak ettiğim üzere gerçek bir isimdi. Diğeri vaftiz adımdı, asıl sahte olan. Benim görünümümdeki kimseye Marcelino Olivares diye seslenilmez. Kimseye. Çocukluktan itibaren Pinokyo'nun maceralarının sadık okuru olarak kendi kendimin karikatürü olduğumu biliyordum, kendi kahramanımdım ama tersinden, iğrenç bir odun kütüğüne dönüştürülmüş bir çocuk olarak. Bunun avantajlı bir tarafı vardı: Benimle dalga geçmek imkânsızdı çünkü zaten kendi kendimin hicviydim. Bir parodinin parodisi yapılmaz. Kısa kollar, budanmış gibi bacaklar, varil gibi bir gövde ve arzudan çok tiksintiye yazgılı bir surat, ben buyum işte. Hele de suratım yok mu suratım, Romalı heykeltıraşların şeytanı kışkışlamak babında kiliselerin payandalarına oturttuğu cinsten bir şey. İç kısımdaki kolonları budalaca bir tasviple süsleyen o zarif, tatlı ve meleksi diğer suratlardan birine sahip olmaya özendiğimden değil. Ama belki ikisinin ortası bir şey olabilirdi, zalim olmaya zalim ama azıcık da olsa cazibeli bir şey. Neyse önemi yok, zira *ah keşke vah keşke* lakırdıları hiç fayda etmez. Durum şu ki, benim yapımdaki birine sunulabilecek sadece iki uğraş olduğu aşikârdı: Ya silahlar ya kelimeler. Her ikisine de adadım kendimi.

Portresinin her bir işyerinin her bir odasında asılı olduğu General Batista zamanında, yirmi yaşımı doldurduğumda orduya yazıldım: Bilgilerimi not eden çavuş, Kurbağa diye mi yoksa Domuz diye mi çağrılmayı yeğleyeceğimi sordu. Kim bilir neden, ikinciyi seçtim, muhtemelen domuz kokularla kurbağa ise dokunma duygusuyla ilintilendirildiği için.

Şöyle bir kabasını çizdiğim kısa otoportreme bir nahoş özellik daha eklenmeli: Kokum. Buluğ çağında bir gün burnumun direğini kıran leş gibi bir kokunun ortasına uyandım. Nedenini

aradım ve bulamadım ve nice sonra anneme böylesine kötü kokan şeyin ne olduğunu sordum. İşte bu kokunun şükürler olsun ki başkaları için değil sadece benim için var olduğunu böylelikle öğrendim. Kimyasal iskeletimdeki kimi moleküller zihnim için mütemadiyen leş kokulu bir algı yaratıyordu, kokulardan mürekkep bir halüsinasyon, başkaları için var olmayan bir leşlik hayaleti. Dediklerine göre bir Alman imparatoru da aynı dertten mustaripmiş. Benim açımdansa, onun varlığına ayak uydurdukça (altmış yıldan uzun süredir üfürükçüler ve doktorlar beni hastalığımdan kurtaramadıklarına göre) ona bir isim verdim: Rubén dedim ona babam gibi. Rubén gece gündüz burun deliklerimde, asla yalnız kalmıyorum.

Reenkarnasyona inanır mısınız? Ben inanırım. Bu etin, bu küt parmakların, bu beynin külde paramparça olduğuna ama aynı zamanda bu parmakların, bu beynin, bu etin hayalinin henüz bilmediğim bir biçim içinde yeniden bir araya geldiğine inanıyorum. Söz gelişi, karınca yiyen, bu şu anki burnumu makul gösterecek bir şey. Şişman ama kısa bacaklı, küçülmüş, tıpkı benim yazılarımla yaptığım gibi, tasarılarını tükürüğüyle ören bir örümcek. Veya neden olmasın, tıknaz gövdeli ve kuvvetli bir ağaç, boka köklerini uzatan, doğduğum topraklarda bolca bulunan şu y harfiyle başlayan ağaçlardan biri –yaicuaje, yagruma, yaitís, yaba– eşelenen ve dolaşıp karmaşık boy veren ağaçlardan biri. Bataklıkta yaşayan Rubén'den güzel bir kullanım olurdu bu...

Bask dedem kim bilir korkunç torunu hakkında neler düşünürdü. Eliades Cemí Olivares on dokuzuncu yüzyılda peşi sıra küçük kardeşi Miguel'i de sürükleyerek gelmiş Küba topraklarına. Birbirine paralel bir zevkle Eliades ve Miguel kardeşler iki Camagüeyli kız kardeş olan ve yerlilerden daha esmer tenli, onlara dokuz ayda bir düzenli olarak yavru doğuran iki kızla Martina ve Socorro'yla evlendiler. Dedemin ada boyunca ektiği uzun mu uzun soy sop zincirinde babam ortalarda bir yerlere tekabül ediyor.

Beni gördüğü vakit duyduğu tiksintiden ötürü değil de, ruhundaki zıtlık yaratma merakından olsa gerek, babam döllerini birle sınırlı tutmuş. Sevmezdi beni. Belki de tohumlama nekesli-

ğini belirleyen bu oldu: İlişkimizi özetleyen tekme ve yumruklar bir anlamda benim teorimi de güvence altına alıyor. Annem beni öldürmemesini isterdi; babam da var olan mevcut bedeni mevcut olmayan ruhtan ayıran o eşikte durarak bu dileğe itaat ederdi. Anneme gelince, evet severdi beni. Dizlerinin üstüne çöküp birkaç yıla kalmadan benim de diğer çocuklar gibi olacağımı vaat eder ve abartılı kulaklarımla abartılı omuzlarımın arasından neredeyse yok denecek kadar daracık ensemi bir sinekkuşu sükûnetiyle öpmeye çalışırdı. Elbette normallik vaatleri hiç gerçekleşmedi. Ama varoluşun böylesine kıyısında yaşamak bana epey fayda sağladı, sonraları çok zor zamanlarda son noktayı koyma tembelliği beni ayarttığında. Aşırılıklara geçit vermemeyi öğrendim.

Orduya, hali hazırda Sierra'da isyancılarla savaşmaya başlandığında körpecikken girdim. O zamanlar için önemli görünmemişti (belki de bizi etkilemek için) ama üniforma ve silahların yanı sıra, savaş filmlerine düşkün bir albay, her bir acemi erin eline, söylediğine göre siyanür ihtiva eden ve düşmanın eline geçecek olursak, dişlerimizin arasında ezmemiz gereken sarı siyah bir kapsül tutuşturmuştu. Balarısı adını verdiğim bu kapsül yıllar yılı o düşman senin bu düşman benim daima yanımda gezdi.

İçki içmediğimiz ya da kışlalarda mastürbasyon yapmadığımız zamanlarda vazifemiz, mühimmat ve gıda bulmak üzere dağdan inen isyancıları aramaya çıkmaktı. Buna Lima avcılığı diyorduk ve hangimiz ilk köylüyü yakalayacak diye bahse tutuşurduk. Pek az kazandığımız olurdu. Geceleri Miami Prado ya da Neptuno'ya giden Amerikalı bahriyeliler tatlılarını sükûnet içinde yesin ya da köşe başlarına dadanan ve şafak sökerken asıldığı sokak lambasından indirilmek zorunda kalacak rahatsızın tekini ortalıktan süpürelim diye bizi sokaklarda devriye gezmeye yollarlardı. Havana'da tan kızıllığının yerini başka bir şey tutmazdı.

Benim avcı meziyetim yok. Bizi böylesi vazifelere yolladıklarında ben yakışıklı ve güler yüzlü delikanlıların arkasından sürüklenen bir sefil gibi arka planda kalıyordum. Bir seferinde komşu çiftlikten iki domuz yürüttüğü söylenen bir köylüyü bul-

mak üzere sahilde bir kulübeye yollandık. Bizi küçümen, çatık kaşlı siyahi bir kadın karşıladı. Biz daha bir şey sorma fırsatı bulamadan, "Ne arıyorsunuz?" deyiverdi. Çavuşumuz, "Severo Frias'ı arıyoruz" diye yanıtladı. "Burada değil." "Siz kimsiniz?", "Annesi." "İçeri girip bakacağız." Kadın bize öfkeyle baktı, "Size burada değil dedim." "Biz yine de bakalım hanımefendi. Emin olalım da." "O zaman botlarınızı çıkarın. Daha yeni temizlik yaptım, bu leş gibi ayakkabılarınızla kirletmenize izin verecek değilim." Çavuş ayakkabılarımızı çıkarmamızı emretti. İçeri girmeye yeltendiğimde kadın beni durdurdu. "Bu değil" dedi çavuşa. "Bu benim evimi lanetler." Arkadaşlarım evi ararken ben dışarıda bekledim. Hiçbir şey bulamadılar. Ayakkabılarını giyip kadına veda ederken verandanın altında bir çift gözün ışıldadığını asla söylemedim çavuşa. Gitmeden önce kadına dönüp gülümsedim. Hâlâ kaşları çatıktı.

Dr. Castro'nun ilk saldırılarından kısa bir süre önce, limandan flamalarla ayrılan ve balonlar, trompetler eşliğinde karşılanan o gemilerden biriyle Küba'dan ayrıldım. Kahramanlara yaraşır bir halim yoktu. İki başlı uğraşımın yazmak ve silahlar olduğunu söyledim: Ama ne kendimi öldürmek için silahlar ne de yayınlama istenciyle yazmak. Bu hayattaki yükümlülüğümüz kendimizi kurtarmaktır, ölmek değil. Bu anlamda makul olan, askeri tavır. (Hakiki askeri tavır ama, yoksa Johnny Weismuller filmlerinde avcıların kaplanı cezbetmek için bir hendeğe koyuverdikleri o koyunlarınki gibi riskli ön saflarda duran garibanların askeri tavrı değil.) Bir düşman yaratmak, bir saldırı planlamak, savunmayı ayarlamak ve geri çekilmeyi bilmek. 1952 yazında Buenos Aires'teki Küba büyükelçiliğinin kapısında belirivermem işte böyle oldu.

Bilmem âşık olmak nedir bilir misiniz... Her şeyi kucaklayan bir gök kubbe altında, başka bir vaziyete bürünmek. Günün birinde geleceğini söylediğimiz ya da her şeye rağmen bugünde yaşadığına inandığımız aşk yanılsaması değil. Dışsal bir cazibeye inanç değil, bir büyülenme halinin mantıkla gerekçelendirilmesi. Demek istediğim mutlak esaret, ellerin ve zihnin koşulsuz şartsız, geri döndürülemez biçimde teslimiyeti. Çok geçmeden şunu anlamak: *Artık kendime ait değilim ben, onunum tamamen, o*

yaşadığı için varım ve sadece onun için yaşıyorum. Ben bunu tercümeyle kıyaslıyorum. Ben olan ne varsa artık yabancı bir dilde, her şey artık onun lisanından okunuyor; tıpkı ilk kelimelerimi öğrendiğim gibi, bundan sonra her şeyi öğreneceğim onun dilinden... *Onun kim olduğunu öğrendiğimde kendimin kim olduğunu bileceğim.* Sözünü ettiğim böyle bir şey.

Ticari ataşemizin kızı o vakitler on yedisindeydi. Büyükelçinin Karayipler âdetlerini tasavvur etmekten aciz davetlilerini, kırılıp dökülen bir Fransızcayla yazılmış detaylı mönülerle, tıka basa yakışıksız meyvelerle dolu Bohemya porseleninden pasta tabaklarıyla, sağda solda büyükten küçüğe dizilmiş gümüş çatal bıçak takımlarıyla, Baccarrat marka kristal kadehlerde hayal gibi görünen şaraplarıyla şaşkına çevirdiği akşam yemeklerinin ardından, ben birbirini oburca mideye indiren yamyamlar ve kafası omuzlarının altına doğru büyüyen vahşilere dair hikâyeler anlatarak kız çocuğunu eğlendiriyordum. Desdemona'mı sesimle ayartmıştım.

Değişimlere pek az eğilimli bir adam oluşumu keşfetmek sizi şaşırtabilir. Geleneklere sıkı sıkıya bağlıyımdır. Genel olarak Küba Dil Akademisi'nin de paylaştığı ve diğerlerinden daha kötü olmayan Real Academia'nm kurallarına göre yazarım. Cümlelerimin fiili vardır, öznelerim belirli öznedir, zamirlerim ismin hallerine göre çekilir. Kravat takarım. Asla ceketsiz oturmam sofraya. Pazar günleri çalışmam. On sekizimi doldurmadan Margarita'yla evlendiğimizde ikimiz de bakirdik. Kayınpederim ağladı. Düğünde birkaç kez, "Ömrümde gördüğüm en çirkin adam" dediği çalındı kulağıma.

Yeni ailem muhtelif başka şeylerin yanı sıra bana kimi ayrıcalıklar sundu: Palermo ormanının yakınlarında bir burjuva evi, elçilikte (o uğursuz 59 yılında lağvedilen elçilik) küçük bir görev, muhtelif yazarlarla ve yayın dünyasından şahsiyetlerle resmi ilişkiler ama özellikle de General Perón'un kaçmasından sonra kısmen kötü şöhret edinmiş muhtelif Arjantin askerleriyle sıkı fıkı ilişkiler. Onlardan faydalanmayı bildim. Kelimeler ile silahların arasına köprü kurmak gerek. Biliyoruz ki (bunu *Don Quijote*'de okuduk) yazıda birinci sırada öne çıkabilmek zamana, gecelerce uykusuz nöbetlere, açlığa, yoksunluğa, aklının başın-

dan gitmesine, mide hazımsızlığına ve başka şeylere mal olur, ikinci sırada gelmek için tüm söylenenlere bir de hayatı kaybetme tehlikesini eklemek gerek. Ben kendi adıma, bunu kabul ederim, yeter ki benim canıma bir halel gelmesin. Böylelikle ordunun hizmetine (harcanan zamana, uykusuz nöbetlere değen vs) edebi deneyimimi verdim. Askerlerin fikirlere ihtiyacı vardı, ben de onlara bunu sağladım.

Mesele, iktidarı elinde bulunduranların yaşadığı neredeyse tüm meseleler gibi, basitti. Kanunun diğer yakasında (demek istediğim bu iktidardan yoksun ve ona büyük bir harislikle imrenenlerin yakasında) diğerine paralel azman bir ekonomi mevcuttur. Entrikalar, ödemeler, tahsilatlar, faizler, iflaslar ve servetler bu karanlıklar borsasında yapılır ve bozulur. Her iki taraf karşı karşıya geldiğinde (ki bu hiç de sanıldığı kadar sıklıkla gerçekleşmez) ve iktidar olan taraf zafer kazandığında (bu da kıssadan hisselerin öne sürdüğünden çok daha az rastlanır bir şeydir) oyunun kuralları gizli servetlerin el değiştirmesini icap eder. Bu dilsiz ve karanlık takas işlemi, güpegündüz cereyan ettiğinden benim biçare Rubén'imden bile daha berbat bir koku bırakır ardında: On yıllık çamurları alt üst edecek, kimsenin anımsamak istemediği cesetleri ve kokuşmuşluğu sil baştan gözler önüne çıkaracaktır. Dolayısıyla, böylesi durumlarda hayalet paraları, yaşayanların diyarından ölümsüzlerin mesela İsviçrelilerin diyarına nakledecek karanlığa alışkın biri, bir Kharon'a* gerek duyulur. Sessiz sedasız emirlerine amade oldum. Askerler sessiz sedasız bunu kabullendiler. Sonbahar üniformaları içinde diğer kıyı için yanıp tutuşan ellerini uzatmış halde onları görmeliydiniz.

Yıllar yılı bir hükümetten diğerine, bu yüksek erkan beylere orta karar bir komisyon karşılığında, herkesin gözü önünde, görünmez meblağları La Plata ya da Cordoba'nın sağlam bir kasasından handiyse adı sanı belli olmayan Avrupa bankalarındaki mücevher kasalarına nakletmekte hamaliye hizmeti verdim. Maharetli, dakik, tedbirli ve ardımda iyi anılar bıraktım. Aynı zamanda batıl inançlı: Olur da şüpheli bir durum olursa diye

* Yeraltı ülkesinde ölülere Akheron ırmağını geçiren sandalcı. [ç. n.]

tılsımlı arım daima çantamın içindeydi. Asla bir gaflete düşmedim, geç kalmadım, ağzımı açmadım ve bir şeyi unutmadım. Tıpkı yazdığım gibi bir gayretle yerine getirdim işlevimi. Ne ticarette ne edebiyatta birbiriyle gerçekten eşanlamlı sözcükler vardır. Hiçbir şey, "adeta onun gibi" değildir.

Geçtiğimiz on yılın başlangıcında emsalsiz bir kaynak, testilerime ya da daha doğrusu benim için güvenilir testilere servet akışını artırmaya başladı. Bölücüler (müşterilerim onlara böyle diyordu) artık kaynak sağlamak için saldırılara ve adam kaçırmalara başvurur olmuştu; giderek artan bir sıklıkla bu kaynaklar bir albayın, general ya da amiralin eldivenli elinde son buluyordu. Onları kanalize etme sırası bana gelmişti. Artık dillere destan olmuş maharetimle yaptım bu işi. Ama bu kez tehlike ne kadar büyükse ödül de o kadar büyük olmalı diye karar vererek. Bir talebin önemsizliğiyle beyleri rahatsız etmeme arzusuyla hakkım olan (bana göre) miktarı aldım ve kurmaca sanatında da malum ustalıklı olarak, rakamları mazur göstermek için bir hikâye uydurdum. Her şey mucizevi şekilde cereyan etti, üç kez dört kez. Beşinci farklıydı. Haddinden fazla şüpheci bir albay hesaplara baktı. Cezayir'den dönerken havaalanında göçmen bürosundan bir memur ona eşlik etmemi istedi. Tüm gece beni tekme tokat döverek gizli hesap numarasını vermemi istediler. Sabaha karşı verdim. İki hesap olabileceği akıllarına gelmedi. Adını bile anımsamak istemediğim bu yerde, parmaklıklar arkasında, yerde çırılçıplak uzanmış, kafama kukuleta geçirilmiş halde, kör ve sağır dört duvarın ardında kulaklarımda mütemadiyen bir Arjantin dans müziği çınlar vaziyette haftalar geçirdim. Uyumadan önce kulaklarıma kâğıt tıkıyordum ki hamam böcekleri istila etmesin. O günlerden, ışığın gözümü almasından duyduğum korku ve koyu renk camlı gözlük takma ihtiyacı yadigâr kaldı.

Kaçırılmam esnasında ("tutuklama" kelimesi, yolda önünüze çıkan bir tümsek gibi geliyor kulağa ya da bir anlığına faaliyetlerin askıya alınması gibi, yoksa cebren alınıp götürülmek gibi değil) edebiyat meleklerinin cemiyetinde olur da birileri yokluğumu duyar diye düşünmüştüm. Oysa kimse duymadı. Ortadan kaybolmamın, var olmadığıma delalet edecek bir kanıt olduğunu düşünen sözümona arkadaşlarımın listesi hayli

kabarıktır. İstiridyeler ile şampanya hiç eksik olmasa da, dantel göğüslüğün sakalla ve Batista'nın portresinin devrimin kahramanlarıyla yer değiştirdiği büyükelçilikle bağlarım kopalı epey zaman olmuştu. Yayıncım en azından katalogunda bana dair bir iz bulunmaması için (evet, bir yayıncım vardı, meşgale olarak porno film yapımcısı, fiiliyatta bir tefeci ve ölünce cehennemi boylamasını dilediğim Gastón Asín Hajal) kitaplarımın sessiz sedasız elden çıkarılmalarını emretmişti.

İhanetin kendine has sanatçıları vardır. Polybios kaybolup giden pek çok yazısından geriye kalan sayfalardan birinde, kimin tam anlamıyla hain olduğunu belirlemenin kolay olmadığını söyler. Kendi iradesiyle kimi saltanat naipleriyle veyahut hükümdarlarla işbirliği yaparak hizmet eden adam da, kimi kritik durumlarda memleketlilerini, eski birtakım ittifakları dostlukları bozup yenilerini kurmaya teşvik eden adam da peşinen hain addedilmemeli der. Polybios yüz kızartıcı hain damgasını, eylemleriyle doğrudan kendisine çıkar sağlama eğiliminde olan kişi için kullanmayı yeğler: Sözgelişi kendini kurtarmak için arkadaşını gammazlayan ya da kişisel hırsları uğruna kentin anahtarlarını teslim eden biri için. Benim hainlerim (daha sonra sözünü edeceğim biri hariç) daha zarifti. Alenen hiçbir şey yapmadılar. Hajal beni tanıdığını inkâr etti. Apelles'in *nulla dies sine linea** deyişini mottosu haline getirmiş bu yavşak kokainman, erdem ve iffet timsali gibi geziyordu. Bunamış gibi yaptı, benim gülünç şahsiyetimin edebi kayıtlarından silindiğini söyledi, neticede onun gibi bir yayıncının vakti zamanında yayınevinin baskı onayını aldı diye eli kalem tutan her şahsa yardım eli uzatacak ne bütçesi ne mecburiyeti vardı.

İlahiyat bize günahlar arasında ihmal nedeniyle işlenenlerin en ilginç ve karmaşık günahlar olduğunu öğretir. Her daim gizli saklı, örnek, handiyse takıntılı bir ketumluğa sahip bir yazar olarak, dostlarıma ihanetleri için mazereti kendim sundum. Hepsi de ortadan kaybolmamın, herkesçe bilinen belirsiz ve muallaktaki varlığımın beklenen ve normal bir neticesi olduğunu söyleyebilirdi.

* Lat. Yazı yazmadan geçirdiğim günü günden saymam. [ç. n.]

Bizler çoğuz sanırım, bizler karanlıklarda devşirilenler. Kitaplarım (yabancı metinlerden bir derleme, kısa bir hikâye, Hajal'ın müstehcen bir başlık, anatomik olarak abartılı bir tarif eklediği kötü talihli bir roman sayılmazsa) yayımlanmamıştı. Peş peşe her ay hararetli bir belgeselcilikle, yapış yapış bir duygusallık arasında salman mide bulandırıcı yeni kitapların rafları doldurduğunu gördükçe öfkeden küplere biniyordum. Ona güvendiğim için duygularıma ortak ettiğim Hajal gülümseyerek bu öfkenin gerçek adının kıskançlık olduğunu söyledi. Belli anlamlarda haklıydı. Derler ki Oscar Wilde'ın katıldığı bir akşam yemeğinde misafirler edebi kıskançlık konusu üzerine tartışır. Wilde o an şu hikâyeyi uyduruverir: Şeytan, iblislerine münzevi bir azizi ayartmasını buyurur. İblisler ellerinden geleni yapar ama gelgelelim ne en leziz lokmalar, ne afet gibi kadınlar ne muazzam servetler münzeviyi adanmışlığından koparır. Şeytan sabırsızlık içinde yamaklarına, "Bu iş böyle yapılmaz, izleyin de öğrenin" der ve azize yaklaşarak kulağına fısıldar, "Kardeşin İskenderiye'nin başpiskoposluğuna getirildi." Birdenbire, ihtiyarın yüzünde kıskançlıkla dolu bir öfke ifadesi belirir.

Pekâlâ, (daha önce de dediğim gibi) Bevilacqua'nın bihaber olduğu bu kıskançlığı, bu öfkeyi ben sabırla yetiştirdim. Eninde sonunda hayattan intikam almak için kusursuz bir araç olan hayal gücü için bunun iyi bir gübre olduğuna kanaat getirdim. Öfkemi kasıtlı bir zerafetle beslediğimi söylersem yanlış olmaz, tabii benim tipimde biri için zerafetten söz edilebilirse.

Belki de o cehennem kabilinden günler boyunca, dişe diş karşı koymak bana hayatta kalmak için gerekli soluğu ve sabrı ve aynı zamanda çelişkili biçimde durumumun değişeceğine dair umudu verdi. Böyleydi. Arzularım dışında bu değişime delalet edecek hiçbir şey yoktu koşullarımda ve arzuların ekseri gerçekliğimize bilgi tedarik ettiğine inanırım. Şayet bir şey gerçekleşmiyorsa, onu yeterince güçlü arzulamadığımız için gerçekleşmiyordur.

Günün birinde Lağım denen binaya nakledildim. Orada da kuşkusuz işkence yapılıyordu ama profesyonel zindanların yanı sıra üç aşağı beş yukarı daha *konforlu* (bu *sıfatı* kullanmaya zar zor dilim varsa da) hücreler de vardı. Belki onlara hesap

numarasını vermiş olmamın teselli ödülü veya belki de o dürzülerin içinden biri bana cehennemde kalacak yer bağışlayarak vicdanını temizlemek istediğinden ya da belki de (ki bu en muhtemel olanı) sistemin parçalanmış mantığı içinde birisi böylesi bir tövbekârlık tavrının filanca şana denk düştüğünü hesap ettiğinden. Kısa süre sonra ellerimi yıkayabildim, tuvalet kâğıdı kullanabildim, adam gibi bir şeyler girdi mideme, üzerimde battaniyeyle uyudum ve ellerim kelepçeli, başım kukuletalı olmadan oturup gözlerimi yeniden camları koyu renk gözlükle koruyabildim, okumak için kitabım ve yazmak için kâğıdım oldu. İnanılmaz ama Margarita'nın beni ziyarete gelmesine izin verdiler. Ondan bal arımı getirmesini istedim istemeye ya asla onu kullanmaya teslim olmayacağımı biliyordum. Cennet, sizin cehennem hakkındaki bilgilerinize göre tanımlanır.

Margarita'nın aşkına (her şeye adını verir) yazmaya koyuldum. Her allahın günü büyük bir hararetle, günün ilk ışıklarından dışarı çıkma, yemek ve yat emrine kadar. Bevilacqua'nın yanımda olması yazma ritmini hızlandırıyordu: Hiç tereddüt etmeden onunla bir satırın sağlamasını yapıyor, şayet kulağa olması gerektiği gibi geliyorsa kâğıda döküveriyordum. Bevilacqua benim müsvette defterimdi. Metinlerim gözle görülür biçimde çoğalıyordu. (*Hararetle, tereddüt etmeden, gerektiği gibi, gözle görülür biçimde:* Bu kelimeler benim varlığıma ihanet ediyor. Her yazarı kullandığı belirteçlerden tanırsın.)

Dedim ya, duygularım sezgilerimi keskinleştirir ve gelecekteki koşullarımın nasıl olacağını, nasıl olabileceğini keşfetmem için geleceğin tünellerinde ilerleme olanağı tanır. Almyazımı önceden sezer, tahmin ederim (tahmin etmek doğaçlama yaşamak anlamına gelmediği müddetçe). Rubén bu tür durumlarda benim kanaryamdı. Oksijensiz kalmadan önce ortalığı koklar. Eğer boğulma tehlikesi varsa leş kokusu artar ve beni hazır olmam için ikaz eder. Ve elbette ben de öyle yaparım.

Rubén endişeliydi. Karanlığın ortasında kokusu beni uykumdan uyandırıyordu, adeta aniden bollaşmış ya da kesifleşmiş gibi. Bir şeyler olacaktı. Margarita beni yatıştırmaya çalışıyordu. Onun kalmasına izin verdikleri akşamlarda (şehvet düşkünü bir zindancı kimilerinin çiftleşen büyükbaşları izledi-

ği gibi bizi gözetlemek için orada hazır ve nazır olurdu daima.) sakin olmamı istedi benden, her şeyin bitmesine çok az kaldığını söylemişlerdi, babası serbest kalmamın an meselesi olduğuna onu temin etmişti. Ama Rubén ikna olmak bilmiyordu. Tetikte olmam gerekiyordu.

Mümkün olduğunca az uyuyup daha çok yazdım. Son kelimeye kadar kendimi tüketiyordum. Özene bezene süslenerek yaratılmış üç yüz sayfa. Bir beyaz sayfa aldım ve büyük harflerle başlığı yazdım. Tedbirli davranarak imzalamadım. Bu mekânın pek çok çelişkisinden biri de zaten çok az sayıda olan ziyaretçinin girişte olduğu kadar çıkışta da tepeden tırnağa aranıyor olmasıydı, tutuklulara ait yazı ya da mektupları dışarı çıkarmak kesinkes yasaktı. Buna karşılık tahliye edilenler –ki onların sayısı ziyaretçilerden de azdı– kapıaltını geçtikten sonra yanlarında götürmelerine izin verilen çanta ya da bavula bakan zor çıkardı. Gaddarca işkenceye uğrayan bir delikanlının duvarların ardına işkencecilerinden birinin küçük pensesini götürdüğüne tanık olmuştum (insan doğasında hiçbir şey beni şaşırtmaz).

Ertesi sabah, olur da şans eseri bu duvarların ardına benden önce çıkacak olursa Bevilacqua'dan el yazmamı beraberinde götürmesini istedim (ikimizin de çıkmayacak olmamız ihtimalini düşünmek bile istemiyordum). Şaşkın bir halde ve sanırım duygulanarak bunu yapacağına söz verdi.

Bevilacqua günümüzde artık esamesi okunmayan bir zamanların masumiyet çağında dürüst adam denilenlerdendi. Bilir misin, orada Arjantin'de yetmişli yıllarla beraber "dürüst" lafı, alık ve budala vurgusuna sahip olageldi. Bir iş adamının yakın zamanda dolandırılmış bir bahtsızdan bahsederken, "Ne yapalım dürüst adamın teki!" dediği çalındıydı kulağıma. Bir diktatörlük döneminde kelimelerin siyasetle kirlenmesi, soylu manalarından arınarak nasıl kendi kendilerine yalan söyler hale gelmeleri tuhaftır. Dilin kemiği yoktur, canının çektiği yere gider. Halbuki burun sadık bir köpek gibidir.

Rubén beni bir şeylerin olacağına dair ikaz etmişti. Gardiyanlar gelip de gözümü bağladıklarında benim koku alan vefalı dostumun yanılmadığını biliyordum. Derken, derinden gelen, berrak, hoş bir ses bana anlamakta geciktiğim bir taziye

havasında Margarita'nın bir daha gelmeyeceğini söyledi. Ses, sanki kafama bir darbe yemişim gibi, beynimin içinde çınladı. Yapış yapış tatlı, kesin kelimelerle bu mesajı tekrar etti bana. Ne demek istediğini anlıyordum ama dünyamı yerle yeksan eden haberden ziyade, onu veren sesin bu denli kibar, şen şakrak, kasıtlı olması beni öfkeden deliye döndürüyordu. *Demek bu,* dedim kendi kendime, *imkânsız olan gerçekleşti. Margarita yok artık. Margarita öldü.*

Kozmik, muazzam bir öfke sarıp sarmaladı beni. Fark ettim ki o vakte kadar olup biten hiçbir şeyin benim nezdimde sahiden bir önemi yokmuş, ne acının, ne korkunun, ne de özgürlükten yoksun olmanın. Bu ses bana bunun ilk ve tek kaybım olduğunu ilan ediyordu. Adeta ortadan iki parçaya ayrılıyormuşum, bedenim ortadan ikiye yarılıyormuş gibi hissettim.

Uludum, debelendim, neler olduğunu bilmesem de korkunç şeyler yapacağıma yemin billah ettim. Ses beni kışkırtacağına inandığı teselli cümleleri söylüyordu, tıpkı ateşin üzerine yağ serperek onu söndürmek isteyen biri gibi. *Bize hesap numarasını ver ve onu son bir kez görmene izin verelim. Sen dört duvar arasında, o ise çam ağacından tabutunda olduğuna göre işine yaramaz artık, ver hesap numarasını. Ver de çıkabilesin. Ver de onu bir köpek gibi hendeğe gömmesinler.*

Ayağa kalkmaya ve sesin geldiği yöne dönmeye çalıştım. Bir yumruk beni yerime oturttu. Bağlı gözlerimden akan kanın ortasında Margarita'yı gördüm ışıklar içinde, sıvı ve parıl parıl bir şeyin içinde dağılıp gittiğini gördüm sonra ve bir daha göremedim. Bunun üzerine beni diğerleriyle başka bir hücreye götürdüler, dayakla değnekle ve baytarların kullandığı yatıştırıcılarla uyuttular.

Sonraki ayları çok iyi anımsamıyorum. Karanlık, bağırtılar, yemekler, daha küçük bir sorgulama, daha fazla karanlık... Gözlüğümü kırmışlardı, bundan ötürü karanlık benim için bir eziyet değil rahatlama oldu. Arada sırada karanlıkta bir ses konuşuyordu benimle. *Bize numarayı ver ve olduğu yere götürelim seni, hâlâ geç değil, bedenin çürümesi zaman alır.*

Günün birinde hücrede, çatık kaşlı bir general eşliğinde kimi Kübalı diplomatlar peydahlanıverdi ve Lağım'dan sonsuza

dek ayrıldım. Stockholm'e bir fırtınanın ortasında vardım. Karla ilk kez tanışıyordum.

Kısmen hastaneyi kısmen de manastırı andıran bir yerde kaldım. Mekânın steril bembeyaz hali fiziksel kusurlarımı öne çıkarıyor ve gözlerimi acıtıyordu. İsveçliler bana yeni bir gözlük hediye etti. Çilli ve kızıl saçlı bir rahibe sabahları kahvaltımı getirdiğinde yataktan kalkmak için bir neden bulamıyordum. Margaritam olmadan her şeyden yoksundum. Eğer ayağımı battaniyenin dışına atacak olsam boşluğa düşeceğim sanıyordum. Derken bir mektup aldım.

Beni ilgilendiren yegâne temanın sevda olduğunu hiçbir okurun anlamamış olması tuhaf. Sevdaydı demem gerek tabii, zira bir daha asla yazmayacağım. Çünkü onca yıldan sonra bana onun yettiğini anladım, yorumlamaya ihtiyacım yoktu, anlatılmaya da. Derken zaman değişti, her şeyi kaplayan onun sayesinde. Eskiden çok az inancım vardı, bunun mümkün olmadığını söylerdim, bir şey yapmazsam, tıpkı yarı uyur yarı uyanık halde zihnimizde canlandırmaya çalıştığımız o yüzler gibi dünyamın dağılıp gideceğini söylerdim. Şimdiyse elimde mektubuyla nefes alıp vermeme bile lüzum yoktu. Hayattaydı: Dolayısıyla her şey var olmayı sürdürüyordu. Artık gündüzler, akşamın olmasını beklemekle geçen bir zaman diliminden ibaret değildi ne de geceler bitmek bilmeyen bir günün sonunda gelmesi beklenen şeydi. Sokaklar yine sokak olacaktı, bir karşılaşmanın haritası değil ve evler, boş bir yatak odasını çevreleyen duvarlar değil sahici evler olacaktı yeniden. O, her daim inanılmazın kıyısında olan o, geri dönmüştü. O, eğer var olmasaydı kelimeler de olmazdı –öyle ya mürekkep damarlarından geliyordu, beyaz sayfa teninden yapılmaydı–, o geri dönmüştü. Ben, bana gelince, ben lüzumsuzdum, benden bol bol vardı. Ben gülünç, gereksiz tekrarlardan biriydim.

Burada casus filmlerinden alışkın olduğumuz o gerilimi yaratabilirdim, ama bu kasten kötü edebiyata girerdi. Margarita İspanya'daydı. O akşam Lağım'a geldiğinde eğer bana bir şey olmasını istemiyorsa bir daha ziyaretime gelmemesi konusunda ikaz edilmişti ve çok geçmeden ona ülkeyi terk etmesini tembihlemişlerdi. Venezuela elçiliğinin onu Madrid'de karşı-

lamasını sağlamıştı; orada aylar boyu benden bir türlü gelmek bilmeyen haberler beklemişti. O yapışkan sesin sahibi, her şeyi yitirdiğime, artık ikinci hesap numarasını saklamama değecek bir şey kalmadığına, her halükârda hayatımın son paragrafına geldiğime beni ikna etmek istemişti. Eyüp'ün dostu gibi, sesin bana öğütlediği şuydu: *İtiraf et ve öl.*

Mektubu okudum, evrakları doldurdum ve beni havaalanına götürmelerini istedim, o gece Barajas'a varmıştım.

Margarita artık Madrid'deki Venezuela büyükelçiliğinde çalışıyordu, bana evrak memurluğu gibi bir iş ayarlamakta zorlanmadı. Ama işin filan gözüme göründüğü yoktu. Margarita'yla birlikteydim, hapiste değildim. Elbette, söylediğim gibi, bir daha yazmayacaktım. Artık o dürtüyü, hücrede hissettiğim o susuzluğu hissetmiyordum. Adeta o nefret edilesi sesin yankılarını susturmak için, Madrid günlerimi Margarita'nın mesaisi etrafında inşa ediyordum ve onunla buluştuğumda derin yumuşacık bir sükûnet beni sarıp sarmalıyor ve yıldızlı bir göğün altında beni mışıl mışıl uyutuyordu. Başka bir şeye ihtiyacım yoktu. Kaybettiğimiz asli bir şeye yeniden kavuştuğumuz vakit bu akla gelebilecek tüm uzamı kaplar; benim durumumda da böyle olmuştu.

Bu kutsanmış atalet ortamı birkaç ay boyunca devam etti. Ne içsel bir dürtü ne dışsal bir dürtüş beni ayartıyordu. Margarita hariç, her şeyden uzakta katıksız bir şimdiki zaman halinde yaşıyordum. Böylelikle öğrendim ki hiçbir mutlak âşığın eli kalem tutmazmış. Bilmiyorum benimle aynı fikirde misiniz ama biz yazarlar esasen sadakat fukarasıyız, bir çiçekten diğerine atlıyoruz, asla özellikle birine, sadece birine kendimizi adayamıyoruz.

Madrid'deydik gerçi ama herhangi başka bir yerde de olabilirdik. Yürümeye çıkmışız ya da elçiliğin bizim için bulmayı başardığı dairede kalmışız, ne önemi vardı. Toledo'ya, Alcala de Henares'e Chinchon'a yolculuk yapmışız, ne önemi vardı. Her şey sanki artık başka hiçbir şey olamazmış ya da hiç olmamış gibi cereyan ediyordu. Kozadan kelebeğe dönüştükten sonra birkaç saate kalmadan ölen böcekler vardır. Böyle yaşıyorduk biz de. Derken bir gün Margarita bana Bevilacqua'yı gördüğünü söyledi.

Bir tesadüf, bir sürprizdi bu. Doğrusu onu unutmuştuk, her şeyi unuttuğumuz gibi. Margarita ona bir merhaba demeyi benim yaşadıklarımdan söz etmeyi ve nasıl olduğunu sormayı istiyordu. Ama Bevilacqua izi sürülen bir av hayvanı gibi kaçmıştı ve Margarita bunun nedenini anlamıyordu.

Margarita'nın onu gördüğünü söylediği gece bir çökkünlük yaşamıştım doğrusu. Bevilacqua'nın anılarıyla kitabımın, belki de sağ salim kurtulmuş Robinsonumun anıları geri geldi. Çünkü Margarita'yla mesut olduğumdan *Yalana Methiye* kitabımı artık hiç düşünmüyordum derken yalan söylemiyordum. Ama şu anda o mozaik gibi sayfalarla kitabın hatırası birden aklıma sökün etmişti. Bir gelip geçici hevese boyun eğercesine Margarita'ya onu kurtarmak istediğimi söyledim.

Mutlu mesut planlar yaptık. Kitabın basılması, tanıtım, hakkında çıkan yazılar... Biraz tanınmışlık, yeni bir hayat ve bir meslek hayal etme cüreti bizi bir kez daha zamanın ve mekânın içinde demirliyordu. Masa, mürekkep ve kâğıt. Hikâyeler anlatmak. Kelimeleri bir araya devşirmek.

Birkaç gün geçsin diye bekledik. Derken gazetelerden birinde *Yalana Methiye* kitabının çıkışına dair ilanı gördük. Yazar, Alejandro Bevilacqua. Benim *Methiye*m. Onun kitabı. Anlasanıza. Bir vantrilog, gri bir yangın söndürücü,* bir muhallebi çocuğu tarafından tacize uğramış gibi, tecavüz edilmiş gibi.

Margarita, "Gidip bakalım hele" dedi.

Tanıtım toplantısına gittik. Beni göklere çıkarmalarını istediğimden değil anlıyor musun? Arjantinlilerin başarmakla övündükleri ebedi şan şöhret değil benim için önemli olan. Hak ettiği tanınmışlığı ancak ölümün eşiğinde yakalayan tropikal memleketlilerimden biri daima "bir şükür halinde" yaşadığını söylemişti. Ben de tam böyle hissediyorum. Ancak böylelikle kayıtsızlığa vakur biçimde dayanabiliyorum, günün birinde, diyelim ki şöhrete de tam bir kayıtsızlıkla tahammül ederdim. Eğer şöhret varsa tabii.

Ve Margaritam var.

Gelgelelim benim ürettiğim o şeyin bir kısmını bir sahtekârın adıyla kutlamak için, ukala dümbeleği bir yayıncı spon-

* Bevilacqua, İtalyanca yangın söndürücü ve su içen anlamına gelir.

sorluğunda toplanmış o ayaktakımını görünce kan beynime sıçradı. İşte oradaydı: Kargacık burgacık edipler, kakafoni yazarları, daktilocular, tüyleri kabartılanlar. İşte oradaydı pepeler, kekemeler, resmi alıntıcılar. Kokusuz yüksek mevkilerinden edebiyat dışı etkinliklerim sebebiyle beni mahkûm eden o kopya mahlukların hepsi, bana ait olduklarını bilmedikleri şeye alkış tutar haldeydi. Margarita sıkı sıkıya elime yapıştı çünkü bende noksan olan cesaret değil.

Kitapçı birkaç sıra sandalye dizmişti. Biz en arkadakinde oturuyorduk. Bevilacqua sahneye çıkar çıkmaz gözlerimi dikip baktım ona. Derken beni gördü. Ve sonrasında olanları biliyorsunuz.

*Methiye*me talip olmak için fazlasıyla gecikmiştim ama en azından Bevilacqua'yla konuşmak, peşinen inanılmaz olduğunu bildiğim açıklamalarını duymak istiyordum. Neyin peşindeydim o zaman diye soracaksınız. Acaba bunu hiç biliyor muydum? O öteki geçmişi çözmek, belki de olayların o örgüsünü tek tek yolmak, ta ki soyulduğum o ana geri dönene dek. Öyle ya da böyle her zaman istediğimiz bu değil midir zaten? Bir şeyin imkânsız olması bizi ona kalkışmaktan alıkoymaz. Her gerçek seyyah Herkül Sütunları'nın* ötesine geçmeye kalkışır.

Margarita, Bevilacqua'nın İspanyolların arasında Fransız diye tanınan bir başka Arjantinlinin evine sığındığını öğrendi. Gece bekçisinin geçmemize izin vermesi için bir randevumuz varmış gibi davrandık. Bevilacqua'nın kapıyı açtığındaki yüz ifadesi bana dokunaklı geldi ya da az çok öyle diyeyim. Kitapçının son sırasında otururken, hücre arkadaşımın nasıl da yaşlanmış olduğunu fark etmemişim.

Formaliteler böylesi anlar için biçilmiş kaftandır. Bizi içeri davet etti, geçtik, oturmamızı istedi, oturduk. Gülümsedi. Gülümsedik. Margarita gülümsedi.

Yalancı hırsız, "Arkadaş" diye girdi söze, "ister inan ister inanma seni gördüğüme sevindim."

Ve derken bana olan biteni anlattı.

Margarita ve ben ikimizi de şaşırtan bir sabırla dinledik onu. Buenos Aires'ten ayrılışı, Madrid'e gelişi, diğer sürgünlerle

* Cebelitarık boğazının iki yakasında bulunan ve eski seyyahların Eski Dünya'nın sonu addettiği Septe ve Cebelitarık kayalıkları. [ç. n.]

tanışması, Andrea'nın Kirke gibi onu kaçırması, Domuz'un edebi olarak Bevilacqua'ya nakli.

"Arkadaşım, asla senin bir şeyini almak gelmedi aklıma. Hele elyazmanı, bende olduğunu bile unutmuşum. O yıllarda olup bitenleri unutmak üzere verdiğim onca çabayla hatırlanmaya layık olanlar da kaybolup gitmiş. Benim suçum değil, yemin ederim asla kimseyi kandırmak istemedim."

Sefil olan, insanda çok zor acıma uyandırır. Tam aksine uyuz bir it insanda taş atma dürtüsüne yol açar. Buna mukabil Bevilacqua bende acıma uyandırıyordu. İşte oradaydı, benim zavallı Yehudam, ödlekçe zaferiyle donuna doldurmuş gibi benden af diler halde karşımdaydı. Üzerimden çıkarmadığım palto, Bevilacqua'nın besbelli yüksek derecede tercih ettiği evin ısısı, hafiften bir kabûstaymışçasma aklımı fikrimi buğulandıran belirsiz durum, kendimi rahatsız ve sarhoş gibi hissetmeme neden oluyordu. Balkonun camlarını açmak istedim.

Derken zil çaldı. Bevilacqua ayağa kalktı, bize sessiz olun anlamına gelen bir işaret yaptı ve salondan çıktı. Gıdaklama benzeri bir ses ve Bevilacqua'nın birkaç kelimesinden sonra bir şey duymadık. Birkaç dakikaya kalmadan bizimle yeniden oturdu ve kimin geldiğini söylemeden mazeretini bildirmeye devam etti.

Hiç de zekice olmayan bir biçimde *Methiye*'den söz ediyordu ama benim eserimi hatırladığım haliyle, kitabı bildiğim haliyle değil kadim bir kitaptan söz eder gibi. Kusursuzluğu tüm yorumları sıradan ve amiyane bir hale getiren klasik bir eserden bahseder gibi konuşuyordu. Beni sanki onsuz bırakmamıştı da, *Methiye*'den kendisi feragat ediyordu, durup durup onun kendisine ait olmadığını söyleyerek, herkesin bunu sonunda bileceğini, sonraki baskılarda kitabın kapağında benim fotoğrafımın olacağını, şüphesiz bu ayrıntının benim için de önemli olmadığını söyleyerek.

Siz şüphesiz Bevilacqua'yı hiç dinlemediniz. Onun bir hikâyenin içinde kaybolmasına kulak vermediniz. Edebiyat adamı değildir o. Dinleyenlerinin kulaklarını alıkoyan ne söylediklerinin içeriği ne de kelimeleridir; tekrarlayan, tekdüze, ritmik

tek bir sesin seslendirdiği *de la musique avant toute chose*'dur.* Onu sorgulamaya gitmiştik oraya güya; kafamızda davul çalarak o bizi sorguluyordu. Söylediklerinden zevk alır gibi konuşuyordu. Ama gülümsemiyordu, onun gülümsemesi imkânsızdı. Onu yapmaya yeltendi mi ya da diğerlerinin gülümseme dediğine inandığı mimiği yapmaya çalıştı mı, yüzü ortadan ikiye yarılır, burnu uzar, gözbebekleri, karşısındakinin boynuna odaklanır gibi ortada toplanır ve kemikli gri kafası neşelenince olduğu gibi arkaya yatacak yerde tos vuracak gibi aşağıya eğilirdi.

Abartmıyorum: Ciddi belagati bizi ayarttı. Bana ait olanı geri vermesini istemek üzere oraya gitmiştik, lakin konuşması sona erdiğinde geri istenecek bir şey kalmamıştı. *Methiye* kimsenin değil okurlarının malıydı. Gelecekte onu imzalayacak olan Marcelino Olivares de bu kaçırılmış eser de bir başka şahsiyet olacaktır; Bevilacqua ise gemisiz ve bayraksız bir uydurma hikâyede, güya korsan... Bizim isteğimiz dışında ortaklaşmış hikâyemiz bir yanlış anlamalar ve karmaşıklıklar denizinde çözülüp dağılmıştı. Hırsızım kurbana dönüşmüştü tıpkı benim gibi. Ve şimdi ben onu teselli ediyordum, Margarita, benim Margaritam da buna teşvik ediyordu beni.

Yaşadığımız an tam dokunaklı bir hal almak üzereyken zil bir kez daha çaldı. Bir kez daha Bevilacqua bizden sessiz olmamızı istedi, yine kapıyı arkamızdan kapadı ve biz de bir kez daha dinlemeye koyulduk. Bunun üzerine uzaklarda kalan, neredeyse unutulmuş bir parça gibi, o sesi, yine keskin, yapış yapış o hoş sesi duydum. Ses, neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu. Başkalarını kandırdım sanabilirdi ama onu asla kandıramazdı. Artık doğruyu söyleme zamanı gelmişti. Palavraları bir kenara bırakıp Bevilacqua ve hizmetlisi olarak bizim neler planladığımızı söyleme zamanıydı.

Zavallı dostumuz, "Neden bahsettiğini bilmiyorum" diye yanıtladı. "Ama istiyorsanız gelin de kendiniz sorun." Ve salonun kapısını açtı.

Gorostiza'yla hiç tanışmadınız; size bir fotoğrafını gösterip göstermediklerini bilmiyorum. Ben de elbette onu hayatımda

* "Her şeyden önce müzik." [ed. n.]

görmemiştim. Bir Rus şairinin yüzü vardı: Alnının bir yanına düşen uzun saç, siyah ve ağır redingot, rençber ellerinde daima bir kitap – gerçi asla el emeğiyle bir iş yaptığını sanmıyorum. Quita'yla beni tanıştırmışlardı ama onunla asla.

İçinde aşırdığı içki şişelerinin durduğu çantasını bir sandalyenin üstüne bırakarak, "Merhaba Domuz" dedi. "Size de merhaba Señora. Yeniden hayata döndüğünüze sevindim."

Margarita, "Biz de gidiyorduk" diye yanıtladı. Ve bana doğru bir hareket yaparak kapıya yöneldi.

"Madem bu herkesin meselesi, kalınız. Bevilacqua arkadaşa İsviçre fonlarını nasıl bölüşmeyi düşündüğünüzü soruyordum ben de."

"Neden bahsettiğini bilmiyorum" dedi Bevilacqua.

"Fonlardan, gümüşten, Zürih'teki bir bankada bulunan yeşil gıcır banknotlardan söz ediyorum. Konuyu gayet iyi bilen arkadaşınıza sorun isterseniz. Ne dersin Domuz?"

Evin sahibi oymuş gibi gidip pencereyi kapadı. Bevilacqua iki uzun adımda balkona gidip yeniden açtı. Bunun üzerine iki erkek tavus kuşunun balkonun kanatlarını açmak ve kapamak konusundaki muharebelerini fırsat bilerek sadık bal arımı alıp Gorostiza'nın çantasındaki şişelerden birine kaydırıverdim. Kitaplar gibi, *habent sua fata apis*.*

Margarita'yı kolundan tutup, "Evet biz de gidiyorduk" dedim.

Kapıyı kapamadan önce döndüm ve Bevilacqua'ya kutlarım diyebildim, *Methiye*'nin muhteşem olduğunu söyledim. Sokağa kendimizi attığımızda güçlükle nefes alıp veriyorum sandım.

Neden güvenip adresimi size vermediğimi anlayacaksınız sevgili Terradillos. Margarita sayesinde (daima vefalı Margarita'nın ailesi sayesinde) Domuz pek az görünen bir hayvana dönüştü. Yeni isminin, yeni milletinin, yeni maskesinin çok da önemi yok. Diğer adlar dizininin zarafeti ve formaliteleri altında ben hâlâ Camagüey'in çamurlarında debelenen o varil gibi çocuğum.

Size reenkarnasyona inandığımı söylememiş miydim? Ben bunun canlı kanıtıyım. Ne bir böceğe ne de ağaca dönüştüm.

* Kitabın kaderini okurun mahareti belirler, sözünün yerine, arının kaderini okur belirler. [ç. n.]

Bendeniz artık üç parçalı bir takım elbise, devetüyü palto giyen, beyaz fular takan bir İsviçre beyefendisiyim. Görünüşüm öyle bir halde ki Rubén'in bile benden ödü patlıyor ve ancak arada sırada başını çıkarıyor.

Mavi Peri, kuklasına "Dürüst ve iyi ol ve mutlu olacaksın" demişti. Tüyler ürperten bir yalan: Meğer *dürüst* ve *iyiyi* yeniden tanımlamamıza izin verilsin. Bana kalırsa, benim durumum için iki nitelik de söylenebilir. Okkalı bir ihaneti hak edenler hariç kimseye ihanet etmiş değilim ve iyiliğin heder olup gitmediği kimileri için de iyi biri oldum. İncilerini yok yere heba etmek istemeyen bir Domuz bu.

Ya Bevilacqua? O kadar emin değilim. Onda dürüstlük cehaletle ve iyilik de aşırı duygusallıkla birbirine girmiş durumda. Aynı şey değil, aynı fikirdeyiz değil mi?

Bevilacqua mutlu değildi, en azından tek gerçek kadının ortadan kaybolmasından sonra. Bense mutluydum, belki de Margarita yeniden benim olduğu için. Güneşin alnında, kusursuz biçimde masmavi bir gölün kıyısında mükemmel biçimde sıra sıra dizilmiş dağlarla çevrili, kendinden memnun şahsiyetimin üstünde incecikten bir gölge yükselir: Onun gölgesi, bir keresinde babasının bizi birlikte görünce söylediği gibi, hayatımın son noktasının üstündeki ünlem işareti o.

Yaşlanıyoruz. İster inan ister inanma, dün seksenime bastım. Margaritam benden on iki yaş küçük, üstelik daha da küçük gösteriyor ama artık son nefesimize kadar kalan yıl başlarını sayabiliriz. Sevgili bal arısı muskamı özlüyorum, dikkatsizce son kurtuluş umudumu bağladığım muskamı. Ama bu intikamın bedeli: Bir zamanlar bizim için olmazsa olmaz değerde bir şeyin kaybı.

Yaşlanıyoruz ama aslına bakarsan bundan ötürü pek de hayıflanmıyoruz. Margarita hiç hayıflanmıyor, bense pek az. Hâlâ yapmayı istediğim, başka türlü yapsaydım dediğim şeyler var ama hep böyledir bu, her durumda böyle olabilirdi. Sürgün hayatımın ilk yıllarında, şu sıralar büyük olasılıkla baş melekle hasbıhalde olan emekli bir polis müfettişi, Mendieta diye birinden mektuplar alıyordum üçüncü kişiler vasıtasıyla. Kuşkusuz, bir şeyden haberim yokmuş gibi yaptım ama sorularından an-

ladığım kadarıyla ferasetli ve kim olduğu bilinmeyen İspanyol, gerçeği tahmin ediyordu. Zira hiçbirimizin sonu iyi değildir. Her sanatçı kaderinin kusurlu olduğunu bilir.

Umarım bu yazılanların size bir yararı dokunmuştur ya da en azından arada sırada hâlâ rüyalarıma giren bu solgun ve çorak adamı gözünüzün önünde canlandırmaya yaramıştır. Böylelikle hayaletlere has o varlığının paylaşıldığını hissedeceğim. İstemeden de olsa evrende belli bir müddet benim yerimi işgal etti o. Şimdi de sıra kendine ait bir yer işgal etmeye geldi. Dar kafalı olmayalım sevgili Terradillos. Moleküllerimiz (dedelerimizle ninelerimize sorsan, "ruhlarımız" derlerdi bunlara) birbirine karışıyor ve bizim olan bu muazzam kozmosta, bir zamanlar bir güneş ya da yıldız olmuş o şeyin her bir taneciğinin kime ait olduğunu bilmenin imkânı yok.

Saygılarımla. Uzaklarda ve adı mazide bir zaman
Marcelino Olivares olan

IV
Korkuyu Düşünmek

> "İnsanlar uzaklaşıyorsa şayet
> yaratıcı namıyla senden
> buldun diye onlara olmayan bir ölümü
> korkuyu düşünerek
> yeni bir icat tek yaptığın
> ölümün yerini alan."
>
> FRANCISCO QUEVEDO,
> *Ağır silahların mucidine*

hiçbir şey. Hiçbir şey görmüyorum. Hiçbir şey duymuyorum. Tek bir şey hissetmiyorum. Kirli bir su misali çamur rengi kesif bir dumanın ortasında ilerliyorum. Ama bu dumanın bile gerçek olup olduğuna emin değilim. Bir elimi kaldırsam da (yani bir elimi kaldırdığımı düşünsem) onu algılamayı başaramam. Şayet yüzüme parmaklarımla dokunacak olsam, bunu yapabildiğimi kanıtlayacak hiçbir şey yok. Ne elimi ne parmaklarımı hissediyorum. Sözgelişi şu anda, yüksek sesle konuştuğumu sanıyorum, ama hiçbir sesin ayırdında değilim. Saçımı çekiyor, dilimi ısırıyorum, alnımı tırnaklıyorum: Ne bir acı ne bir rahatsızlık. Yürüyor, yatıyor, uyuyor, kendi kendime konuşuyorum ama olabilecek mutlak bir hissizlik içinde. Hiçbir şey.

Birisi sanki bana bir soru sordu.

İmkânsız. Burada sesler filan yok, asla olmadı.

Var, vardı. Başıma ne geliyor ve öncesinde ne gelmişti, onu da bilmiyorum.

Neden önce?

Bu hiçlikten önce.

Dinlemediğim o sesi yine duydum gibi geldi.

Devam ediyorum.

Geriye doğru, bir tarafa doğru, daireler halinde, hepsi aynı.

Ve durmaksızın aynı kurumuş kan renginde buğu.

Şimdi anımsıyorum.

Çocukken birden kendimi bir kum fırtınasının ortasında bulduğumda bir şey olmuştu. Her şey gözleri ve yüzü acıtan, elleri, ağzı ve burnu istila eden devasa bir uğultunun ortasında silinip yok olurdu. İnsan ne görebiliyor ne konuşabiliyor ne de duyabiliyordu. Dünya kumdan ibaret hale gelirdi ve insan kendisinin de kuma dönüşüvermesinden korkardı. Derken babam beni aramaya çıkmış ve tekme tokat eve sokmuştu. Rüzgâr şiddetini artırdı mı sokağa çıkılmayacağını itler bile bilir, dedi. Onu daima hayal kırıklığına uğratıyordum.

Bir keresinde fırtınada kaybolmuş halde, kumun durmadan parlatıp cilaladığı bir yaratığın kemikleri üzerine düştüm. Böyle olacağım diye geçirdim aklımdan. Giderek daha beyazlaşan, daha saydamlaşan kemikler. Sonra hiçbir şey.

Ilımlı yumuşak bir sesim vardır. Sesimin insanı ayarttığını söylerlerdi. Babamınsa tam aksine havlamayla gök gürültüsü karışımı bir sesi vardı.

Şimdi babamın sesi çınlıyor kafamın içinde. Beni çevreleyen bu sessizlikte hiçbir şey duymuyorum, onu duymuyorum ama aynı zamanda sanki benimle konuşuyormuş gibi bir hisse kapılıyorum. Boğuk, kötü niyetli, alaycı, kendisine itaat edilmesine alışkın bir ses tonu. Aldığı askeri terbiye, köyümdeki diğer seslerin, rahibin sesinin bile buna sahip olmadığına dair bir kesinlik sağlıyordu ona. İtibarımızı bu sese borçluyduk.

Soğuk metalden kabartmalı bir şeye dokunuyorum (parmaklarım hissetmiyor ama). Kılıcının kını. Tenim anımsıyor.

Diğer çocuklar kurşun askerlerini, bisikletlerini filan gösterirdi. Bizlerse babamın kılıcının kınını, kılıfları örtülmüş mo-

bilyaların arasında karanlık salonda asılı tuttuğumuz kılıcın kınını. Onun kılıcıyla kıyaslandığında bekçinin bıçağı alelade bir çakı kalırdı. Bu köyümüzün en kıymetli simgesiydi (ağırlığından ve yoğunluğundan arınmış bir yüzeyde hissiz elim kayıyor). Duymadığım sesler *Albay Gorostiza'nın kılıcı,* diyor. Birisi, *Acaba hiç kimsenin boğazını kesmiş mi?* diye sorar. *Muhakkak,* diye yanıtlar diğeri. *Rivayete göre özel bir ışık altında kılıcın keskin kenarında kan lekeleri görülebilirmiş.* Geceleri çocuklar kendi aramızda, kılıcın üzerindeki kanın sadece kurtların duyabileceği bir sesle tiz çığlıklar attığını söylerdik.

Babamın beş dişi köpeğinden birinin yeleleri bacağıma değiyor; hepsi de Alman çoban köpeği, tazı ve günün birinde bir dergide gördüğüm tarih öncesi kurtları andıran ne idüğü belirsiz başka türün kırması. Görmediğim sağ elimle okşamaya yelteniyorum içlerinden birini ama bu rüzgârı okşamaktan farksız. Onlara sesleniyorum, *Encarnación! Natividad! Visitación! Presentation! Hallada!* Hiçbiri yanıt vermiyor.

Babam masondu ve hararetli bir laiklik yanlısıydı. İki dakikada bir kendisinden dua etmesini talep eden bir Tanrı ona göre aşağılıktı. Zavallı rahibe, *sizin Tanrınız bir Fransız orospusundan daha fazla pohpohlanmaya ihtiyaç duyuyor,* demişti. *İstediği kadar her şeye kadir olsun, gece gündüz kendisine, sen büyüksün, sen güçlüsün, sen kuvvetlisin denmesini istiyorsa, bırakın da gönlümce küfredeyim.*

Eniklerine Cinco Misterios Gozoso'nun* ismini vermesin diye annem ne gözyaşları dökmüştü. Ona da yanıt vermiyordu. Annem çarpılmaktan korkarak, onları asla kutsal isimleriyle çağırmaya cesaret edemez, *gel kuçu kuçu!* diye seslenirdi gelmelerini istedi mi. Şimdi bana öyle geliyor ki, onun, annemin sesi benimkinde yankılanan ses.

Bizimle gel! diye havlıyor köpekler pamuksu bir havanın içinden. Tıpkı o zaman olduğu gibi, arkalarından renkli bir toz kaldırarak uzun yeleli bir güruh olarak koşuyor olmalılar. Onları sadece babamın seslenmesi durdurabilirdi.

Babam sabah üniformasını giyip, abanozdan oyulmuş vazolar kadar pırıl pırıl çizmelerini ayağına geçirip kemerini beli-

* Cebrail aracılığıyla Meryem'e ulaşan haberle başlayan, Hz. İsa'nın hayatından beş olay üzerine tefekkür; sevinçli meditasyonlar. [ç. n.]

nin altında ayarladıktan sonra köpekler ayağının dibinde eğleşirken kapının eşiğinde mate demlenmeyi severdi. Mısır suyuna yapılan çorbanın kokusu evi doldururdu (şimdi de geliyor burnuma), ben ve kardeşlerim okulun yolunu tutarken, kolalı önlüklerimizin içinde ona hafiften reverans yaparak veda ederdik. Kırmızı renkli kum her yerimize yapışırdı, rüzgâr olsun olmasın. Ona ise yapışmazdı, sanki saygıdan. Tek bir kum zerreciği dahi ona değmeye cesaret edemezdi.

Gençliğinde, topraklarını yerlilerden temizlemesini isteyen bir İrlandalı toprak sahibi için çalışmıştı. Adeta bu vazifelerden kalan bir yadigâr gibi kılıcın ve bayrağın yanına bir siyah saç örgüsü asılı dururdu. Ben doğmazdan önce anlaşıldığı kadarıyla onların yanına bir çift de Kızılderili kulağı asmıştı, gelgelelim annem onları kaldırmadığı müddetçe eve adımını atmayacağına yemin etmiş. Öyle sıra dışı bir ciddiyetle söylemiş ki bunu, babam omuz silkip onları camdan aşağı fırlatıvermiş. *Saç örgüsü kalıyor,* demiş sadece.

Köpekler ısrarlı uluyor. Onlarla gideyim istiyorlar, keskin havlamalarıyla bunu talep ediyorlar. Bu rüyanın içinde (bana ait olmayan bu rüya) parçalamak üzere bir şeye doğru koştuklarını hissediyorum. Babamın yanına iki seksen uzandıklarında (beriki bir eliyle mateden yudumlar alırken ötekiyle karınlarını uzun uzun sıvazlıyor) siyah dudaklarının ortalıkta bıraktığı tüyler ürperten dişlerine bakakalıyor ve onların ete dişlerini geçirip, deriyi parçaladıklarını, kemiği çıtır çutur yediklerini gözümün önüne getiriyordum. Köpeklerin tatlı kahverengi gözleri babama bakıyor. *Bu gözler ve bu dişler nasıl olup da aynı suratın bir parçası olabilir,* diye düşünürdüm. Bunun üzerine babam gülümser, çatık kaşları gevşer ve dudaklarının arasından, bıyığının altından bir altın diş göze çarpardı.

Kâbusumun sahibi ürperiyor.

Köpeklerin artık avlarına ulaştığını biliyorum. Artık benim köpeklerim değiller, ya da evet benim onlar, ama aynı zamanda başka köpekler, fildişi rengi köpek dişlerine sahip daha vahşi hayvanlar. Devasa bir çöp yığınının arasından leşliklerin içine yüzüstü düşmüş bir delikanlının üstüne hücum ettiklerini görüyorum. Birisi onları durdurmak için bağırıyor ama çok geç. Genç doğrul-

maya çalışıyor gömleği paramparça, sol yanağı yok artık. *Hay ağzına sıçtığımın orospusu!* dedi albay (benim babam değil başka bir albay, bu artık koca adam olduğumda, yıllar sonra gerçekleşiyor). *Bakalım bir dahaki sefere bu hayvanları kontrol edebilecek miyim!* Bir grup asker hayvan güruhundan uzaklaşıyor. Zamanı ölçmekten aciz kafamın içinde *bir dahaki sefere* diye yankılanıyor bir ses. Çöp yığınlarının arasında bu deneyimden bir sonuç çıkarmam gerekirdi. Belki de tüm bunlara şu an daha iyi katlanıyor olurdum.

İlerliyorum.

Bunlar öğrendiğim değil sadece anımsadığım şeyler.

Kim soru soruyor? Ne istiyor?

Bir kez daha evin içinde. Beni hasta edeceksin Titocuk bu kadar kitapla. Dur da bir ışık daha getireyim. Annem girip çıkıyor endişeli. Her şeyi okuyorum: Capdevila'nın şiirleri. *Billiken.* Sopena sözlüğü. *Ranquele Kızılderililerine bir gezi.* Annemin her daim sıkıntılı bir yüz ifadesi vardı. Kardeşlerime bakmak zorundaydı. Yedi çocuktuk. Sekiz değil. Santiago öyle geç geldi ki dünyaya, onu hesaba katmayı bile unutuyorduk. Babam asla ona seslenmedi.

Babamın gayet aşikâr bir hiyerarşi sistemi vardı. *İlkin dostlar, sonra vatan ve son olarak da aile,* derdi. Ve bize gelince, *İşemek de bizi yapmak da aynı alet edevatın kartıydı.*

Annemin sesiyle babamınki birleşiyor. *Piç kurusu oğluna söyle akşama kadar onu içeride görmek istemiyorum. Nereye cehennem olacaksa olsun, güneş batana kadar.* O kış aylarında güneş sadece birkaç saat yüzünü gösterirdi. Yazdığım dizeleri okumak için fırsatı değerlendirirdim ama başkaları ezberden bildiklerim gelirdi, öğretmenim senyorita Amalia'nm ödünç verdiği kitaplar sayesinde. Joaquín V. González, Rubén Dario, Espronceda. *Gemilerimi yüzdürürüm hiç korkusuz. Bu "korkusuz" kelimesi evet korkuyorum manasına gelir,* diye not almışım defterime. Şiir okumayı öğreniyorum.

Ama bu yazmak işi boktan. Babam bilirdi bunu ve bense inanmıyordum ona.

Bibliyografik kısa bir fasıla. Río Gallegos'da edebiyat okudum, Avrupa edebiyatı dersinin birine yazıldım ama hepsi beyhudeydi, bir dersten diğerine sıkıcı... Diğer öğrencilerle ilişkiye girmeye çalıştım. *Evet ben de, tabii. Nereye imzalayayım? Hep birlikte,*

ya zafer ya ölüm. Ne olursa olsun protesto ediyor, hakkımızı söke söke alıyorduk. *Geri adım atmak yok. Ne yapmak için?* Kendi kendime soruyordum bunu ama yüksek sesle yanıtlamaya cesaretim yoktu. Ve geceleri yazıyordum. *Bırakın da toprağımın şarkısını söyleyeyim, arzuladığım şeylerin.* Buna karşın nakaratlar çıkıyordu benden. Kana susamış düşmanlara karşı silahlı mücadele için. Şarkılar ilahiler, marşlar. Buenos Aires'e gitmeden önce mahallenin matbaasında bir kitap bastırdım. Bedelini cebimden ödedim. Bir baskı. *Kızıl Mart.* Sahip olmayı arzuladığım bir çocukluk ve hiç görmediğim ve pek az önemsediğim bir devrime methiyeler. Matbaanın sahibi Asturialı anarşist beni kucakladı ve indirim yaptı. *Şiir de siyasettir,* diye öğütte bulundu. *En hası ve en kuvvetlisidir üstelik.* Koli kâğıdına sarılmış iple bağlanmış kitaplarımı getirdi. Buenos Aires'te kimseler bana bakmadığı sırada kitapçıların masalarına bırakıyordum nüshaları. Tersine bir hırsız. Derken o vakitler bir güvenlik şirketinde çalışmaya başladım.

İtiraf ediyorum. Ne tek bir okurum ne eleştirmenim oldu. Dizelerimin canlı varlığını kimseler fark etmedi. Günün birinde bir kitapçının kapısında koliler ve açılmış ambalajların arasında çöp kutusunu boylamayı bekleyen yarım düzine kitabımı gördüm. Bir hain gibi, onları hiç fark etmemiş gibi dosdoğru basıp geçtim yanlarından. *Bir daha asla,* dedim kendi kendime, *bir daha asla. Yanıldım. Münasebetsiz bir işe cüret etmişim.* Okunmuş olma yönündeki iddiamı nasıl mazur gösterecektim? İnsanın yeniyetmeliğinden kalma ilk porno dergileri saklaması gibi bir iki nüshayı dolabın dibinde tutuyordum.

Duraksıyorum.

Bu buğunun içinde isimler ardımdan tazı gibi kovalıyor. Çalıştığım yerler. Yaşadığım yerler. Ölmüş arkadaşlar. İyi okunmamış cilt cilt kitaplar. Bilinmedik, tanınmadık suratlar. Ziyaret ettiğimi anımsamadığım şehirler. Tren istasyonları. Reklam afişleri. Adeta isimlerin görünmez bir gösterisi gibi, bayrakları göndere çeken deliler güruhu gibi. Colonia Mairana. Gerstein Sigorta Şirketi. Else. Villa Plácida. *Hayat ve Umut Şarkıları.* Okul çocukları. Juan Ignacio Santander. Ovidio Goldenberg. Boedo.*

* Buenos Aires işçi mahallesi [ç. n.]

Ve Çeliğe Su Verildi. Chela Mondacelli. El Sordo. *El cronista Comercial.** Madrid de los Gatos. Blanca. *Campos de Níjar.* Bilbao.

Harfler birleşiyor ayrılıyor ve başka manalara geliyor. Anlamadığım kelimeler bir hercümerç halinde üzerime çullanıyor. Yine havlamalar.

Kim sesleniyor sana?

Yeniden hissedebilmek için bu hissedemeyen teni sıyırıp atmak isterdim.

İlerliyorum.

Her kim vakti zamanında beyaz sayfaya kelimelerini dökmüştür, artık yazmıyor olsa bile asla yazmayı bırakamaz. Hiçbir biçimde durmak bilmeyen bir karınca ordusu gibi el yazısı ısrarla varlığını devam ettirir. Kapalı göz kapaklarının ardında kelimeler bir araya toplaşır, birbirlerine seslenir, bir araya gelirler. Kelimelerden oluşan bir karınca ordusu peşimden geliyor, kızıl ve kara taburlar karşılıklı birbirlerine saldırıyor, köpeklerin üstüne tüneyip, kızıl kumla karışıp tüylerini istila ediyorlar. Isırıyorlar, ilerliyorlar, yıkıyorlar. Köpekler uluyor. Üzerinde yürüdüğüm bu tarif edilemez uzamın üzerine bir sözlük ters konmuş.

Visitación. Presentación. İnci. Don Felipe Pereira. Albay Aníbal Chartier. Carrasco. *Mirad los lirios del campo.* Liliana Fresno. Direnişçi. Señorita Amalia. Cáceres. Hendaya. Belem ve Oğulları. Angélica Feiersten. Quilmes Biraları.

Yeter.

Sigorta şirketinde işe girdikten sonra bir daha yazmadım, hemen hemen yani.

Yıllar sonra bir seferinde, tek bir sefer o zamanlar yasaklanmış bir seçkide unutulmuş Manuel J. Castilla'yı okuduğumda bir kez daha kelimeleri kuşanma dürtüsüne tutuldum. Castilla şöyle yazmıştı:

O ölü eve giden insan
geceleyin o koridordan geçen
anımsar yağmurun yağdığı akşamı
İtelerken o gürzden ağır kapıyı

Ama artık imkânsızdı.

* Günlük ekonomi gazetesi. [ç. n.]

Eskiden, yeni yetmeyken her şey beni şevke getirirdi. Köyümün dümdüz, kısık toprakları. Arkadaki kırmızı tepeler. Kış mevsimi ve fakirlerin kulübelerindeki soğuk. Büyük plantasyonlarda çalışanların sefilliği. Kendiminki gibi algılamaya çalıştığım başkasının acıları. İnşaat işçisinin ellerini, dul kadının gözlerini, Tolstoy ve Ciro Alegría'nın kurtarılmış kahramanlarını anlatmak. Onların şairi olmak.

Ama hayır seni zavallı. Buna asla kalkışmamalıydın. Hâlâ bunun mahcubiyetini hissediyorsun.

Bir kez daha ezberden şiir okumayı kendime yasakladım kasıtlı olarak ama geceleyin uykumun arasında belli melodilerin ritmine uygun kelimeler bir araya gelmeye devam ediyordu. Kendi kendime soruyordum, albay olsa ne düşünürdü bu ikili ihanet hakkında; yapmak yerine yazmak, yazmak yerine konuşmak konusunda. Oğlunun asker yerine şair olmasından nefret ederdi ama aynı zamanda kendine seçtiği meslekte sebat etmemesinden daha fazla nefret ederdi. Hele benim şu Yehudalık merakımı öğrense enikonu tiksinirdi, o ki İsa'ya hiç inanmamış olsa da, biraz zıvanadan çıkmış ama yine de iyi bir delikanlı olarak görürdü onu. *Kuşkusuz bir tanrının var olduğuna onu ikna eden babasıydı; Roma lejyonuna yazılmaya ikna edeydi ya büyük bir iyilik yapmış olurdu o vakit.*

Yabancı bir bahçede, gece vakti el yordamıyla karanlıkta ilerliyorum. Uzakta. Bahçenin sahibini hayal ediyorum, benim zavallı çile çekenim rahatsız edici kabûslarm içinde debelenirken. *Benim, ben,* demek istiyorum, *her kimseniz korkmayın. Benim, her kimse artık bu ben. Uyumaya devam edin, zarar vermeyeceğim size, bir niyetim yok, ne iyi ne kötü. Sadece konuşmak istiyorum sizinle, konuşmak.*

Uyurkonuşur: Rüyada konuşan. *(Yeni Resimli İspanyolca Sopena Sözlüğü.)*

Yazmayı bıraktıktan sonra bile sözlük okuma hastalığım devam ediyor. Annemin armağanı. *Ölümün Sopenası,* diye ekliyorum ben de. *Paralelyüz, Proza. Pezevenklik. Prostat. Paremiyoloji.* (Atasözleriyle ilgili olan manasına geliyor). Birinin onları yakalamasını beklercesine kelimeler birbirini izliyor. *Presbiteryan. Presçi, Prevantoryum, Prezervatif.*

İstemiyorum. Dilin bu kozmografyasıyla bir ilgim yok. Tüm o kerih dilbilimcileri bir kütüphaneye kapayıp topunu ateşe vermek isterdim. Evreni okuma yazması olmayanlardan ibaret kılmak isterdim. Başka bir şeyle meşgul olmak.

Tüm izleri ortadan kalkmış o köpeklerin bembeyaz iskeletlerinin üzerinde gözlerimle bile takip etmeye yeltenmediğim kelimeler uçuşuyor. Binlerce pençeleriyle koşsunlar bırakalım da, ince lifli kanatlarıyla, havaya açtıkları antenleriyle; artık üzerine atılıp yiyecekleri bir şey kalmadı. Bir zamanlar, böylesi bir çöplükte, kireç çukuruna atılan bir çocuğun kafatasını yedilerdi ya. Nasıl olduğunu sormayın. Albay soru sorulmasını istemez. Bir yeniyetmenin kafatası tastamam bir yetişkininkiyle aynı ebattadır. Bir serseminkiyle de öyle diyorum. *Peki ya deneyim, biriken hatıralar? Nasıl olup da böylesi bir kutucuğa sığar ki?* Bilesiniz siz kâbuslarımın efendisi: Bendeniz içli biriydim vaktiyle.

Artık daha fazla akla sahibim. Etim ve kemiğim olmadığından, bunlardan hiçbirinin kendini tutamadığını düşünüyorum: Tıpkı bir su oluğu gibi, tıpkı hava gibi, tıpkı başı ve sonu olmayan bu biteviye kum bulutu gibi kayaların gözeneklerinden girip çıkıyor.

İlk anı mı son hatıra mı? Kim bilebilir ki. Bunu doğrulamak mümkün değil.

Anlatırız. Bir iki üç, yirmi beş, yedi yüz bin anı.

Kelimelerin ordusuna şimdi bir de sayılar ekleniyor. Bir rakam alfabesi.

Her şey şifrelenmiş.

Bitap düştüğümü hissediyorum.

Ve henüz hakiki istilanın da başlamadığının farkındayım.

Belki de asla başlamayacak.

Arifeler daima en çok korku yaratanlardır.

Takip ediyorum. İz sürüyorum.

Bir yazar farkına vardığı gerçekliği ifşa eder.

Hayal gücü onu süzgeçten geçirir.

Esin onu besler.

Ama nerede duracağını bilmek gerek.

Yazılanların utanç verici olduğunu bilmek gerekir tıpkı benim bildiğim gibi.

Bu olmamış.

Bunu doğru çöpe.

Karalamak, yırtmak.

Peki sonra. Ne kalır geriye?

Bunu bir mazeret diye söylemiyorum düzelteyim. Kelimelere başka bir kullanım atfetmek. Diğerlerinin ne yaptığını anlatmak. Çünkü her makale bir ifşaattır.

Babam ordunun gücünün sırlarında yattığını söylerdi. *Evet albayım. Size anlatayım. Bunu gördüm. Şunu şunu dinledim. Filan falan falanca tarafından söylendi. Feşmekân yalan söylüyor: Böyle böyle ve şöyle olduğunu duydum.* Muhbirlikle azıcık dedikodu yapmak arasındaki fark, anlatılanın profesyonelce ciddiyetinde yatar. Dedikoducu romanlar yazar, bense raporlar kaleme aldım. Hangisi daha onurlu bir vazife?

İlerleyelim.

Buenos Aires her şeyi oburca yalayıp yutar. Güneyli bir bahtı kara çocuk için granit anıt eserlerle devasa bir dama tahtasıydı; bir alay nefret edilesi kuytu köşesi, müstehcen yarıkları olan bir dama tahtası. Oradaydım ben. Calle Alsina üzerinde üçüncü katta bir odada, pişmiş mate ve tereyağlı pandispanya ikram eden kibar ev sahibesi olan oda. Komşu odalarda, Chaco ve Kordoba'dan genç çiftler, bankanın birinde çalışan iki bekâr kız kardeş. Sabahtı, akşamdı öğlendi, mahalle okula gidip gelen çoluk çocukla dolup taşıyordu. Bendeniz artık otuzuna basmış, yaşını başını almış biri olarak Belem'in ithalat firmasında çalışıyordum. Arada sırada yazdığım bir dizeyi ondan kurtulayım diye, içimden yüzeye çıkarmak için bir kenara not alıyorum.

Yalnız yaşıyordum. O kadar çok kardeşin oldu mu, hiç kardeşsiz yaşamaya kolayca alışırsın. Herhangi bir anda maske takmak kolaydı. Hiçbir şey sağlam değildi, hiçbir şey hakiki gibi görünmüyordu. Ne ticaret ne ekmek ne şarap. Dükkânlarda artık hiçbir şeyin üstüne fiyatını yazmıyorlardı. *Bu sabah on bin olan akşamına on beş bin.* Yarısını kaybetmek istemiyorsan maaşı birinci haftasında bitirmek gerek.

Babamdan bir mektup alıyorum. *İşler çok zor. Eğer işe ihtiya-*

cın olursa benim arkadaşı, albay Chartier'i görmeye git. Her ihtimale karşı gideceğini haber salacağım. Adam gibi git, saç tıraşı filan ol.

Kesin olan şu ki, bu işte daha ne kadar durabileceğimi bilemiyordum. Hangi iş? *Sıfırlar eklenmeye devam ediyor, sonunda hiçbir şeyin değeri kalmayana kadar.* İthalat imkânsızdı, ihracat da imkânsızdı. *Ona fatura yollama zahmetine değmez: Dolara çevir ve bak nasıl borçlu çıkmışız.* Belem'in çocukları São Paulo'ya gittiler yerleşmek için. Kuru erik gibi bumburuşuk suratıyla ihtiyar Belem, *ancak öldüğüm gün kapıya kilidi vururum,* diyordu. *O zamana kadar buradan ekmek yersin.* Annemse kendi zavallılığı içinde hapsolmuş bana hiçbir şeyin değişmediğini söylemek için yazıyordu.

Şimdi havasız kaldım. Görünmez kum burnumdan ve ağzımdan giriyor, akciğerlerimi dolduruyor, dönüşüyor. Havadaki kum, kandaki kum, çamurdaki kan. Hepsi beni sürüklüyor. Başlangıca dönüyorum. Yeniden sis ve karanlık. Yeniden ilerliyorum.

Böyleydi.

Bir akşam Lorraine sinemasının çıkışında, siyah dümdüz saçlı, bembeyaz açık alınlı bir genç kızla karşılaştım. Kim bilir ne hakkında konuşmaya koyulduk ve beni bir içki içmeye davet etti. Benim için kadınlarla ilişki kurmak asla kolay olmadı. Babamın sesiyle eğitiliyorum; *dünya beşe ayrılır: Bir köpekler, iki askerler, üç arkadaşlar, dört kişisel eşyalar ve beş kadınlar.*

Hiç ilişki yaşamadan geçirdim yeniyetmeliği. Cinselliğe ilk adım atışım yirmili yaşlarda bir sınıf arkadaşımın ablasıyla gerçekleşti, Río Gallegos'ta. Liliana Fresno. Bir akşam evlerindeki sofada arkadaşımı beklerken Liliana benimle şakalaşmaya başladı. Yanıma oturdu, gömleğimin düğmelerini çözdü, beni odasına götürdü. Şöyle düşündüm: İşte bu, bu, yeter böylesi.

Sigorta şirketinde bana gülümseyen bir kız vardı; Mirta. Ona bir şiir yazdım. Bir akşamüstü baktım, arkadaşlarıyla beraber bana bakıp bakıp gülüyorlar. Sakar ve gülünç duruma düştüğümü anlamıştım, dizelerim onlara komik gelmişti. Bir daha onunla hiç konuşmadım. Yıllar sonra gördüm Buenos Aires'te. Tanımazlıktan geldim.

Lorraine'de tanıştığım kız da çok gülüyordu ama benimle dalga geçmiyordu. Beni büyük bir adam gibi görüyordu sanı-

rım, o yirmi sekiz, bense otuz beş. O yıllarda otuz beş epey bir yaş demekti. Şimdilerde, bu yaşın iki katı bile olsam o zamanki kadar yaşlı sayılmazdım.

Kız bana ne okuduğumu sordu. Yasaklı seçkiyi çantada taşırdım. Gösterdim. Yine güldü. *Haydi oku bakalım bana bir şeyler.* Ne okudum, anımsamıyorum ama onu seslendirmek, dizeleri sayfanın üzerinden takip ederek göz ucuyla onu izlemek hoşuma gitmişti. *Bana yatakta okuman hoşuma giderdi.* Ona anlamaz anlamaz bakmıştım. *Bana okurken uyuyakalmayı isterdim.* Kahvelerin parasını ödedim ve çıktık.

Şimdi kızıl sisin içinde bir ipte asılıymış gibi rüzgârda sallanan kâğıtları yüzüme çarpıyor. Kuru, pürüzlü kâğıt, güneydeki baskılarda kullanılan ve mürekkebi kötü emen kâğıt. Ben üzerlerinde ilerlerken buruşup yırtılmıyorlar, benim ağırlığıma dayanıklılar, sadece ışık ve zaman onları yıpratıyor. Onları hissettiğimden değil (hâlâ hissizliğim sürüyor) ama adeta adımlarımı engellemek için orada olduklarını biliyorum. Onların üzerinde basılı bir şey var ama ne kim bilir. Hiçbir şey görmüyorum. Bir şey duymuyorum.

Ben okumayı sevmiyorum, diyor sesi bana, *ama bana okunmasını seviyorum. Ne olursa. İstersen telefon rehberi olsun. Dudaklarının kıpırdayışını seyretmeyi, dilinin rengini seviyorum.*

Daha çok isimler. Daha çok kelimeler. Castilla'dan daha çok dize.

Ben senden filizleniyorum.
Rüzgârın güçbela değdiği yeni bir yaprağım ben
Ve bu yaz mevsimiyim...

Sayfaların üzerindeki harfleri göz doktorunun buğulu harf tablosuna bakar gibi seziyorum. Açık kitaptan alıntı yapıyorum, onun yatağına uzanmış, yanımda genç kadın, sesimin ritmiyle uyumlu biçimde kendi göğüslerini okşuyor bir yandan.

Bağrının meyvelerle şişip dolduğunu
Ve seni dölleyerek üzerine döküldüğünü
hisseden yaz mevsimiyim ben.

Bir biçimde okumayı sürdürdüm ve sonra onu bir kez daha görmeme izin vermesini istedim. *Biriyle birlikteyim,* dedi bana. *Ama bakarsın yine kesişir yollarımız.* Elbiselerime uzandım.

Sürprizlere alışkın biri için bu durum farklı mıdır bilmiyorum. Ama hayatı üç aşağı beş yukarı öngörülebilir makul olaylar silsilesinden ibaret biri olan benim için, âşık olmak imkânsız olanın zuhur eylemesiydi. O zamana kadar her şeyi açıklayabilirdim. Her bir olayın bir nedeni, her kararın bir neticesi vardı. Dünyam mantıklı ve istikrarlı bir sone gibi biçimli, ya da en azından benim sonelerim gibiydi – şaşırtıcı olması gereken son dizenin bile öyle olmadığı sonelerim gibi. Dörtlüklerim, "buraya varıyor" diye bar bar ilan ederdi. İlk üç kafiyeli mısra "şu şu demek" diye peşinen anlatırdı. Ve böyleydi. Yerçekimi ve dinamiğin kanunları bana içeride ve dışarıda hâkimdi. O benim için, açıklanamaz olanla ilk karşılaşmamdı.

O aylarda onunla bir kez daha karşılaşırım diye umarak Lorraine'e çokça gittim. Günün birinde onu çok sıska ve güler yüzlü bir adamın kolunda gördüm. Beni gördü mü görmedi mi bilmiyorum. Birlikte olduğumuz birkaç saat dışında ben onun için görünmezdim, bunu anladım. O ise benim gözümün önünden hiç gitmemişti. Her akşam anımsıyordum onu; bedenin her kıvrımını, giderek daha aşina hale geldiğim vücudunun coğrafyasını okşayarak geziyordum. O zamanlar böyleydi. Şimdi gözlerinin rengini sorsanız dahi söyleyemem.

İş çıkışı Calle Corrientes'teki kitapçıları geziyordum. Nuh nebiden kalma baskılarla, hayalet yazarlara ait eski şiir kitapları arıyordum. Kendim için, kendimi daha az yalnız hissetmek için ve aynı zamanda ona okumak için de.

Bir gün, bu kitapçılardan birinde, masaları kolaçan ederken iki adam koşa koşa içeri daldı ve bir dakika öncesine kadar yanımda kitap okuyan delikanlıyı yaka paça dışarı çıkardı. Onu arabaya soktukları sırada, birinin bana seslendiğini işittim: *Hey uzun saçlı, siz Albay Gorostiza'nın oğlu değil misiniz?* Kruvaze takım elbiseli siyah gözlüklü bir adam omzumdan tuttu. *Baban beni arayacağını söyleyen bir mektup yollamış. Ne zaman olursa.* Gülümsedi, bana kartını verdi ve sokağa çıktı. Kitap aramayı sürdürdüm.

Onu görmek ve sesini duymak, ona dokunmaya nazaran daha az umurumdaydı. Tenimiz dünyanın yeniden başladığı yerdi. Ona dokunduğumuzda her şeyi kaplar. Tıpkı şu anda sisin içinde ilerliyor olmam gibi, parmaklarım o zaman onun vadilerinde ve tepeciklerinde adeta sözbirliği etmiş hacılar gibi, neredeyse hiç durmadan, yolun bir yerinden dönüp bilinmedik patikaların arayışıyla başka yollara saparak ilerlerdi. Şu anda tüm dokunma hissi bana yasaklı olduğundan bu tensel coğrafya benim ağırlığım altında gömülü, beni sarıp sarmalıyor ve boğuyor. Kendi etimden yapılmış nemli ve süngersi, üzerime kapanıp beni saran bir çuvalın içine düşüyorum.

Parmaklarım giderek daha yalçın hale gelen bu bedenin merdivenlerine tırmanmak istiyor. Tutunmak imkânsız. Şu anda ılık ve yağlı olan ten beni içime, balçıklı toz bulutumun içine hapsediyor. Hava çamurlanıyor, burnumu, gözlerimi ağzımı dolduruyor. Çamur su oluyor. Boğuluyorum. Boğazım yanıyor. Su havaya dönüyor. Panik sona eriyor. Nefes alıyorum.

Bir kez daha.

Her bir hatıra, tüm bu ezici hatıralar kalabalığı bir kâbus olmaya azmetmiş. Burada bundan fazlası yok, olduğunu sandığım şey yok. Affedin beni hayalcim, ona bunca korkunç şey bulaştırdığım için. Bu benim iradem değil hiçbir şeye kalkışmadım. Ne zaman bir zevk anını, yaşamaktan hoşlandığım bir anı kurtarmak istesem, üzerine kara bir damla bulaşıyor ve her şeyi lekeliyor. O işte nemli çarşafların arasında, yastıkta nefes nefese o, tırnaklarıyla sırtımı kanırtırken o, sonsuzca içine battığım bu çamura dönüşürken de yine o. Ve yine çıkıyorum. Yeniden batıyorum.

Hatıranın o ilk anını bile kurtaramıyorum. Temiz pak hiçbir şey yok, mutlu, karanlığa dönüşmeyen hiçbir şey yok.

Karanlık aynı zamanda Buenos Aires'in ta kendisi. Işıklı bir bulvardan dökülen ve gizli saklı ağaçların, el yordamıyla hissedilen duvarların arasında kaybolan sokaklarıyla böyle kasvetli bir şehir asla tanımadım. Burada o yılların en azından ilk başlarında karanlık korkutmuyordu. İmzasız notundaki talimatları takip ediyorum, bayraktar bir öğrencinin ağdalı el yazısı. *Yarın sabah beni görmeye gel. İki kez zili çal kapıyı açarım.* İtaat ediyorum.

Gidiyorum, zili çalıyorum, büyük demir parmaklıklı kapı açılıyor, yukarı çıkıp kapıyı itiyorum. Işığı yakmamıştım ama yolu tahmin ediyorum. Yaz kokusu, kayısı ve yağmur kokusu. Bir el tutuyor benimkini ve döşeğe düşürüyor beni. Düşüyorum, batıyorum ama boğulmadan. Derin derin nefes alıyorum. Bir şey söylemiyoruz.

Dudak dudağa yalnız konuşmayı severim seninle
Haydi tüm susturduklarını şimdi söyle

Aşkın diğerlerinden daha korkunç bir şartı var. Zorbalık eden, ayrıcalıklı, kıskanç, tüm mantıklara karşı kör. Kullandığı dil kaba saba, zalimane, yaralayıcı. Hareketleri bazen yumuşak olsa da bazen dehşete düşüren bir şiddette. Asla doğruyu söylemez çünkü kendisinden korkar. Ve o tüm olduğu şeylere inanmasınlar diye yalan söyler. Neredeyse bütünüyle hayal ürünü bir bedenden ibarettir: İri eller, iri gözler, büyük bir dil, devasa cinsel organ. Diğer organlar giderek ufalır, gözler korkup siner ta ki tamamen ortadan silinene kadar. Sevgilinin ne bacakları ne de çenesi vardır. Burun varla yok arasıdır, kulaklar da öyle. Bir nefes, bir inilti onları ortadan kaldırır ve sonra hiçliğe dönüşürler. Bu aşk gerçekliğinin hizmetinde babamın komuta ettiklerinden çok daha kanlı ordular vardır, en kötü rüyalarımdaki o beş köpekten daha müzmin it güruhları. Sen rüya gören, şimdi sana zorla yaşattığım kâbuslarımdan ötürü sızlanıyorsun. Tanrılarınıza şükredin o başka şeye mahkûm edilmediniz.

Şu anda hissettiğim bu boğulmayı, çamurun içine batmayı tanıyorum. Daha önce buradaydım ama o zaman hâlâ bedenim varken ve beynim de işlemeyi sürdürüyorken daha beterdi. En kötüsü, soruya arzulanan yanıtı duyma (ve bir daha asla duymamak) korkusuydu. *Seni bir daha ne zaman görürüm?* Bana o eğlenen gözleriyle bakar ve bilmediğini söyler, canımı sıkmamamı, anın tadını çıkarmamı.

Şimdiki zamanda yaşamak: Cehennem denen şeyin tarifi bu.

Elbiselerime yapışmış kokusuyla geziyorum. Duş almıyorum. Büroda, otobüslerde, geceleyin battaniyenin altında burada olduğunu hayal etmemi sağlıyor. Hiçbir şey dikkatimi

dağıtamıyor. Belli bir amaç olmadan yürüyorum. Herhangi bir lokantada kolalı peçeteler üstünde haşlanmış şeyler yiyorum öğle yemeğinde. Okumak gibi bir niyetimin olmadığı kitaplara göz atıyorum. Lorraine'e gidiyorum ama filmi seyretmiyorum. Tam aksine bir an evvel bitsin de, fuayede erkek arkadaşlarıyla hasbıhal ederek çıkan ya da yalnız veya kadın kadına kahkahalarla gülen kadınların arasından onu bulayım diye bekliyorum. Elbette yok o. Sokağımın karanlığına dönerek el yordamıyla kapının kilidini yokluyorum. Zifiri karanlıkta kapı açmakta usta oldum.

Zihnim mütemadiyen tekrarlıyor: *O, o, o, o, o.* Onu susturmaya çalışıyorum ama nafile. İki berrak helezon sonsuza dek tekrarlana gelen uzun boylu bir taslakta karar kılıyor: O. Şehir tersine dönmüş İyonya sütunlarıyla doluveriyor, tıpkı baş aşağı çevrilmiş bir Yunan tapınağının uzayan ön cephesi gibi. Her şey *o*.

Don Belem ölür. Oğullardan biri şirketi kapatmak için Brezilya'dan döner. Bana São Paulo'da bir görev teklif ediyor ama ondan bu denli uzağa nasıl giderim ben? Adam anlamıyor ve benim nankör olduğumu düşünüyor. Diğer çalışanlara veda ederken bana selam vermiyor. Eve dönüş yolunda Círculo Militar'ın* oradan geçiyorum ve albay Chartier'in bürosunun burada olduğunu anımsıyorum. İçeri girip onu soruyorum. Bir onbaşı benden evrak istiyor ve devasa bir yazı masasının, altın çerçeveli bir aynanın durduğu bir odaya alıyor beni. Tavanda melekler uçuyor.

İçine gömüldüğüm plasenta kesesinde bir şey (bir pençe, kılıç ya da bıçak) duvarları yırttı ve beni yapış yapış, leş kokan ya da benim öyle olduğunu hayal ettiğim bir dalgayla dışarı sürükledi. Bir Roma işkencesinde mahkûma şarap içirilip sonra bir kılıç darbesiyle karnı yarılır. Bu Romalının midesindeki şarap gibi ben de görmediğim bir nehir tarafından sürükleniyorum. Birkaç kez kendi etrafımda dönüyorum. Bir şey duymuyor, bir şey hissetmiyorum. Dibe değiyorum.

Sulu karanlığın içinde üç uzun boylu asker görüntüsü seçiyorum, göğüsleri floresan parıltılar saçan madalyalarla kaplı.

* Vaktiyle saray olan, 1938'den itibaren eski ordu mensuplarının hizmetinde bir bina. [ç. n.]

Birincisinin yüzü yok, sadece mor renkli bir dilin aralarından dışarı sarktığı keskin dişlerle bir devasa yuvarlak. İkincisi bir düğüm saçtan ibaret, bulaşık teli gibi karmakarışık ve dikenli tel gibi sivri. Üçüncüsünde albay Chartier'in yüz hatları var, siyah bıyık, sinekkaydı tıraşlı yanaklar, kapkara gözlükler, asker şapkası. Onların önünde, korkunç üçlü idari gruba bakarak kollarını kaldırmış bir düzine kadar çıplak küçümen insanlar beliriyor. Bunun üzerine dişler dili yemeye başlıyor, saç düğümü alev alıyor ve albayın suratında aralarından öbek öbek kurtçukların çıktığı yarıklar oluşuyor. Üçlü idare hep bir ağızdan bir havlama koyuverip yok oluyor. Karanlıkta beyazımtırak havı dökülmüş bir kalıntı, neredeyse bir balgam gibi bir şey kalıyor geride.

Albay Chartier arkadaki çalışma odasından çıkıp elimi sıkıyor. Babam ona benden bahsetmiş. *Nasıl bakalım benim eski dostum? Bel ağrısı hepimizin derdi. Ama siz gençler ne bilirsiniz? Sanırsınız hayat sonsuz. Siz kaç yaşındasınız? Kırk bir oldunuz mu? Demeyin yahu! Bir kahvenin icabına bakalım mı? Bakalım, onbaşı bize iki az sütlü kahve. Nerede kalmıştık?* Ve bana bir iş teklif etti.

Chartier'in yönettiği bölümün adının resmi olarak ne olduğunu asla sormadım. Biz ona HABERLEŞME diyorduk ve dosyalar, üzerinde bir seri numarası ve bir büyük H harfiyle mühürlü gelip gidiyordu. Neredeyse ergenlik çağında bir sekreter onları dosyalamakla meşguldü. Bunu kimin ne için ne zaman kullandığını asla bilemedim.

Albay Chartier açıklar: *Sizin tek yapmanız gereken dikkatinizi vermek. Babanız bunun için özel bir yeteneğiniz olduğunu anlattı. Dostum Gorostiza bana, "Cins av köpeğinin koku alma duygusu vardır onda" dedi. Ve bizim de burada ihtiyacımız olan şey bu. Havayı koklamayı becerecek, algılanmaz olanı gözlemleyecek bir insan. İhanet dolu günler yaşıyoruz genç dostum. Her şey bir tuzak olabilir. Düşman da sizin benim gibi biri ve dikkatimiz dağıldığı bir anda, göz açıp kapayana kadar bir bakmışız bıçak gırtlağımıza dayanıvermiş. Medeniyet ve barbarlık. Sizin hangi tarafta olduğunuzu sormama gerek bile yok.*

Görevim sabahın sekizinde büroya giderek verilen talimatları takip etmekten ibaretti. Az sütlü bir kahvenin ardından (albay Chartier'in odasında asla sade kahve servis edilmiyordu) ben ve altı yedi arkadaşım üzerinde bir adres, bir saat, bazen de

bir isim olan bir dosya alırdık (H27658-H89711). Kongre yakınlarına bir barda oturarak veyahut Pacífico istasyonunda bir peronda durarak, bir şeylerin olmasını, birilerinin gelmesini bekleyerek saatlerimi geçirdim. Oyalanmak için bir çantanın içinde şiir kitabı taşırdım; diğerindeyse bana verilen kabartma metal askeri amblemli kimlik belgesini. Ona dokunmak bende babamın kılıcına dokunmaya benzer bir his bırakıyordu. Bir barda oturduğumda ya da istasyonda ayakta beklerken bir elimle kitabı tutarak okur, diğer yandan parmaklarımın ısısını geçirene dek o amblemi ovalardım. Günün sonunda rapor sunmak üzere büroya uğrardım. Bazen gece çıkma sırası bende olurdu.

Görmeyi beklediğim şeyi gördüğümde elimle bir işaret çakardım ve polisler de üzerine düşeni yapardı. Onları tanımamayı öğrenmiştim, nasılsa gözleri benim üzerimdeydi. Aynı zamanda gözetlediklerimin de kim olduğunu bilmek gibi bir derdim yoktu. Bu konudaki çeşitlilik karşısında hayrete düşüyordum. Onları sınıflandırmanın imkânı yoktu. Her türlüsü mevcuttu. Paltolu beyler. İşçiler. Koltuğunun altında gazetesiyle emekliler. Kızılderili Avrupalı melezleri. Mavi saçlı yaşlı kadınlar. Yüzü sivilceli yeniyetmeler. Muhtemelen üniversiteye devam eden ya da benim bir zamanlar yaptığım gibi adı sanı duyulmamış bir sigorta şirketinde çalışan genç adamlar. Keza genç kadınlar. Bir rahibe. Bir hemşire. Bir ilkokul öğretmeni.

Bir seferinde sıra eski bir iş arkadaşımı gözetlemeye gelmişti, kırk yaşlarında Belem'in muhasebe bölümünde bilmem ne kadar çalışmış bir kadını, Chela'yı. Orada şirketteyken onu neredeyse hiç fark etmemişim. Gayet tertipli giyimli, çekingen, daima yüksek topuklu ayakkabılar giyerdi, onun hakkında birisi iki çocukla dul kaldığını söylemişti. Durmadan açıp kapadığı bir çanta taşırdı yanında. Trenden indiğinde derhal tanıdım onu ve elimi kaldırdım. Sanırım beni gördü ve kendisine selam verdiğimi sandı. Polisler yaklaştığında bağırdı ve koşmaya başladı, ama topuklarından biri kırıldı ve az kalsın rayların ortasına yuvarlanıyordu. Yerden bana baktı ya da benim olduğum yere. Onu götürmelerinden önce ortadan kaybolmuştum.

Balgamın kalın yapışkan lifleri bedenime yapışıyor, yürümeme engel oluyor. Sanki kendi hayatları varmış gibi, dokun-

gaçları kollarımı ve bacaklarımı doluyor, boynumu ve suratımı. Bu tıpkı bir denizanasının bağrında tutsak olmak gibi, adeta tenimin üstünde başka bir et, sümüksü ve ılık bir et bürüyormuş gibi. İçim dışıma çıkıyormuş da bu ipliksi leşlikle iç organlarım birbirinin içine geçiyormuş, ona maruz kalıyormuş gibi. Gırtlağımı sıkıyorlar, jelatinden yapılma gibi duran parmaklarıyla beni boğazlıyorlar, yeni bir tarzda boğuyorlar beni. Lifler ağzımdan burnumdan girip ciğerlerimi dolduruyor patlama noktasına gelesiye. Ve yine etrafımda kum bulutu. Balgam kayboldu. Görmediğim bir uzamın içinde ilerliyorum.

Eğer düşünmeyi bırakabilseydim, en azından bir anlığına, dinlenebilir gücümü toparlardım. Hiç değilse bir anlığına bu görüntüler, kelimeler, geçmiş anlar silsilesini kusmayı bırakabilseydim.

Karanlık bir noktaya odaklanmaya çalışıyorum, hiçlikte ufacık bir toplu iğne başına. İmkânsız. Nokta genişliyor, parıltılarla doluyor, her bir parıltı yaşanmış bir şey, anımsanmış bir şey. Ve yeniden başlıyorum. Babamların evi. Köpekler. Kardeşlerim. Dizeler. Gecenin kenti. Yerinde durmayan sevgilim. Kan ve kırık kemikler. Raporlarım. O.

Bazen iyiden iyiye safi sübyan kızlar ve erkekler hakkında bilgi veriyordum. *Bu onları korumanın bir yolu*, derdi bana albay. *Bu vatanın büyükleri olarak bu bizim ödevimiz*. Onları okul çıkışında toplanırken izliyorum (hâlâ Calle Alsina'daki küçük odada kalıyorum) ve büfenin önünde sanki şekerleme seçiyormuş gibi ayakta dikilip onları seyrediyorum. Çalılıkların arasına gizlenmiş perileri gözetleyen tanrı Pan'ı andıran bir hal buluyorum kendimde. Ya da ereksiyon hasretiyle yanıp tutuşarak Susana'yı gözleriyle yiyip bitiren o ihtiyarlar gibi bir yan. Çocuk parklarında sümük renkli yağmurluğunu açarak kendini çocuklara teşhir eden iğrenç sapık gibi.

Seyrediyor ve not alıyorum. Bazen duyuyorum da onları. İpe sapa gelmeyen şeyler anlatıp şakalaşıyorlar, saf belagatten bir dünya, yeni bir altın çağ icat ediyorlar. Gösteriler, dilekçeler, basın açıklamaları, bir bayraktarlık söz dağarcığı ve sene sonu müsamerelerine has konuşmalar. Ben de bir zamanlar on beşimdeydim.

Listelerimi yapıyorum. Kapıcıyı, gencin birini, ne hakkında soru sorduğumu zar zor anlayan resmi bir polis memurunu sorguya çekiyorum. Ve sonra ödevlerimi daima zamanında teslim ediyorum hiç sektirmeden. Albay, *siz ve dakiklik ikiz kardeş gibisiniz*, diyor.

Ve yeniden başlıyoruz.

Ara sıra, önceden kestirilemeyen ve daima fazlasıyla uzun aralıklarla onu görüyordum. Neredeyse tesadüf eseri karşılaşıyorduk, bana bir randevu notu geliyor, onu işten, fakültenin şu an anımsamadığım bilmem hangi bürosundan aramaya cesaret edemiyordum. Bir gün yatağın kenarına kitabımı koydum. Okudu mu okumadı mı asla bilemedim. Bunu sormaya cesaretim yoktu. Oracıkta, yanı başında durduğunu biliyordum ya, bu kâfiydi bana. O zaman ben de orada oluyordum, kelimelerim dudaklarında, dilim onun ağzında.

Hayalcim, görüyorum ki hikâyem sizi galeyana getirdi, sevda dolu anıların arayışıyla kendi belleğinizde eşelenirken kanınız daha hızlı akar oldu. Beni takip etmeyin, uyarıyorum sizi. Benim avlanma saham tehlikelidir. Her şey, apansızın vahşi bir ormana, mayın tarlasına, bataklık kumuna dönüşüveren ilkin bakımlı bir bahçede başladı. Ve orada benimle beraber boğulursunuz. Öteki tarafa erişemeden.

Aynı anda gerçekleşen iki olay her şeyi değiştiriverdi.

Yasaklı bir odanın eşiğinden içeriye adım attığımız bir ilk an vardır (bunun ilk an olduğunu bilmeyiz), orası asla girmememiz gereken bir yerdir. Düşünmeden olur. Yanlış kapının kilidine sokulan anahtar, istemeden açılan kapı, görmememiz gereken yere akan kan damlaları, peri masallarında olduğu gibi.

İki olay: O veda ederken bana, *Seninle bir daha görüşemem*, diyor. *Bir daha asla.* Ve o sabah talimat zarfının içinden çıkan, gözetlenmesi gereken şahısların adlarının yer aldığı yeni listenin en başında onun adı var.

Beni bir daha görmek istemiyor çünkü başkasıyla görüşmek istiyor. Başkası, çünkü ben biricik değilim. İki kişiden biriyim, pek çok kişinin arasında biri. Kimmiş rakibim bilmek istiyorum. Kim onunla olma ayrıcalığına sahip. Beni şu an varlığından mahrum etmesinin sebebi kim? *Onu tanımıyorsun. Sana*

ne bundan? Ve gülümsüyor. Saçını çekiyorum. Bana yanıt ver diye bağırıyorum. Reddediyor. Daha hızlı bağırıyorum. Onu sarsıyorum, bana korku içinde, kayıtsız bakan bu surattan adeta ayırmak istercesine kısa saçlarını çekiyorum. Suratına bir tokat atıyorum. Bir isim çıkıyor ağzından. *Nasıl?* Tekrar ediyor. *Bir daha söyle.* Ağlayarak bir kez daha söylüyor. Karışımla vurmaya devam ediyorum. Ve işte öte taraftayım ve kapı kapandı.

Aşkın diğerlerinden daha korkunç bir şartı var: Bunu bilir bunu söylerim. Bu neredeyse benim öğrendiğim yegâne şey. Bir çaresi yok. Bazen adeta çarşafların altında uyuyakalmış engerek yılanı gibi uykuda olabiliyor. Ama pek çok sefer, aniden alevlere boğulup bir semender gibi kendi yaktığı ateşte yanıyor. Canavarı en ince ayrıntılarına varana dek biliyorum. Üç başlı ve intikamcı üç gölgesi var. İstesem bile onu durduramazdım. Zaten istemiyorum da. Her şeyin yanıp kül olmasını istiyorum. Bilhassa da onun, sessiz çığlıklar atarak...

Dudak dudağa yalnız söyleşelim isterim seninle
Haydi tüm susturduklarını şimdi söyle

Söylediği isim listemde değil. Kalemi alıp ekliyorum, elbette onun isminin yanına. Eve gidip duş alıyor, giyiniyor ve işe gidiyorum. Öğle vakti, Casa Gold'un kapısında bitiyorum, evlenme teklifi yapılan, yirmi beşinci yıldönümleri, kırkıncılar hatırına alınan vitrindeki yüzükler. Başkalarını gözetleyen o tarafsız profesyonel değilim. Şu anda ifa ettiğim iş kişisel, benim meselem. İnsanlar neredeyse hiç birbirine toslamadan, birbirine değmeyen yılankavi akıntılarla gelip giderken, *böylesine ihanete uğramış olmak nasıl mümkün olabilir?* diye soruyorum. Kalabalığın görünümü çözülüp dağılıyor. Onun görüntüsü diğerlerine baskın geliyor, bu kez bir mezbaha, dörde ayrılmış bedenler, Mavi Sakal'ın karnı deşilmiş sevgilileri ve kanlı iç organ kalıntıları. *Onun sonu gelsin diye her şeyin sonu gelsin,* diyorum. Ve beklemeye devam ediyorum.

Muhtelif insanlar bir araya gelmeye başlıyor. Neden gösteri yaptıklarını bilmiyorum. Bilmek istemiyorum. Pankartlarını okumuyorum, attıkları sloganları dinlemiyorum. Aynı zaman-

da giderek büyüyen kalabalığın içinde onu da görmüyorum, ama biliyorum ki orada kokusunu alabiliyorum. Ve tabii ki o da. Ortak dava. İki suçlu. İki mahkûm. İnsan girdabı onları saklıyor ama korumuyor. Elimi uzatsam ikisine de dokunabilirim.

Kalabalık, Diagonal'dan Plazo Mayo'ya doğru yürümeye başlıyor. Kaldırımlarda seyirciler. Arkada süvariler, kılıçlar hâlâ kınında. Dalgın bir yüz ifadesiyle meraklıların arasında yürüyorum. Boston bankasının önünde Chartier'in artık yanılgıya yer bırakmayan ajanlarını görüyorum. Zarif bir hareket yapıyorum ve korteje katılıyorlar.

Plazo Mayo'ya gelindiğinde öngördüğüm gibi atlı süvariler karşı koyuyor. Bunun üzerine onu görüyorum şekilsiz kalabalığın içinde, ay parçası gibi parlıyor. Ajanlara bakıyorum ama kollar, kılıçlar, insan kafaları ve atlar karmaşası içinde kaybolmuşlar. Bağırış çağırış kulakları sağır edecek düzeyde. Karşıdaki kaldırımda göz yaşartıcı bomba patlıyor. Kitle, Florida caddesine doğru koşuyor. Bunun üzerine onu yeniden görüyorum, kolunu sıska adama doğru götürürken. Adamın bir eli yüzünde ve yüzü kana bulanmış. Ve kadın onunla ilgileniyor.

Toz, buğu, çamur, su, belirsiz insan halleri, şekli şemali olmayan dipsiz denizler, sıvı ve katı arası bir dünya, ağdalılık, tükürük, kan. Ben sonsuza dek kapana kısılmış; o sonsuza dek onun yarasını temizler gibi, kanını suyla çözerken, müstehcen ve ekonomik bir ekmek şarap ayini. Bu manzaraya beni mahkûm eden durumum, görevimin gereği, vazifenin getirdikleri. Geri çekilmiyorum. Bu da bir işkence.

Ajanlara, ikisinin Quilmes biraları yazan vitrinin arkasında oturdukları yeri gösteriyorum. Gürültüyü, silah seslerini, ulumaları, dumanı, koşturan insanları, kanı, suyu ve endişeli garsonu çıkarın, ne kalır? Bir kafenin masasında el ele tutuşmuş, birinin başı diğerine doğru eğilmiş iki sevdalı.

Beni nasıl dışta bırakmaya cesaret ettin? Bu cennet benim.

Onun gitmek üzere kalktığını görüyorum, adam kalıyor. Ajanlara onu takip etmelerini işaret ediyorum. Diğerinin, erkeğin icabına daha sonra bakacağız. Kadın (Chartier'in asli olduğunda ısrar ettiği pratik uygulamaları aklımdan geçiriyorum.)

her tür soruşturmayı, cezayı, her tür ölümü tadacak. Bir tanesi bana yetmez.

Onu nereye götürdüklerini bilmiyorum. Hiç bilmek istemedim, çünkü peş peşe tüm muamelelerden geçtiğini hayal etmeyi yeğledim. Asla bilgi almak istemedim, her ne kadar (C56908, C99812) dosyalarında her şey yazılı olsa da, her bir baskın, her bir mahkûm, götürüldükleri her merkez ve varılan her netice. Albay Chartier, *bunu bir muhasebe defteri gibi tutmak gerek,* der. *Hesap veremeyeceğimiz tek bir kuruşu olmayan bir defter.*

Haftalar ayları kovalar. İstihbarattan güvenliğe geçtim hep aynı bölümün bünyesinde. İlk vazifemde gözetliyordum. İkincisinde soru soruyorum. Babamın amatör bitki bilimci bir arkadaşı bana tek yaptığının toprakta tesadüfen karşısına çıkan şeyleri büyük defterine not etmek olduğunu söylemişti; ne zaman, neden ve niçinlerini tanınmış akademisyenlere bırakarak. Halbuki ben gözetlemekten sorgulamaya geçişi bir övgü olarak görmedim. Aynı vazifenin bir diğer yüzüydü bu, gözlerin yerine dili kullanmak. *Böylelikle gözler biraz dinlensin,* diye şaka yapıyordu albay.

İnsan her şeye ayak uyduruyor. (Burası hariç, sonrası hariç, hiçlikte hariç) insan diğerinin ölümcül olmasına, göz yaşlarına, çığlıklara, kasten yapılan yaralara, kusmuk ve kana, adeta renkli tebeşirle çizilmiş gibi görünen başkasının acısına alışıyor. İnsan saatlerini geçiriyor ve sonra unutuluveriyor. Unutmamak için çaba sarf etmek gerek.

Anımsıyorum.

Oradaydı, onun sevgisini gasp eden, teninin hırsızı, bana ait sahanın işgalcisi, sakince sokakta yürüyordu. Oradaydı zavallı sefil, benim varlığımdan tamamen bihaber. Saygınlığa halel getirmemek için kendimi ve diğerlerini de, onun sefil bir besleme olmadığına, düşman saflarda kullanılmış bir artık olmadığına, bilakis muzaffer bir komutan, var gücümüzle alaşağı etmemiz gereken bir şövalye olduğuna ikna etmem gerekiyordu. Cehennemin ardından onun Avrupa'da yeni bir hayatla bir dönemi arafta geçirmesine bile izin verdim, sırf sonunu hayal etme sürem uzasın diye. Kimse benim kadar düşünceli değildir.

Ne yalan söylemeli, iyi çalıştım. Duyguların ve edebiyatın

aklımı dağıtmasına izin vermeden, kendimi tümüyle yükümlülüklerime vakfettim. Soyluluk bunu icap eder.

Círculo Militar'da neyin onuruna olduğunu anımsamadığım bir resmi merasime davet ediliyorum, madalyalar ve kılıçlarla, Baccarat kristal avizelerin ve bildik altın yaldızlı çerçevelerin altında bir şenlik. Albay Chartier bir konuşma yapıyor, diğerleri geliyor arkadan. Alkışlar. Salonda ödül kazanan muhtelif askerler ve eşleri. Dağ gibi yusyuvarlak ve devasa bir kadın ilk sırada bir ya da iki sandalye işgal ediyor, mavi satenden elbisesi üniformadan dalgaların bitiminde karnın üzerine –bir geminin kıç tarafına– yayılmış devasa bir yelken gibi. Törenden sonra albay beni bıyıklı ve kalın gür kaşlı bir adamla tanıştırıyor. *General işte size sözünü ettiğim genç. Albay Gorostiza'nın oğlu.* Adamcağız beni tepeden tırnağa süzüyor ve tek kelime etmiyor.

Çabalarım birinin hoşuna gitmiş olmalı ki merasimden birkaç gün sonra albay beni odasına çağırıyor. *Ayine gider misiniz? Hayır mı? İyi, çok iyi bu efemineler içindir. Size iyi bir haberim var, bunu hak ettiniz.* Ve generalin (sonuncunun) beni İspanya'ya yollamak istediğini söylüyor. *Yeni temizlik işi*, diyor albay. *Ama bana kalırsa değişiklik iyidir. Buradan temizlemeye çalıştığımız tüm pislik dışarı yollandı, yankilerin, Fransızların, İtalyanların evine. Ama bilhassa da İspanya'ya, dikkat edin şu işe. Buradaki general, General Franco'nun bunca cüruf akıntısından yaka silker hale gelmesini istemiyor. Dolayısıyla anavatanda bizim pisliklerin ne işler karıştırdığına bir göz atacağız. Orada Madrid'de de, burada benim için yerine getirdiğiniz küçük işi yapacaksınız. Dikkat kesilecek, tanımayı bilecek, ketum olacak ve alarma geçireceksiniz. Ama kulaklarınızı alıştırmanız gerekecek, zira orada konuşulan İspanyolca değil,* dedikten sonra kahkahalarla güldü.

Madrid benim açımdan idealdi, aynı anda hem katı hem sıcak bir ortam, bir nevi yatılı okul gibi. Güvensiz atmosfer bana uyuyordu. Bir anlamda iş daha da kolaydı. Güya çalıştığım (ve diğerleri gibi kendimi zavallı bir sürgün gibi gösterdiğim) şirketteki üstüm, akşamlarını Sarita Montiel'in filmlerini izleyerek geçiren unutkan ihtiyarın tekiydi. Tek gerçek otorite, İçişleri Bakanlığı'ndan gelen, Franco'yla birlikte Afrika'da bulunmuş ketum ve kemikleri sayılacak kadar sıska bir Murcialıydı. Onu

hepi topu altı defa filan gördüm ve her seferinde aynı şeyi tekrar etti durdu bana. *Her şey gayet iyi gidiyor. Böyle devam edin.*

Zamanın yaraları sardığına dair o bayağı inanış hatalı: Sadece onlara alışıyoruz, ki bu da aynı şey değil. Kırklı yaşlarımda, incelikten yoksun bendeniz, zarif Quita'nın sevgisini işte böylelikle kabul edebildim; onu diğerinin, eşsiz ve noksan olanın yerine koyduğum hissine kapılmadan. Quita'yı eğlendiriyordum, merakını uyandırıyordum, onun *beyefendisi*ydim, birlikte olduğumuzda bana seslendiği gibi. Ben de ona benim *Siyahi Blancam* diyordum. Eğer o bana gelmeseydi ben onun yoluna asla çıkmazdım. Bana gelen oydu, parlak gözlük çerçeveleri, daima gülümsemeye hazır ve nazır ağzı, titreşen üst dudağını kaplayan tüylerle. Bana karşı cömertti, gereğinden fazla; sahte kurban, sahte sevdalı, her konuda dolandırıcı olan bana karşı.

Şimdi pusun içinde bir nevi fosfor parıltısı belli belirsiz ışıklı bir karanlık, kirli bir ışık var. İlerlemeyi sürdürüyorum. Quita'nın sesini duyuyorum, benden onunla kalmamı, onu terk etmememi isteyen nazlı sesini. Sevmediğimiz birinin aşk dolu sözlerinde grotesk, iğrenç bir taraf vardır. Aniden dudakların birleşim yerinde bir tükürük, burnun üstünde çatlamış bir kılcal damar, flört edercesine kırpışan kirpiklerde bir çapak dikkatimizi çekiverir. Quita'nın sesi ısrar ettikçe ediyor ve ben ilerliyorum, ilerliyorum.

Onun ortadan kalkmasını istiyorum, sesinin, bakışının, ellerinin. Ama bu biteviye bulutun içinde o ısrar ediyor, iniltisi köpeklerin ulumasına karışıyor, dişleri köpek dişlerine, kırmızı ojeli tırnakları pençelere. Bu, hayvan ve kadın güruhunu yöneltmek istediğim kişiye karşı. Tuhaf yeleleri ve çakmak çakmak gözleriyle tüm bu hayvan sürülerini saldırtmak istediğime karşı. Öfkelerimi yöneten kişiye karşı ama hiçbiri umurumda değil. İlerlediğimi hissetmeden ilerleyebiliyorum sadece. Adeta her seferinde kendi içine daralarak daha çok hapsolan bir çemberin içinde yürüyormuşum gibi, merkezinde bir başkasını değil bizzat kendimi –şu anki halimi bekleyen, bir zamanlar olduğum adamı– bulacağım bir helezonda yürüyor gibi.

İleri.

Martín Fierro'ya yolu düşen sürgünlerden pek azı bizi il-

gilendiriyordu. Çoğunluğu kaçışı adeta evden süpürge zoruyla kovulan kediler gibi uysalca kabullenmiş zavallı sefillerdi. Vaktiyle mücadeleci olanlarsa artık kan kaybetmiş, kısır ve en ufak bir protestoyu gerçekleştirmekten aciz görünüyordu. Çok az bir kısmı da gençlik ahlaklarından ötürü pişman, hepsini unutmaya hazır itaatkâr beyler ve bayanlar haline gelmiş ya da öyle olma yolundaydı. Onlar güvenilir olanlar sütununa geçiyordu. Ama aynı zamanda yasaları ihlal edenler vardı. Hâlâ bağırıp çağırmayı sürdürenler. Tazminat talep edenler, halkın intikamını, geleceğin adaletini talep edenler. Tanıklıklar, itiraf belgeleri, özel istatistikler biriktirenler. Hatıraları deşip ayrıntılara girenler. Emanetçi melekler rolünün atfedildiği kişiler. Onlar fişlenmesi gerekenlerdi.

Tüm resmi görevler gibi ihanetin de kendine göre bir bürokrasisi var. Ağacın en yüksek noktasında ilk ve nihai kararları alan ismi belirsiz olanlar, özel bir hayatı bulunmayan, kamusal eylemin failleri, tarihin üstatları bulunuyor. Sonra onların altında gelenler, emirleri iletenler, mühim görünenler, bir çehreye, isme ve rütbeye sahip olanlar. Onların altındaysa icracılar, yumruğu vuran, kurşunu atanlar. Ve nihayet en altta, en düşük seviyede olanlar, kulak kabartan, dikizleyen, ekmeğini ispiyonculuk ve boşboğazlık üzerinden kazananlar. Ben bu sonunculardandım. Görüyorum, duyuyor ve anlatıyorum. Belki de bundan ötürü şimdi ne sesim, ne kulaklarım ne de gözlerim var. Zihnimde bile hiçbir şey mevcut değil. Ve benim yerime rüya gören seninkinde de.

Bir gün Blanca'nın bürosunda onu gördüm. Tanıdım onu. Zarif çizgileri olan korkunç yüzünü; televizyon dizilerindeki jönlere has yürek hoplatan, reklam afişlerinden fırlamış o yüzü, aynı anda hem kurnaz hem de hayal âleminde gibi görünen, kanlı canlı devasa bir ay gibi, Martín Fierro'nun kitaplarının yanında parıldayan yüzünü... İşte oradaydı, bir cam parçası gibi gözüme kazınmış halde amansız, sakin ve güler yüzlü, hepsi de birbirinin aynısı binlerce yüze –hepsi de kanayan kulağını suyla yıkamak üzere berikinin itinayla üzerine eğildiği o yüze– dönüşen yüz. Oradaydı, Blanca'nm beni odasına alıp kütüphanenin yanında duran adamı, beş para etmez eski püskü çin porseleninden bir heykelmişçesine parmağıyla işaret ettiği gün.

Oradaydı, beni bekler halde, tıpkı o akşamdan beri benim onu beklediğim gibi. El sıkıştık. Adını söylerken aklımdan şöyle geçti. *Nasıl acı çektirsem?*

Sonraki aylarda kaçınılmaz olarak yollarımız defalarca kesişti. Ona ait görüntüler tekrarlandı: Kafede, sokakta, Martín Fierro'da, bir tiyatronun çıkışında, arkadaşlarla yapılan bir akşam toplantısında. Toplantılarda, sohbetlerde, yaz günlerinde sokakta, kışın kafelerde geçen gecelerde karşılaşıyoruz, şurada bir kelam burada bir selam, hiçbir şey o gizlice paylaştığımız ortak geçmişten şüphelenmesine izin vermiyor. Meçhul rakipleriz biz, o bundan bihaber, bense nasıl unutacağımı bilmiyorum bunu. Ve kadının görüntüsü ortadan yok olup giderken bunun görüntüsü sürekli ortalıkta, çoğalıyor adeta sıra sıra dizilmiş bir ayna koridorunda gibi.

Teknik olalım: Kendi etrafında sarılı rulo kâğıdın üzerine, hiçbir karara varamıyor gibi görünen zigzak çizgiler çizen yalan makinesinin iğne ucu: Sadece doğru söylendiği anda çizgi düzelir, berraklaşır. Bu dümdüz sabit çizgi aynı zamanda hasta öldüğünde kafasına bağlı olan ansefalogramm çizdiği çizgidir. Bir sorgulama esnasında ikisine de dikkat kesilmek gerek: Hiçbir zaman aynı durumu göstermezler. Hayatına son vermeden hakikate ulaşmak amacımızdır, benim ödevim buydu. Onunla olan karşılaşmalarım palavranın peşindeki iğne izini izleyerek başlamıştı, şimdi diğerinin, düz, kaçınılmaz olanın peşindeyim.

Her hikâye, gerçek baş kahramanlar ve perde arkasına girip çıkan daha önemsiz şahsiyetlerle sahnelenir. Soytarı, sahte uyakçı, çekilmez Berens. Su katılmamış iğrenç Kübalı, hırsız ve aydın; hangisi daha kötü bir bilsem. Kübalının karısı, o konuşsun diye vaktiyle tehdit ettiğim kadın. Dünyaya mürekkepten düşükler getiren ebe Camilo Urquieta. Adı sanı belli olmayan arkadaşlar. Kaçınılmaz düşmanlar. Bir o, bir bu tutkulu kadınlar. Küçük çömezler. Koro elemanları. Dionysos rahibeleri.

Bana gelince, kadınlarda oldum olası merhamet uyandırmışımdır. Bu benim –hüsrana uğramış şair kimliğiyle– daima aradığım tutkulu bir aşk için pek de iyi bir tohumlama değildir. Vaktiyle yapmaya çalıştığım edebiyat hiç gözümün yaşına bakmadan yarı yolda silkeledi beni: Böylesi daha iyi, daha az utanç.

Öte yandan kadınlar, benim için ölmelerini istediğimde, beni teselli ettiler, koyunlarında besledikleri bir yılandım. Zavallıca teselli; hastane yatağının kenarına ilişip, şu anda kurumuş dudaklarını şefkatle nemlendiren sevgilinin, ziyaret saati bittiğinde çekip giderek kendini ötekinin kollarına bırakacağını bilen bir hastanınki gibi zavallıca.

Halbuki ona gelince, o hiçbir şey aramadığı halde tapıyordu kadınlar. *Neden?* diye soruyorum. Sadece küçük Andrea onu yanında tutmayı başarmıştı. Nasıl da kurum kurum kurularak yürüdüğünü görmek lazımdı. *Evde, birlikte yemek yedik, aynı banyoyu kullandık, aynı yatakta uyandık*. Andrea için o, önemli ve ünlü bir kitabın son derece nadir bir nüshası gibiydi.

Bekliyordum.

Beklemek sanattır. Üzerinde çalışılır, ifa edilir. Gözlemliyor, not alıyor, bilgi veriyor ve öngörüyordum. Murcialınm bir gün, şöyle dediğini işittim, *Gorostiza'da Afrikalının sabrı var*. Ne demek istediğini anladım. Sfenks gibi. Piramitler gibi. Kumdan yapılmış.

Derken sıra *Yalana Methiye*'ye geliyor. Berbat bir eser. Okudum elbette. Bunca budalaca pohpohlama karşısında hayrete kapılarak ve edebiyatın patronları karşısında öfkeyle, düşmanımın başarısız olduğunu bilmenin zavallıca tatminiyle. *Yalana Methiye* kibirli, miadı dolmuş ve renksiz bir kitap. Tekrar tekrar onun ustaca bir eser olduğunu nasıl söylediler? Sitayişleri gıkımı çıkarmadan dinliyorum. Öyle ya, bu hayranlar ve kalın kafalı meleklerin orta yerinde kim benim eleştirilerime kulak verir, beni dinlerdi allasen?

Sonrası eğlendirici bir öykü: Yazarın maceraları, kitabın basılma serüveni, okurların hayranlıkları. İtirazlarımın zerrece önemi olmazdı. Kitap, bu kitap artık var, onun içinde gömülü olana ya da onu okuyup bitirene kayıtsız biçimde, tıpkı bir gezegen ya da nehir gibi var. *Yalana Methiye* bizim bayağı zamanımızın ötesinde yerini buldu. Onu ölümsüz eser olarak addettiler. Ne yazık ki ölümsüz bir eser olacak. Dünya düz ve güneş dünyanın etrafında dönüyor.

Ama o, ölümsüz olmayacaktı. Onun paramparça olması, bir pislik öbeği gibi yanması ve lağıma dökülüp çözülmesi gereki-

yor. Bunun anahtarı bendeydi. Onun şahsiyeti üzerine bayağı zengin bir dosya tuttum. Onunla yüz yüze gelmesi yeter şimdi. Sadece formalite. Geçmişteki alçaklıklarından haberdar edilen Murcialı, bunlar istediği kadar uydurma olsun, onayını verecekti. Sanatsal olarak tacı giydiği günden daha iyisi olabilir mi? Urquieta'nın el yazısıyla kaleme aldığı, övgü sözcükleriyle dolu kitabın tanıtım davetini aldım. Erkenden gittim.

Antonio Machado hakkında tuttuğumuz fişlenme dosyası bir hayli kabarık. Yasaklanmış kitaplar. Sansürlü dergiler. Geveze yazarlar. Ne pornografiden ne politikadan utanan okurlar. Geleneklerin, kilisenin, sivil muhafızların aleyhine işler. İstenmeyenlerin gelip gitmesi. Kabul edilemez konuşmalar, hatta konferanslar. Çağdaş aydın denilen tüm o burnu büyük entelektüeller. Entelektüellerin etrafında dolananların hepsi. Bir şeyler yapmak icap ediyordu.

Günün birinde Murcialı neticeyi görmek istediğini haber verir. Sabah çok erken varıyorum. Yanıp kül olan kitapçının ön cephesi, paramparça camlar. Kömüre dönen kâğıtlar havada uçuşuyor ve kimi meraklılar sağlam kalan sayfaları okumak için kafalarını uzatıyor. Mekânın içinde pek az hasar var. Kitap yığınları masaların üzerinde hâlâ, sıra sıra dizili ciltler raflarda, hepsi de ince bir siyah isle kaplanmış. Ayakta ağlayan bir kadını seyrederek, *hepsi bu kadar değil,* diye geçiriyorum içimden. Beyaz gömlekli bir adam, *bunu yapan hayvanlar kim olabilir*? diye soruyor. Söylemesem de *İsa'nın gerillaları* diye geçiriyorum içimden. *Onlar da ukala orospu çocukları, Tanrının kütüphanecileri.* Onlara böylesi hareketlerle bir yere varılamaz salaklar demeyi isterdim. Sanki kimi çocukların şiir kitaplarıyla galeyana gelmesi birilerinin umurundaydı da. Yanmış bir kitap kapağı gördüm ve unuttuğumu sandığım dizeleri anımsamaya gayret ettim. Başaramadım. Kadının yanına gidip yardım isteyip istemediğini sordum. Bir şey söylemediğinden, patlamanın ortalığa uçurduğu kitapları toparlamaya koyuldum. Birini çantama attım. Bir andaç babında.

Bir akşamüstü Quita'yla öğle yemeği yiyorduk ki, ertesi gün bir açılışa gideceğimizi söyledi. Ne hakkında olduğunu tahmin ettim. Kitabın ismini söyledi. Yazarın adını söyledi. Ağzıyla eti

parçalarken dudaklarının üstündeki tüyler yağdan parlarken onu izledim. Onu yemek yerken görmeye dayanamıyorum. Eliyle bir parça ekmek kopardı, bir lokmasını ağzına attı, adını yeniden telaffuz etti ve bunu ekmekle beraber tükürük yutar gibi yaptı. Sonra bir elma aldı ve ısırdı, dudağının üst çizgisinde bir püskürük ve tükürük karışımı görünüyordu. Büyük bir iştahla meyveyi çiğniyor ve sabahki karşılaşmasından söz ediyor, ağzını açtığında solucan rengi dilinin üstünde yüzen beyaz koca bir balon var. Konuşuyor ve yiyor, konuşuyor ve yiyor. Sessizlikten korkan Quita şimdi bulutun içinde dağılıp kayboluyor.

Bulutun içinde önemli olan o ikisi, birbirine örülmüş halde sütunlar gibi yükseliyor, o ve o. Gözlerimin ya da görmeyi becerebilseydi gözlerim olacak şeyin önünde haz içinde ikisi. Kaybettiği kadınlar kortejiyle o, onunla birlikteyken o, onun tarafından seçilen o. Oradalar hâlâ, uyarılmış, birleşmiş, yekvücut olmuş. Onları ayırmayı başaramıyorum.

İleri.

Onu tanıtmak için bir tören, onun kitabını tanıtmak için. Onun kitabı, embesiller ondan bahsediyor, erkekler ona hayran, kadınlar onu arzuluyor ve onu himayesine alıyor. O, kral gibi, suskun. Tüm dünya âlem seni tebrik ederken neden konuşasın ki. Kübalımı ve karısını, ölmüş olması gereken o kadını kafasında her zamanki şapkasıyla kalabalığın içine dalarken gördüğümde neredeyse hiç şaşırmıyorum. Üçünü bir köşeye kıstırmayı becerebilsem bak nasıl da bir tören hazırlardım, ne tanıtım yapardım ama, şeytan ve Yüce İsa adına ne şenlik ateşi yakardım.

O önde. O hâlâ tek kelime etmez halde. O, aniden korkuya kapılmış. O, sokağa doğru koşarken. Herkes afallamış, şaşkın, utanç içinde. Takip etmeye karar veriyorum. Bir kapının önüne geliyor. İçeri giriyor. Bir lambanın yandığını görüyorum. Bekliyorum. Kübalı ve şapkalı kadın geliyor. Quita geliyor işgüzar ve mahcup. Ağlayarak çıkıyor Quita, zavallı budala. Bunun üzerine içeri girmeye karar veriyorum. Zili çalıyorum. Açıyor. Antreye giriyorum. Tartışıyoruz. Sırtını yasladığı kapıyı açmaya çalışıyorum, o ise açmama engel olmaya çalışıyor. İğrenç Kübalıyı görüyorum ve *merhaba Domuz,* diyerek çantamı bir sandalye-

nin üstüne bırakıyorum; sanki bir yerden eve dönmüşüm, bana ait bir mekâna beklenen geri dönüşü gerçekleştirmişim gibi bir edayla. Ve mezarından dirilmiş bir deri bir kemik kadını da *merhaba Señora,* diyerek selamlıyorum.

Kübalı bana bakıyor. Bakışının manasını çözemiyorum. Kadın hor görmeyle cilve karışımı bir öfkeli surat ifadesi takınıyor. Biz de gitmek üzereydik diyor.

Kalınız, diyorum. Ya da emrediyorum. Fark etmez. Ve onlara ben de tam İsviçre'deki gizli gümüşleri aranızda nasıl bölüşeceğinizi soruyordum diyorum. Bildiğimi bilsinler diye, daha çok ödleri patlasın diye. O yani avım daha çok titresin diye.

Ama anlamazdan geliyor beriki, neden söz ettiğimi bilmediğini söylüyor. Şişko dostundan açıklama istemesini söylüyorum. Aslında, biliyormuş bilmiyormuş çok da umurumda değil. Benim için önemli olan suç bu değil.

Derken boğulayazdım gibi geliyor. Havasız kalıyorum. Balkonun camlarına gidip ardına kadar açıyorum. Beriki kapamaya yelteniyor. Önüne dikiliyorum. Israr ediyor. Bu esnada Kübalı ve çirkin kuşu, kuşkusuz ödleri patlamış bir halde veda ediyorlar. Çıkmadan önce ona kitabının çok iyi olduğunu söylüyorlar. Her kelimelerinde nasıl da yalan söylüyorlar. Çok umurumdaydı. Beriki onlara bakmıyor bile. Bana bakıyor.

Buğunun dibinden tüylü, zayıf bir çift kol çıkıyor. Kollar etrafımı sarıyor, uzuyor ve beni hapsediyor. Kollar vücuduma giriyor. Ellerden küçük kökler filizleniyor ve gözün seçemeyeceği kadar küçük dokungaçlar tenimi ısırıyor, kemiklerin iliğine varana dek, etin içine derinlere girerek. Kollar beni sarıp sarmalıyor ve onların dalları altında kaybolup gideceğim sanıyorum.

Camları açmak istiyorum. O kapatmak istiyor. Boğuşuyoruz. Ön taraftaki evlerin birinde bir lamba yanıyor. Derken var gücümü toplayıp kollarından kurtuluyorum ve balkonun alçak korkuluklarında dengesini kaybettiğini hissediyorum. Havada bir vakum, bir taklayı taklit eden bir düşüş, kaldırım taşlarının üstüne çarpan bedenin korkunç darbesi. Uzun süren bir an boyunca, düşen o mu ben miyim, anlayamıyorum.

Pencereleri kapatıyorum, çantayı alıyorum, merdivenlere çıkıp koşuyorum. Sokağın karanlığında nefes dahi alamadan

koşuyorum. Yukarıda, tiyatronun ışıkları önünde bitap düşmüş bir halde duruyorum. *İşte bu,* diyorum kendi kendime, *işte son.* O artık yok, öbürü yok, sadece ben varım, burada ayakta, her şeyden önce bu zamandan azade, yeniden başlamaya hazır, eski derisi bertaraf edilmiş, tertemiz edilmiş, dokunulmamış, bir zamanlar olduğu gibi. *Çünkü bir daha onunla asla yollarım kesişmeyecek,* diyorum içimden, *sonsuza dek gitti çünkü.* Artık o erişilmez, algılayamadığım ve ben ilerledikçe uzaklaşan o ufkun çok ötesinde bir yerde.

Madrid'de rutubet, taştan tüten bir buğu gibi nefesle içe çekilir, her şeyi puslu hale getirir. Geceleyin sokak lambalarının ışığı altında kokuşmuş, hastalıklı bir havaya dönüşür. İnsandan ağaçların ayırtına varmadan evime dek nemli bulutun içinden yürüyorum. Kapıya varıp yukarı çıkarak masaya oturuyorum. Her şeyin farklı olacağı ertesi gün gelmeden uyumaya ihtiyacım var.

Urquieta'nın şerisinden büyükçe bir bardak dolduruyorum. Sonra bir bardak daha. Ve bir tane daha. Şişeyi bitirip ötekine geçiyorum. Urquieta millet rahat rahat doldursun diye, etkinlik başlamadan önce zahmet edip şişeleri açmış. Ama etkinlik olmadı. Yıldız firar etti. Kim bilir tabansız kahramanının kaçtığını görünce nasıl da utanmıştır o. Ne pişmanlık ne ıstırap ama. Artık bendim sanatçı, muzaffer kahraman, kızların kalbini yerinden oynatan yegâne erkek. Harikulade bir temsilin ardından perde kapanırken büyük aktörler ne hisseder ben de onu hissediyordum. Gençleştirici bir bitkinlik, her yeri kaplayan bir aşırı heyecan. Boğazda bir düğüm.

Bir yakıcılık. Bir boğulma. Ağzımın gerisinde bir şey parçalanıyor, damarlar yırtılıyor, etim dağlanıyor. Her şey ateşten, her şey duman. Suya havaya ihtiyacım var. Şimdi de alev alev tutuşan iç organlarım. Tırnaklarımın altında parmaklarım akkor hale geliyor kıpkırmızı, kapkara. Akciğerler boğazı kesilmiş bir kuş misali çırpınıyor, hayatta kalmak için deli gibi debelenen çılgın kanatlar. Havayla doldukları zaman da hiçbir şey bitmiyor, lav gibi ılık bir kandan başka bir şey olmuyor. Bu istilanın, bu yangının bitmesini istiyorum, beni içeriden yiyip bitiren bir hayvanla, çamur, kan ve kumla beni boğan bu hayvanla böyle bir acıya daha fazla tahammül edemem.

Bağırmak, bu abartılı ıstırabı sese dökmek imkânsız. Ufalanan bu tende olamaz bunca acı. Parçalanan bu kafada, ezilen ve kora dönüşen bu organlarda. Yüzüm sanki lime lime olmuş parçalar halinde akıyor gibi geliyor, parça parça dökülen canlı deri, ayaklarımın dibine tersyüz olup akan organlar. Parçalara ayrılıyorum ve acı devam ediyor. Yanan küllerin çetin rüzgârında kaybolup gidiyorum.

Ve birden acı yok. Beden yok. Anılarımdakiler haricinde hiçbir şey kalmıyor.

Rüyacımın uyanmasını istiyorum. Bunun bitmesini.

Bir şey görmüyorum.

Bir şey işitmiyorum.

Hissetmiyorum

V
Parçalar

> "Şayet Tanrı bana sağ eliyle tüm hakikati ve sol eliyle hakikatin arayışını –bu arayışta daima yanılacağımı garanti ederek– bahşetmiş ve seç demiş olsaydı, tevazuyla sol elini seçer ve şöyle derdim: 'Efendimiz, bunu verin bana. Mutlak hakikat sadece ve sadece Sana aittir.'"
>
> GOTHOLD EPHRAIM LESSING
> *Wolfenbüttler Fragmente*

Hikâye burada bitiyor. Gerçek okurun devam etmeye ihtiyacı yok. Hepsi bundan ibaret. Kimin kimi nasıl öldürdüğünü bilmek, sadece yetkilileri, polis müfettişini ilgilendirir ve onlar da bu sayfaları okumayacaktır. Üçüncü kişiler vasıtasıyla tanıya geldiğim kişi neredeyse var olmayan biri: Şahsiyeti, belli önyargılar ve verilerle çakıştığı müddetçe bir varsayımdan diğerine atlıyor. Adeta gün boyu değişen ışığın etkisiyle, insana hiç sezdirmeden değişip dönüşen bahçedeki o heykeller gibi görünümünü değiştirip duruyor. Bu, gerçek gibi kabul edilemez. Bu gazetecilik filan da değil.

Ve uğraşım her ne kadar mütevazı olsa da, bundan ötürü ona sadakatsizlik etmeyi gerektirmiyor. Tüm bu muhtelif Bevilacqualar değil gazetecinin peşinde olduğu. Tek bir gerçekliğin

birden çok cephesi değil. Şayet doğru dürüst olsa sadece biri, ya da hiçbiri. Bunun için yazıyor. Özel, belirli bir bakış açısından onu ortaya çıkarmak için. Şimdi düşünüyorum da benim gazeteci olmamın altında yatan arzu da buydu. Basılı bir sütunun altında ismimi görmek. Kendimi sorumlu ilan etmek. Kendi hissettiğimi, kendi fikrimi söylemek. Dünya görüşümü sunmak beni gizliden gizliye zevkle dolduruyor.

Belki de gazetecinin tanımı, farz edildiği üzere sahip olduğumuz yalancıktan nesnellik değil de budur. Savaştan kaçmış olan dedem bize daima taşların görünmeyen tarafına bak derdi, toprağın sepsert hale geldiği, küflü ve böcekli yerine. Dedem İspanyol'du, hiç gitmediğim Sant Feliu de Guíwols adlı bir sahil kasabasındandı. Dedeme o yıllarla ilgili soru sormamızı babam bize yasak etmişti ama ben ve kardeşim kulağına fısıldardık: "Dede, savaşta hiç kimseyi öldürdün mü?" veyahut "Dede açlıktan ölmemek için sıçan yediğiniz doğru mu?" O da gülümseyerek, her şeye evet diye yanıt verirdi. Babaannemin ölümünden sonra babam onu bizim eve getirdiydi, çünkü iki kez hayatına son vermeye kalkıştı. Asla yalnız bırakmazdık onu.

Hemen her saati onunla geçirmiş olmamıza rağmen hayatı hakkında hiçbir şey bilmezdik. Ancak birkaç yıl önce, tesadüfen, Victor Hugo Lisesi'nden yaşlı bir öğretmen sayesinde yolunun nasıl olup da Poitiers'ye düştüğünü öğrendik. Benim adımı duyduğunda öğretmen İspanyol sürgünü yıllarında, 1939'da, o vakitler henüz on sekizindeyken bir Terradillos tanıdığını söylemişti. Böylelikle dedemin Barcelona'da inşaat işçisi olarak çalıştığını ve kim bilir hangi şartlar altında milliyetçi bir grupla bir araya geldiğini öğrendim. Buna karşın dedemin sahiden politik inançları olduğunu sanmam. Gür sesler, kolay bir dogma, hayatının neredeyse sonuna kadar kendisine eşlik eden ve bir kilisenin önünden her geçtiğinde onu istavroz çıkarmaya iten belli bir batıl inanış, sanırım ona cazip gelmişti.

Milliyetçilerin kente girmek üzere olduğu öğrenildiğinde, dedemle dostları saklandıkları yerden çıkarak Hospital Clinco'da –mucize kabilinden ellerine sosis ve şarap geçmişti– onları birer kahraman gibi beklediler. Haftalar vardı ki ağızla-

rına pirinçten başka bir şey koymamışlardı. Dedem kendinden geçene dek sarhoş oldu.

Sabahleyin neredeyse yarı çıplak bir halde, hastanenin arkasındaki bahçede uyandı. Kâh yayan kâh katırların kâh erkeklerin çektiği arabalarla uzun mu uzun bir insan konvoyu ilerliyordu. İlkin afallamış bir halde gelenlerin milliyetçiler olduğunu sandı saçma bir biçimde. Ancak hemen akabinde onların cumhuriyetçiler olduklarını ve sınıra doğru ilerlediklerini anladı. Onu tanımalarından korktu ve bir battaniyeye sarınıp sarmalanarak aralarına katıldı. Fransa sınırı ile Barcelona arasındaki mesafe uzun değildi, ama dedem açısından bitmek bilmemişti.

Sonunda karşılarına çıkan Fransız askerlerini gördüklerinde silahlarını saklıdan getirmiş olanlar onları yere attı. Fransızlar büyük güveç kaplarda süt ısıtmaya koyulmuştu ve İspanyollar geçtikçe her birine bir parça ekmekle dumanları tüten bir fincan süt ikram ettiler. Erkekler kadın ve çocuklardan ayrıldı ve farklı kamplara yollandı. Dedem itaat etti.

Geceleyin boğulmaya ve öksürmeye başladı. Fransız bir hastabakıcı zatürree belirtilerini tanıdı ve ismini sordu. Dedem ismini söyledi ve 1938 yılı sonbaharında lağvedilene kadar (öğretmenin bana açıkladığı kadarıyla) neredeyse münhasıran İspanyollar'ın komutasında olan o enternasyonal tugaylardan birine üye olduğunda basbayağı şüpheli bir biçimde ısrar etti. Dedemden yaşı büyük olmayan hastabakıcı hiç duraksamadan resmi evraka bunları kaydetti. Haftalar sonra mülteci bir cumhuriyetçi olarak yeni kimliğiyle dedem sınır bölgesindeki kamptan alınıp Poitiers yakınlarında bir merkeze yerleştirildi. Civardaki çiftliklerden birinde çalışan babaannemi böyle tanıdı ve üç yıl sonra babam doğdu.

Dedemin ve öğretmenin aileleri komşuydu ve bu topraklara yeni gelenin hikâyesi paylaşılmış ve sır olarak saklanmıştı. Şüphesiz Charles Martel'in mağribi orduyu yendiği o sabahtan itibaren, esmer tenli yorgun bir düzine adamın kök saldığı ve bugün bir dolu Moreau ve Morisette soyadlı insanın bulunduğu Poitiers'nin sır gibi saklanan hikâyeler bakımından uzun bir geleneği vardı.

Bilemiyorum böylesi yapmacıklıklar bizim kim olduğumuza bir gerekçe sunar mı? Benim kimi kişilerin tanımlanamaz,

muğlak, şüpheli yanlarına dair duyduğum merakın müsebbibi dedemin hikâyesi midir, bilemiyorum. Kesin olan şu ki Alejandro Bevilacqua'yı nevi şahsına münhasır bir varlık olarak hikâye edeceğim; benim yegâne Bevilacqua'ya dair okumam esnasında tutarlı ve bana ait hale gelen pek çok parçadan oluşan bir varlık.

Onun durumu hakkında yazma fikri ilk aklıma geldiğinde çok yönlü ve belgelere dayanan uzun bir deneme kaleme almaktı niyetim; hassas okurlar için roman dokunuşlarına sahip bir biyografi ve bilgililer içinse deneme özelliğinde konu dışı sözler. On dokuzuncu yüzyıldaki La Rochelle kökenlerini aşarak, Guitton ailesinin efsanesini, Mariette'in çocukluğunu Avrupa'dan Güney Amerika'ya yapılan meşakkatli seyahati ayrıntılandırarak, Bevilacqua taşrasıyla karşılaşma, yüz küsur sayfa sonra ustalıklı bir eserin yayımlanması ve sahte yazarın ölümüyle sonu gelmek üzere...

Ama bu daha önceydi. Alejandro Bevilacqua'nın hikâyesini öğrendim ya, (ya da öğrendiğimi sanıyorum ya) bunu yazamayacağımı biliyorum artık.

Çünkü bir bakıma, *Yalana Methiye*'nin okurlarının beklediği gibi, bir hikâye olarak var olmadığı için, hayalet kitaba bir giriş ya da önsöz olmadığı, dünyamızda yazar rolünü kullanan bu neredeyse kim olduğu meçhul hayaletin bir yaşam öyküsü var olmadığı için. Bir diğer yandan da, onu sanat ya da zekâ yoksunluğu sebebiyle layıkıyla anlatamama korkusundan. Ve son olarak, bir başka açıdan –hepsinin bileşimi de dahil olmak üzere– bana gelen yorumların hangisinin doğru olduğunu bilmediğimden.

İşte başıma musallat olan çelişki bu. Dürüst bir gazeteci (eğer varsa sahiden böyle biri) tam anlamıyla gerçeği anlatamayacağını bilir: En fazla yapabileceği, inandırıcı görünen bir tarzda hikâye edilmiş gerçeğin bir tezahürünü anlatmaktır. Bunu başarabilmek için bir biyografinin tamamlanmamış izlenimi vermesi gerekir, son sayfaya gelmeden durması, sonuca bağlanmayı reddetmesi gerekir. Öte yandan, gerçek hayatta izlenimlerimizin rahatsız edici biçimde birbirine göre ayrıksı ve müphem olmasını kabul edebilirsek de, gazetecilik anlayışıyla yazılmış bir kitapta,

hele de etten kemikten bir adamı anlatmaya azmetmiş bir kitapta böyle çekingence bir üslup kabul edilmez gelecektir.

Her öğrenci (en azından Victor Hugo Lisesi'nin her öğrencisi) görelilik teorisinin evrendeki –maddenin zamanı ve uzamı büktüğü evrende– büyük meseleleri açıkladığını bilir. Kuantum teorisi ise madde ve enerjinin olabilecek en küçük parçacıklarına bölündüğü en küçük olanı açıklar. Farklı alanlarda iki teori de muazzam faydalıdır. Ama her ikisini aynı anda kullanmaya yeltenirsek, ikisi mutlak biçimde bağdaşmaz olacaktır. Dünyayı tüm bütünselliğiyle açıklayabilen biricik teoriden yoksunuz. Öyleyse, Alejandro Bevilacqua denen o küçük dünya parçacığını açıklamak üzere ben nasıl bir tek teori bulayım?

Ama benim gerekçelerim sadece edebi ya da bilimsel de değil. Daha mahrem ve derin bir neden daha var. Açıklayayım.

Oldum olası oyuncaklara, özelikle de eski oyuncaklara bayılmışımdır. Soluk yeşil ve kırmızıya boyanmış küpler; kemer ve sütunlarıyla ahşap inşaatlar; ağırlıkları halıya yerleştirilmeyi kolaylaştıran kurşun hayvancıklar; apaçık zorlukları ve tehlikeleriyle o asil ipler ve merdivenler oyunu; yerçekimi kanununa başkaldırır gibi görünen fantastik hacıyatmaz; parçalı ve ışıl ışıl bir evrene bir tutarlılık vermeye çalışan çiçek dürbünleri... Dedem genellikle, kadim bıçkıhaneden emekli yaşlıların uzun akşamlar boyu çoktan maziye gömülmüş o dükkânlarda çalışıp ürettiği bu tuhaf ve samimi nesneleri benim için bulup getirirdi; asla daha göz alıcı oyuncaklarla beni ayartmaya çalışmadı.

Bir oyuncak vardı ki bilhassa her zaman ona hayranlık duydum. Bir nevi yapboz gibi Tangram adında bir oyundu. Dikdörtgen küçük bir kutuda gelmişti, kapağında Çin olmasını arzuladığım bir yerin manzara resmi vardı. Oyunun, gölgeli kısımlarının muhtelif şekillere –mesela bir Çinliye, tavşana, kule ve şemsiyeli bir kadına– tekabül ettiği kareli bir kâğıdın üzerine yerleştirilmesi gereken siyah geometrik şekilleri vardı. Kolay görünürdü ama değildi. Dış hatları çizilmiş şekli siyah parçalarla tamamen kaplamak gerekiyordu. Pek az kere kusursuz biçimde denk düşürmeyi başarmıştım. Daima ya bir parça eksik kalıyor ya da artıyordu.

Bevilacqua meselesi de böyle hüsranla sonuçlanan durumlardan biriydi. Adamın ana hatları çizilmiş silueti kusursuz biçimde kafamın içinde mevcut ama onu tamamen doldurabilmek için ya noksan ya da fazla veri var elimde. Tanıklıkları ne kadar yeniden düzenlemeye çalışırsam çalışayım, ya da yeniden onlara dönerek kısaltmaya yeltenirsem yelteneyim, daima diğerleriyle bağdaşmayan, dışarıda kalan ya da tam doğru dediğim yorumun içine oturmayan bir şeyler çıkıyor.

Böylesi bir soruşturmada bu ilk yaşadığım fiyasko değil elbet. Böylesi durumlarda, işini layıkıyla yapan gazeteci edebiyle geri çekilmeyi bilmeli. Böylesi hayal kırıklıklarından utanmanın âlemi yok. Bunu itiraf etmenin bana bir bedeli yok: Alejandro Bevilacqua'ya ait güvenilir hayat hikâyesi benden daha ehil kişileri bekliyor.

Öte yandan, kendi durumumu müdafaa etmek ya da onun gibi öylesine gizemli ve kasvetli bir şahsiyetin hikâyesini yazmak üzere kolları sıvamış olmamı gerekçelendirmek isteseydim, ne kadar hayaletvari olursa olsun Bevilacqua'da benim açımdan korkunç derecede insani bir nitelik somutlaşıyor. Ne gözüpek ne de kahramanca, tutkulu bile değil hatta, bilakis daha az gösterişli ve daha ziyade alelade bir nitelik. Hata ve arzu arasında kalan bir nitelik, kazayla söylediğimiz bir şeyle, yalan yanlış söylemeye yeltendiğimiz şey arasında. Üzerine düşünüp taşınmayı gerektiren ve aynı zamanda ihanet edebilmek için gerçeğin bilgisini gerektiren yalan değil. Bu daha ciddi, daha trajik ve incelikli daha asli bir şey. Kastettiğim bu nitelik bazı sıcak akşamlarda asfaltın bize su gibi görünmesi, arkadan bakıldığında kaybettiğimiz bir arkadaşımıza benzettiğimiz bir kadının omzuna elimizi koymak, bizim olduğunu sandığımız bir dairenin merdivenlerini çıkmak ve kapının ardında birinin geri döndürülemez bir hareket yapmak üzere olması.

Tekil ve doğru bir yorumun peşinde olduğumu ya da onu aramış olduğumu söyledimdi. Bevilacqua'nın durumunda bu yorum, belki de onun hayatı hakkında bana sır veren muhtelif tanıklardan biri tarafından açığa çıkarıldı onlar bunu bilmeden. Ama bunu ayırt etmek için, (onun hikayesini dinleyen kişi, gazeteci olarak benim) onu tanımlama, peşinen onun nite-

liklerinin hangileri olduğunu bilme becerim olmalıydı, tıpkı bir rengin nüanslarını sezen bir kör ya da belli bir müziğin tonalitesini hisseden sağır gibi. Demek istediğim şu: Bana sundukları hayat hikâyesinin hakiki olup olmadığını bilmeden önce Bevilacqua'nın kim olduğunu bilmem gerekirdi.

Daha ileri gideyim: Bizzat Bevilacqua bile, bu çeşitli yaşam öykülerinden hangisinin kendi gerçek hikâyesi olduğunu söyleyebilir miydi, bilmiyorum. Bize benzeyen onca ayna görüntüsünün içinden hangisinin bizi tam olarak yansıttığını, hangisinin ihanet ettiğini nereden bileceğiz? Dünyada kapladığımız küçük mü küçük noktadan bakarak hatalı imgelemler olmaksızın kendi kendimizi nasıl gözlemleyebiliriz? Arzudan hakikati nasıl ayırt edebiliriz?

Poitiers'deki çocukluğum sırasında günün birinde en azından benim açımdan bu açmazı gizemli bir biçimde gösteren bir olayın tanığı oldum. Annem babam, kardeşlerim, ben ve dedem Parque Blossac yakınlarında, altmışlı yıllarda oralarda Tour-à-L'Oiseau'da inşa edilmiş konutlardan birinde yaşıyorduk; okulum Pont Saint Cyprien'e gelmeden, çok kısa bir mesafedeydi, yolun büyük bir kısmından bir nehrin dar bir kolu geçiyordu. İlerleyen yaşına aldırmadan bana ara sıra eşlik eden dedem o sabah benim önüm sıra yürüyordu. İlkbahar yağmurları nehrin akıntısını yükseltmiş ve bir düzine sıska kedinin sığındığı yuvayı basmak üzereydi. Birden eski bıçkıhanenin bulunduğu yere geldiğimde dedemin hafifçe omuz silkip bir sıçrayışta suya atladığını gördüm. Bağırmak ya da kımıldamak imkânsızdı adeta. Nehir kıyısında yaşayanların sesleri oralarda oturan bir jandarmayı alarma geçirdi. Bunu bugün gibi anımsıyorum. Ağır hareketleri olan, uzun boylu zayıf bir adamdı, kusursuz biçimde özenli bir üniforma giyerdi daima. Nehir kıyısına yanaştı, silahını kılıfından çıkardı ve intihar etmeye çalışan dedeme nişan alarak bağırdı: "Derhal çık oradan yoksa ateş ederim." Dedem denileni yaptı ve ben ödüm patlamış halde, o üzerinden sular süzülerek, ikimizin de çıtı çıkmadan evin yolunu tuttuk. Sanırım Bevilacqua olsa o da itaat ederdi.

Bevilacqua'nın hayat hikâyesini yazmamaya karar verdim. Sevdalı, kahraman, dost, kurban, hain, düzmece yazar, kaza

intiharı ve daha bir çok şey: Tek bir adam için bu kadarı çok fazla. Haddimi ziyadesiyle biliyorum. Ve aynı zamanda bunu yazmaktan vazgeçerken, bana öyle geliyor ki kişim hayata kavuşuyor, Alejandro Bevilacqua kendi söz alıyor. Bu feragat hareketimle bir bedene, sese ve varlığa kavuşan Alejandro Bevilacqua. Ben onun okuruyum, umut dolu tarihçisi, ben Jean-Luc Terradillos gözlerden silinip gidiyorum.

Teşekkürler

Vanesa Cañete, Javier Cercas, Valeria Compi, Marusha ve Tony Díaz, Silvia di SEgni, Graeme Gibson, Maite Gallego, Felicidad Orquín, Enrique López Sánchez, Willie Schavelzon, Gudrun Schöne-Tamisier, Zoe Valdés.

Gazeteci Jean-Luc Terradillos, 30 yıl önce Madrid'de intihar eden gizemli yazar Alejandro Bevilacqua'nın hayatını araştırmaya girişir. Bunun için Bevilacqua'yla, hayatının çeşitli dönemlerinde yakın ilişki kurmuş dört kişiyi seçer ve onlardan Bevilacqua'yı anlatmalarını ister. Bu dört kişi, Bevilacqua'nın sırdaşı Alberto Manguel, sevgilisi Andrea, hapishane arkadaşı Domuz ve yayıncısı Gorostiza'dır.

Terradillos bu kişilerden Bevilacqua'nın hayat hikâyesini dinledikten sonra ummadığı bir sonuca ulaşacaktır.

ISBN 978-975-08-2358-9

12 TL